

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra sociální pedagogiky

**Prarodičem prostřednictvím ICT komunikace
aneb babičkou „na dálku“**

Bakalářská práce

Brno 2016

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Gulová, Ph.D.

Autor práce:

Michaela Česalová

Bibliografický záznam

ČESALOVÁ, Michaela: Prarodičem prostřednictvím ICT komunikace aneb babičkou „na dálku“, bakalářská práce, Brno, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky, 2016, 66 stran textu, 46 stran příloh, vedoucí bakalářské práce Mgr. Lenka Gulová, Ph.D.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá specifiky role prarodičů - babiček, jež jsou v možnostech osobního kontaktu se svým vnoučaty limitovány rozdělující vzdáleností trvalých bydlišť. Teoretická část je věnována vysvětlení pojmů jako je mezigenerační přenos, role prarodiče, sociální interakce mezi členy rodiny, či možnosti on-line komunikace. Praktická část se zaměřuje na analýzu uskutečněných rozhovorů s vybranými respondentkami na téma role prarodiče prostřednictvím ICT komunikace. Je následovaná interpretací dat s cílem nalézt odpovědi na výzkumné otázky a přinést další zajímavé poznatky.

Klíčová slova

Mezigenerační přenos, prarodiče, rodina, sociální interakce, komunikace, motivace, ICT

ANNOTATION

This thesis deals with the specifics of the role of grandparents (grandmothers), who are without the possibilities of personal contact with their grandchildren, caused by the distances between them and their grandchildren permanent residences. The theoretical part explains terms such as intergenerational transmission, the role of grandparents, social interaction among family members, or the possibility of online communication. Practical part focuses on the analysis of the interviews with selected responders on the theme: The role of grandparents communication through ICT, which interpret the data in order to find answers on research questions and provide further interesting insights.

Key words:

Intergenerational transmission, grandparents, family, social interaction, communication, motivation, ICT

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila pouze prameny uvedené v seznamu použité literatury.

V Brně dne 30.3. 2016

Michaela Česalová

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala všem, kteří mě v mé práci podporovali. Mgr. Lence Gulové, Ph.D., děkuji za cenné odborné rady a velkou trpělivost, se kterou zodpovídala moje dotazy. Respondentkám děkuji za jejich důvěru a čas, který mi během rozhovorů věnovaly. A v neposlední řadě patří velké díky mé rodině, která mi byla oporou během celého studia.

OBSAH

Obsah	6
Úvod	8
Teoretická část	
1. MEZIGENERAČNÍ PŘENOS	10
1.1 Prarodiče	12
1.2. Předávání rodinných tradic	13
1.3. Rodina jako prostředek socializace	15
1.4. Rodinné prostředí	17
1.5. Funkce rodiny	18
2. SOCIÁLNÍ INTERAKCE V RODINĚ	21
2.1. Faktory ovlivňující zdravé rodinné fungování	22
2.2. Důležitost interakcí	23
2.3. Výchovné styly	25
2.4. Komunikace	27
2.5. Dělení komunikace	28
2.6. Motivace	29
3. INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE MEZI NÁMI	31
3.1. Internet a komunikace	32
3.2. Sociální pedagogika jako pomoc	34
Výzkumná část	
8. METODOLOGIE VÝZKUMU	36
8.1. Cíle a výzkumné otázky	36
8.2. Výzkumný vzorek	37

8.3. Metody sběru dat a analýza dat	38
8.4. Výsledné kategorie	40
8.5. Interpretace získaných dat	57
ZÁVĚR	60
RESUMÉ	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
PŘÍLOHY	67

Úvod

„Babička hned první hodinu srdce svých vnoučátek zcela osvojila; však se jim hned také všecka vzdala.“ (Němcová, 1941, s.18)

Při volbě tématu vlastní bakalářské práce jsem si, přiznávám, dlouho nevěděla rady. Už od 1.ročníku jsme my, studenti, byli pravidelně a intenzivně upozorňováni, abychom toto nenechávali na poslední chvíli. Abychom pečlivě a systematicky přemýšleli o situacích, možnostech, zkušenostech a jevech, které provázejí lidský život, a zároveň by byly vhodné pro další výzkum, jehož výsledek by mohl přinést něco nového, připomenout přehlížené, nebo naopak odvrátit pozornost od nepodstatného.

Po pečlivém zvažování mě nejvíce zaujalo: Prarodičem prostřednictvím ICT komunikace. Důvodů bylo hned několik. Já sama babičku už dlouho nemám, ale vzpomínky na ni zůstanou navždy. To, co mě naučila, používám dodnes a snažím se to předat dál, svým dětem. Moje babička byla hodně podobná té ze Starého Bělidla a to jak povahou i vizuálně. Kniha Babička Boženy Němcové byla součástí povinné četby na základní škole. Já osobně doufám, že stále ještě je. Počáteční nechuť z nutnosti knihu přečíst se změnila v aktivní vyhledávání možností pokračovat na dalších stránkách.

Přečetla jsem následně od Němcové další knihy, ale tato mi uvízla pod kůží nejvíce. Moudrost, pracovitost, poctivost a láska, kterou předávala osobně babička svým vnoučatům na stránkách knihy, byla inspirující. Dalším důvodem této volby byly zkušenosti mé kamarádky žijící mimo území ČR, která je se svou maminkou a zároveň babičkou jejich čtyřleté dcery a vnučky v pravidelném kontaktu prostřednictvím internetových aplikací. Babičky, které jsem tedy oslovila s prosbou o poskytnutí rozhovoru, nevypadají jako zmiňovaná knižní postava. Nenosí šátek, ani spodničky s kapsářem, nepředou na kolovrátku, ale jejich láska k vnoučatům je podobná. Vzhledem ke vzdálenosti, která je všechny rozděluje se svou rodinou, se naučily používat moderní technologie k navázání pevných a opravdových vazeb se svými vnoučaty. Vídají se prostřednictvím webové kamery, mají možnost spolu denně hovořit. Je však toto ještě ta opravdová skutečná babička, která je svým chováním a jednáním, které dítě vidí a má možnost zopakovat, právoplatnou součástí jeho sociálního rozvoje? Jaké jsou vlastně možnosti vlivu na výchovu a vývoj jeho osobnosti prostřednictvím internetového propojení?

Má bakalářská práce disponuje dvěma částmi. V první čtenáři vysvětlím význam mezigeneračního učení v návaznosti na sociální role a zapojení prarodičů. Následně se budu věnovat rodině s jejím důležitým postavením při socializaci jedince, jejími funkcemi a důležitostí vzájemné spolupráce mezi jejími členy. Kapitola s názvem Sociální interakce v rodině vymezuje termíny zdravé fungování a rovnováha. Můžete se dočíst o sociálních interakcích, jež jsou nezbytné také pro vlastní výchovné působení na jedince v rámci rodiny. Získáte informace o komunikaci, jejich možnostech, dělení a motivaci, která je důležitá. Seznámíme se s výhodami možnosti mezilidské komunikace v rámci internetového spojení. Jedna z částí je spojena s možným využitím sociální pedagogiky při pomoci jedincům, kteří jsou součástí tohoto jevu.

Druhá část je již věnována vlastnímu výzkumu. Tato empirická část práce je svou důležitostí stěžejní k získání dat a jejich analýze s využitím kvalitativního výzkumu, což směřuje k novým poznatkům o tomto fenoménu. Cílem výzkumu je zjistit a zanalyzovat vlastní zkušenosti respondentek s kontaktem a komunikací s vnoučaty prostřednictvím informačních technologií, jaká je jejich role a jejich možnosti zasáhnout a ovlivnit výchovu vnoučat prostřednictvím webové kamery. Jako metodu sběru dat jsem použila hloubkový polostrukturovaný rozhovor s pěti respondentkami. Tyto rozhovory jsem posléze analyzovala prostřednictvím otevřeného kódování, první fáze zakotvené teorie. Výsledek mého empirického šetření uvádím ve výzkumné zprávě.

Teoretická část

1. MEZIGENERAČNÍ PŘENOS

Člověk se rodí s určitou predispozicí. Někdo z nás může být náchylný k patologickým jevům, někteří mohou rozvinout svůj talentový předpoklad, jiní se zase mohou otevřít své vlastnosti nad rámec běžných rodinných zvyklostí. Co však mají všechny tyto skutečnosti, které jsem vyjmenovala společného, je to slůvko mohou. Ano, možnost je to, co je spojuje. Vše je totiž v přímé návaznosti na sociální, zdravotní a jiné aspekty, rodinné prostředí a jeho vazby, komunikační schopnosti a další vlivy, které se výraznou formou podílejí na utváření osobnosti člověka. Co váže téma mé bakalářské práce s oborem sociální pedagogika jsou ta vzdálená internetová propojení s rodinami, která pro svou formu můžou být limitujícími právě pro zdárnou socializaci, možností navázání pevných a bohatých vztahů v rodině a potencionální rozvoj vlastností a sociálních dovedností s vlivem mezigeneračního učení a zásadního přenosu informací mezi členy rodiny.

V dnešním moderním světě, kdy v podstatě již nefunguje systém tradičních rodin, je možnost strávit společný čas s lidmi napříč všemi věkovými kategoriemi více než žádoucí. Jak jinak nenásilně předávat informace a zkušenosti? Jak zjistí děti i dospělí, že se věci dají řešit dalšími způsoby? Z televize, z knih, či si to vyhledají na Googlu? Jakou validitu budou mít takové informace? Ano, lze obejít nejstarší způsob předávání informací, dovedností a znalostí, ale to bychom přece mohli být ochuzeni o přidanou hodnotu mezigeneračního přenosu. Přišli bychom o možnost si vyslechnout historiky, rady, návody a pokyny naživo od těch, kteří to sami zažili, či jim byla informace předána jejich předky.

Vzhledem k zásadnímu vlivu širší rodiny na rozvoj dítěte tuto část věnuji právě mezigeneračnímu učení. Dle autorského kolektivu Rabušicová, Kamanová, Pevná odborné publikace O mezigeneračním učení vděčí toto za svou zvýšenou pozornost třem velmi důležitým faktorům vývoje současné společnosti. Jedná se zejména o demografické změny v populaci, dále o odklon od soužití v tradiční rodině a v neposlední řadě v přiznání přínosu v celoživotním učení (celoživotním vzdělávání)

V rámci demografických změn je nejvíce prezentováno stárnutí naší populace. Stárnutí populace je jeden z dílů demografické revoluce. To, jak v dnešní době přibývá osob v

seniorském věku, můžeme popsat relativně, absolutně nebo s ohledem na pokročilé stáří. Relativní přibývání seniorů je způsobeno celkovým populačním nárůstem. Absolutním se rozumí výrazné prodloužení délky života, zejména v jeho střední části a nakonec i nárůstem let odžitých ve stáří. (Srov. Mühlpachr, 2004, s.121) Lidé mají šanci prožít delší čas spolu, nebo vedle sebe. Může dojít k širšímu přenosu vzájemných znalostí, vědomostí a dovedností mezi generacemi. Záměrně uvádím může, protože další faktor tuto možnost zeslabuje.

Odklon od soužití v tradiční rodině je zásadní. Péči o zralé, staré a přestárlé občany přebírá ve velké míře stát, jehož zařízení sociální a zdravotnické péče nahrazují osobní péči vlastních potomků. Není již pravidlem se o své rodiče a prarodiče starat do posledního jejich výdechu, leckdy to není ani v možnostech jejich potomků. Pozdějším odchodem do důchodu a častou finanční nejistotou můžou být naši ještě žijící předci odkázáni na cizí, byť profesionální pomoc. Stárnutí populace a existence rodin více generací, ač nejde o jejich soužití, má bezesporu své klady. Jedním z nich může být právě předávání zásadních informací z historie vlastního rodu. Neméně důležitým se stává i možnost vhledu do dalšího rodinného modelu, o rozšíření obzorů mimo svou nukleární rodinu. Zásadním je předávání hodnot, tradic. Mezigenerační učení je spojením celoživotního a všeživotního učení, které je-li řádně naplňováno, formuje jedince od narození až po jeho úmrtí.

U mezigeneračního učení nejde jen o to, že se mladší z generací učí od té starší. Jedná se o oboustranné ovlivňování a učení. Starší generace se může od dětí, a to nejen od nich, naučit spoustu užitečných a zajímavých věcí. Vzhledem k vývoji informačních technologií a jejich rychlému posunu vpřed je seznámení se s IT možnostmi jedna z častých znalostí, kterou můžou potomci obohatit život generaci svých rodičů, prarodičů a leckdy i praprarodičů. Dle Pavla Kubů „dovednosti informační gramotnosti byly identifikovány jako klíčový prvek, který má podporovat celoživotní vzdělávání a udržet krok s rychle se měnícím světem, integrace výuky informační gramotnosti do všech úrovní vzdělávání by proto měla být otázkou nejvyšší důležitosti.“ (Čevela et al, 2014, s. 156)

Pojďme se blíže podívat na osoby, které tvoří nejvýraznější článek mezigeneračního učení v rodině. Jsou to právě prarodiče, jejichž životní zkušenosti a dovednosti jsou předávány napříč generacemi. Rodiče dítěte mají jistě také možnost mezigeneračně zasahovat, avšak výrazný podíl tohoto je právě na bedrech prarodičů. Osob, kteří již mnohé prožili, pocítili a vybuodovali. Osob, jejichž věk jim umožňuje jiný druh náhledu na právě probíhající situaci, či zhodnocení dosavadního s určitým odstupem a promítnutím vlastních zkušeností do daného.

1.1. PRARODIČE

Vlivem stáří dochází ke změnám v uvažování starých lidí. Tito se stávají rigidními k novým přístupům, trvají na svých zvycích a postupech. Velmi obtížně do svého běžného života začleňují nějaké novinky, málokterý senior radostně uvítá nový, modernější telefon s dalšími a chytřejšími funkcemi, nebude zřejmě nadšen výměnou své ještě fungující televize za novou, jejíž ovládání vyžaduje jistou míru technického umu. Za vyhýbáním se všemu novému se totiž skrývá jejich tendence k dogmatismu, ulpínavost a rozvláčnost v uvažování, jejich rigidita a častá rezignace na vše nové s ohledem na zpomalení procesu řešení situace.

Proto je nesmírně důležité, že v zájmu zachování rodinné kontinuity a pospolitosti, v zájmu udržení dobrých rodinných vztahů a v neposlední řadě i v duchu možnosti se snaží být se svými vnoučaty aspoň prostřednictvím virtuálního světa v pravidelném kontaktu. Řada seniorů překonává svou nechuť k novému a osvojuje si aktivní práci s ICT technologiemi jen proto, aby mohli být právoplatnými prarodiči. Neboť díky emoční vazbě, kterou jsou schopni si s potomky vytvořit a četnosti vzájemných kontaktů dochází k tvorbě pevných vzájemných pout vzhledem k jejich teritoriální vzdálenosti, která je v osobním setkávání limitující. Vždyť v roli prarodiče stráví současný senior zhruba 25 let svého života. Někteří tuto roli sice získají dříve než v raném stáří, ale dle Vágnerové (2007) je právě v tomto období života, tedy po 65. roce věku, již 75% seniorů babičkou, či dědečkem. Jedním z hlavních cílů stáří se dle E.H.Eriksona stává přijetí vlastního smysluplně prožitého života. Dosáhnutí balanční roviny v nalezení smyslu přijetí života nahrává i k následnému kroku lidského vývoje – přijetí jeho konce.

„Role prarodiče je biologicky podmíněna, je neselektivní a má trvalý charakter.“ (Vágnerová, 2007, s.281) To znamená, že prarodičem se stanete, i když se o to v podstatě nijak (vyjma zplození vlastního potomka) nesnažíte. Není totiž na Vás, ale na vašich potomcích, zda z vás udělají babičku/dědečka. Prarodičovství napomáhá k utvoření vlastního obrazu svého já a také naplňuje lidskou generativu, takzvaný rozvoj dalších generací, která se tedy může plně projevit až ve vztahu k vnoučatům. „Prarodičovská role se stává významnou součástí identity stárnoucího jedince“ (Vágnerová, 2007, s.281) Pro prarodiče může mít vnouče vyšší hodnotu, než mělo dítě vlastní. Má více času se mu věnovat, netrápí ho pracovní shony, profesní posun, partnerství bývá v té době často již stabilizováno, tak může prarodič věnovat díl svého volného času právě vnoučeti. Kolik času a v jaké intenzitě je již zcela na něm. Jak významnou funkci v životě další generace bude zastávat, bývá často ovlivněno jeho rozhodnutím v návaznosti na

přístupu rodičovské generace. Dnes pomineme dysfunkční rodiny, které se svými předky kontakt neudržují, či odmítají jakoukoli rodinou integritu. Cílíme jiným směrem. „Jako většina uživatelů internetu oceňují i „on-line“ senioři internet jako užitečný nástroj k udržování kontaktu s rodinnými příslušníky.... Téměř tři z pěti seniorů s internetem (56%) tvrdí, že internet zlepšil jejich spojení s rodinou.“ (Čevela et al, 2014, s. 167)

Dle Vágnerové a jejímu odbornému textu v publikaci *Vývojová psychologie II.* má role prarodiče 4 typické znaky - posouvá generační sounáležitost jedince, ovlivňuje změnu vztahů vně rodiny, potvrzuje normalitu rodiny, klade důraz na vymezení práv a povinností prarodiče. První z nich je nejsilněji prožívána při svém poprvé. Poprvé, kdy si člověk uvědomí příchod další generace na tento svět. Uvědomění si svého místa a role je často provázeno silným emočním nábojem. Dalším dochází k potvrzení vlastního stáří, stigmatizaci nejstaršího člena rodiny, z maminky se stane babička, z tatínka dědeček. Toto má velký vliv i na vztahy v bývalé nukleární rodině. Přináší to výrazný posun ve vztahu k vlastnímu dítěti, protože prarodič právě opustil vyšší sociální status. Nyní jsou se svým potomkem na stejné příčce, oba jsou rodiči. Třetím znakem dochází k naplnění sociálních očekávání, tedy již zmíněné generativy. Nakonec je tu poslední typický znak – rozdílná práva a povinnosti prarodičů a rodičů. Přístup prarodičů je pod drobnohledem očekávaného zájmu o vnouče, ale zároveň není žádoucí přílišné zasahování. Je důležité vymezení neformálních hranic, které se s každou rodinou samozřejmě mění.

1.2. PŘEDÁVÁNÍ RODINNÝCH TRADIC

Prarodič je pro vnouče tím, koho obdivuje, rád jej vždy přivítá, tráví s ním volný čas. Vnouče je ke svému prarodiči shovívavější než vlastní potomek, či partner. Není tolik kritický v náhledu na jeho chování, jednání a názory. A opačně také vnoučeti prarodič předává část sebe sama a tím naplňuje své osobní životní poslání. Prarodiče nabízejí svým vnoučatům jistou psychosociální pojistku, která koriguje rodičovské působení. Dle Matejčka (1992) můžou prarodiče sloužit jako jejich biologické zrcadlo odrážející chování dětí v chování prarodičů. Prarodiče mají emocionálnější přístup. Pro mnoho prarodičů mužského pohlaví jde o absolutně novou zkušenost. Hledají se ve své nové roli. Mohou se plně realizovat se svými vnoučaty, pokud na své děti neměli čas z důvodu náročného zaměstnání. Dostávají tak vlastně druhou šanci.

Prarodiče předávají svým vnoučatům jiné dovednosti i na sociální rovině právě pro svou odlišnou sociální zkušenost. Rozvíjejí jiné vlastnosti a dovednosti, předávají jiné hodnoty a postoje. Umožňují rozvoj tradic tam, kde rodiče nemají čas, či to pro ně není až tak důležité. Bývají také méně nároční a kritičtí, jsou více naladěni na pozitivní podporování.

Podívejme se třeba na vyprávění o minulosti. Prarodiče žili v době, která je pro dnešní děti nepředstavitelná. Bez mobilních telefonů, PC, vlastního dětského pokoje. Pomáhali svým rodičům v hospodářství, měli od současných dětí odlišné povinnosti. Prarodiče žili v minulosti a tu mohou svým vyprávěním přiblížit vnoučatům. Toto vyprávění má příměs spolubytí, sounáležitosti, protože o dobách minulých nečteme z knih, ale vypráví o nich osoba nám blízká. Máme historii obohacenou o poznatky, zkušenosti a prožitky jedince, který se na ní skutečně podílel. Mé děti velmi rády místo pohádek poslouchají vyprávění o době, kdy my, rodiče, jsme byli dětmi. Co všechno jsme dělali a třeba i nedělali, co jsme zažili.

Ještě o stupínek výš to povýšily jejich babičky, jejichž povídání o mamince, tatínkovi, rodinných výpravách, radostech a starostech mají své privilegované místo ve večerních rituálech při ukládání vnoučat do postele. Mohou-li si vybrat mezi vymyšlenou pohádkou, čtením z knížky, či vzpomínkovým vyprávěním, ve valné většině zvítězí právě pravdivé povídání o tom, co stalo když... Stávají se na okamžik spoluharcovnice, spolupachatelé, spoluhráči a spoluaktéry významné dějinné události ve své rodině, byť pouze ve své fantazii během vyprávění. Jejich představy o minulosti se stávají hmatatelnějšími a plastičtějšími v návaznosti na důležitost bytí určitou součástí vlastní rodiny. Vždyť to, co zvládli rodiče či prarodiče ve své době, je zároveň může příznivě nasměrovat na vlastní cestě životem k překonávání různých překážek a hledání vlastního směru, protože prožité události a zkušenosti mými předky jsou součástí i mě samotného, navíc jsou obohacené o kulturní dědictví.

„Vztah prarodičů a vnoučat má většinou silný emocionální charakter. Souvisí to jednak s časovým odstupem a určitě také s tím, že vnější tlak na starší prarodiče a vnuky je menší, než u střední generace.“ (Hauserová-Schönerová, 1996, s.68) Vlastně se může jednat o takovou malou druhou šanci. Poučení ze svých nezdarů či přínosů stylu jejich výchovy se mohou určitých věcí vědomě vyvarovat. Vnoučata na nich nejsou ekonomicky závislá, mohou se jim věnovat ve svém volném čase. Navzájem se podněcují ve své užitečnosti a přínosu v životní sounáležitosti a oboustrannému získávání cenných informací. Ve vzájemné rodové podobnosti, emocionální spřízněnosti mají možnost nechat se navzájem plně rozvinout.

Tímto jsme se přesunuli k systému, který má velmi výrazný vliv právě na naši osobu. Pod názvem systém nehledejte žádnou převratnou technologickou či hyperpersonalistickou

vymoženost. Systémem, který ovlivňuje již náš vstup na tento svět, myslím rodinu. Rodinu, která nás vychovala a uvedla do světa dospělých. Kdybychom šli ještě dál, mohli bychom připomenout, že člověk se nerodí jako *Tabula Rasa*, ale díky genetické predispozici, výraznému vlivu prostředí a osob, které se na jeho výchově podílejí, se rozvíjí jeho již zapsané, zděděné vlastnosti. „Každá osoba je formována vzájemným působením svého prostředí, obzvláště kulturního prostředí a svých genů, které ovlivňují sociální chování.“ (Wilson, 1993, s.27) Rodina se výraznou měrou podílí právě na formování osobností člověka.

1.3. RODINA JAKO PROSTŘEDEK K SOCIALIZACI

Je to právě rodina, ve které získáváme své první poznatky, informace, návyky, postoje a sociální role. V podstatě předáváme své postoje, hodnoty, cíle do dalších generací. Cílem výchovy v rodině je mimo jiné i zmíněná primární socializace, která má za úkol usnadnit vstup jedinci do společnosti a naučit ho, jak se v takovém prostředí orientovat. Přináší první exkurz do světa symbolů, norem a doporučení daného kulturního prostředí. Primární socializací by mělo dojít k přijetí pravidel života ve společnosti, koexistence a kooperace s ostatními jedinci. Sociální učení je jedním ze základních a prvních druhů učení, se kterým se člověk setkává. Společně s genotypem a fenotypem tvoří sociální prostředí podstatnou základnu pro správný rozvoj sociálního učení a následné minimalizování maladaptivních projevů vychovávaného jedince.

Vhodnou socializací v rodině se dítě naučí komunikovat, chápat, vnímat a třídit pocity a projevy jiných jejích členů. Rozvíjí svou schopnost empatie, aktivního naslouchání, sebeprosazování, seberealizace, učí se řešit konflikty. Při neúplném, či špatném naučení se způsobu chování může mít dítě v budoucnu potíže nejen při sociální interakci s dalšími jedinci. Při socializačním procesu jde o bezděčné utváření osobnosti právě v závislosti na sociálním učení, kdy jedinec zvládne dešifrovat postoje, názory, hodnoty a cíle určitých jej ovlivňujících sociálních skupin a vnitřně se protne s jejich normami. To vyžaduje i to, aby byl schopen se jimi řídit a vyžadovat je i od druhých. (Procházka, 2012)

Do prvotního kontaktu se sociálním učení spadá právě rodina a prostředí, kde daný jedinec vyrůstá. V rodině probíhá primární socializace jedince. Toto se nejvíce promítá do vývoje

a výchovy každého z nás. Nahlédneme-li do odborné literatury, dočteme se o vývoji rodin v posledních letech nelichotivé informace. "Dnešní rodina se nepochybně nachází v jiné situaci. Již samo definování, vymezení rodiny jako malé primární sociální skupiny je velmi obtížné. Tradiční kritéria přestávají platit." (Kraus, 2008, s.80). Vývoj rodin v současné době dal pocítit i přerozdělení sociálních rolí rodičů. Došlo k demokratizaci uvnitř rodiny. Určitou demokratickou sílu ukazují i děti, které jsou stále častěji zvány k rozhodování o základních věcech týkajících se chodu rodiny. Muž ztratil své výhradní postavení a získal nové zkušenosti, povinnosti a dovednosti. A stejně tak je tomu i u ženy. Ta již není pouhým prostředkem k udržování tepla v rodinném krbu, ale má také možnost se pracovně realizovat. Již nás nepřekvapí, potkáme-li otce s batoletem na hřišti, kde se mu v rámci rodičovské dovolené věnuje, zatímco matka dítěte je zapojena do pracovního procesu. Dle mého názoru to dítěti i otci velmi prospěje. Můj příbuzný, který na rodičovské dovolené strávil se svým druhorozeným synem 1,5 roku, tuto dobu považuje za přínosnou pro všechny zúčastněné.

Vývoj rodiny se, dle mého soudu bohužel, stále posunuje ne zcela žádoucím směrem. Rodina se stává izolovanější, odtrženější od okolního světa za účelem úniku od přemíry techniky a médií v současném světě. Velmi zásadní je již zmiňované zmenšování skupiny, od osob žijících single přes dvougenerační soužití nukleární rodiny. Bohužel nedílným vývojem současné, postmoderní rodiny, je dezintegrace. V dnešním technickém, uspěchaném světě se rodina pospolu schází jen velmi málo. Každý se nají za pochodu, bez zcela zásadní konverzace nad jídlem, která otevírá náhled do světa našich rodinných příslušníků nenásilnou formou společenské konverzace. Velmi často můžeme zahlédnout kreslené vtipy, které zachycují rodinu při společných večerech, kdy každý z nich má v ruce chytrý telefon a sklání se nad jeho displejem bez zájmu o osobu vedle sebe. Každý se spíš stará o svůj virtuální svět a přítomnému druhému nevěnuje dostatek pozornosti. Tomu všemu rozhodně neprospívá pracovní vytíženost rodičů, která má za následek nedostatek volného času pro společné chvíle v rodině i vlastní seberegeneraci. Na to navazuje již zmíněná změna v sociálních rolích, kdy pracují oba rodiče. Oba rodiče se snaží budovat svou kariéru, snaží se využít svůj vlastní potenciál, což výrazně ovlivňuje jejich působení na další generace. Přicházejí tak o možnost dalších společných prožitků.

Jedním z nejdůležitějších společných prožitků v rodině je vzájemné sdílení. Dle Matějčka (1992) nedochází k oddělení času a životního prostoru vychovatelů a jejich dítěte. Dítě se nachází ve středu všeho rodinného dění, kdy se smývají hranice mezi výchovou a osobním časem členů rodiny. Dochází tedy k nenásilnému vychovávání cestou společných zážitků, sdílení

vlastních názorů, postojů, hodnot i situací. Toto vede k rozšiřování obzorů dítěte a vytváření jeho budoucích modelů chování. Jde o takzvanou školu života, formu sociálního učení. Soužitím rodiče a dítěte nejde o to hrát roli rodičů v předem stanovený čas, ale žít tou rolí. Předávat znalosti, sociální dovednosti, postoje a hodnoty naprosto přirozeně.

1.4. RODINNÉ PROSTŘEDÍ

Vědomí rodinné identity je primární jistotou pro každého jedince. Možnost být součástí rodinného společenství s fungujícím zázemím je důležitou podmínkou pro schopnost dalšího sociálního učení, přejímání dalších rolí při vlastním vývoji a uměním vhodně reagovat na nové prostředí. Jak již bylo uvedeno, primární socializace jedince probíhá právě v rodině. „Rodina je základ státu“ toto heslo často dunělo naší společností v době před sametovou revolucí. Není třeba ho plně zatracovat. Jde o to ho umně přeložit do jazyka, myšlení a cítění současníků. Rodina měla, má a vždycky bude mít své primární postavení.

„Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů“ (Sobotková, 2001, s.22) Je nedílnou součástí prostředí, které nás formuje do dalších dní. Zvážíme-li význam a funkci rodiny v tradiční společnosti, nemůžeme přehlédnout značný a bohužel ne vždy pozitivní posun, který současná rodina v postmoderní společnosti zaznamenala. V tradiční společnosti rodina držela pospolu napříč generacemi. Byla k tomu nucená z důvodů přežití a zabezpečení rodiny jako takové. Starost o děti byla zajištěna napříč rodinou, v bohatších rodinách se dětem věnovaly chůvy, či pomocnice v domácnosti. Potomci byli vedeni k úctě ke svým rodičům a určitým tradicím. Zajištění péče o zestárlé příbuzné bylo součástí každodenního života. Stejně tak jako smrt byla její nedílnou součástí. Výchova dětí byla převážně autokratická s minimem demokratických prvků.

V dnešní technokratické době s možností přesídlení i mimo rodnou vlast se stává, že prarodiče vídáme jen o svátcích. Vyplývá z toho jakési rozvolnění tradičních rodinných pout. Působení prarodičů na nejmladší generaci je výrazně poníženo. S těmi technicky gramotnějšími zůstáváme v kontaktu přes různá média, ale většina seniorů se seznámení s prostředky této komunikace brání. Do toho náročné časové vytížení rodičů v zaměstnání, ať už z touhy uspět v

oboru, či snahy zabezpečit rodinu po materiální stránce způsobuje to, že děti jsou často v nevhodném prostředí „ulic“. Toto rozhodně nezajistí správný vývoj a rozvoj jejich osobností. Do potíží se děti tak často dostávají, aniž by je třeba i samy vyhledávaly. "Rodinné prostředí by mělo poskytovat v dostatečném množství a kvalitě mnohostranné podněty, ideálem je harmonické prostředí, ale současný stav rodinného prostředí je podrobován oprávněné kritice. Odborníci hovoří o krizi rodiny. Rodiče mají stále méně času na své děti a prarodiče, v životě rodin převládají materiální hodnoty a někdy i starosti. Ubývá společných činností a prožitků.“ (Přadka, Knotková, Faltýsková, 2004, s. 27-28)

Rodina funguje jako živoucí ekosystém, neustále se vyvíjí, reaguje na vzniklé podněty a tím se mění. Základním stavebním kamenem jsou přímí členové rodiny. V dnešní době můžeme uvažovat o zmenšování rodin. Soužití členů více generací není již pravidlem. Bavíme se o pojmu mikrosystém rodin, který je samozřejmě začleněn do dalšího stupně - mezosystému. Mezosystémem rozuměj širší společenský systém, který obsahuje další příbuzenstvo, přátele, sousedy a ostatní lidské bytosti, které jsou v úzkém kontaktu s rodinou. Spolupodílí se na částečném chodu rodinného života tím, že ji mohou ochraňovat, pomáhat, nabádat, ale také ničit, rušit, destabilizovat. Ovlivňování je obousměrné, z tohoto spojení čerpají obě zúčastněné strany, ať už v dobrém, či špatném slova smyslu. Můžeme hovořit o tzv. vnitřních sociálních okruzích, které jsou pro práci s rodinou velmi důležité. Oldřich Matoušek se zabýval v knize Rodina jako instituce a vztahová síť zejména mezosystémem a skvěle sloučil právě všechny prvky ovlivňující mezosystém pod jeden pojem - vztahová síť, kde interakce vztahů – elementární i zprostředkované, mají různou hloubku, sílu, frekvenci i přiznanou hodnotu a váhu.

Rodina je ale součástí i vnějších vztahů, které ji ovlivňují a formují. Nazýváme ho exosystémem. Součástí exosystému jsou provázané instituce. Můžeme jmenovat některé z nich - škola, školka, zaměstnání, služby, úřady apod. Více vzdáleným vnějším okruhem kolem rodiny je makrosystém. Jde o neosobní instituce, které jsou charakteristické pro tu kterou společnost svými přijatými normami a postoji, jenž byly vybudovány na základě historického vývoje společnosti v tom daném prostředí.

1.5. FUNKCE RODINY

Níže můžeme vyčíst, jaké funkce jsou nezbytné pro primární prostředí, které nás obklopuje, a jeho zdárné fungování. Uvědomme si, že nelze ani jedno z nich vynechat, abychom

tím nezměnili sociální vývoj toho kterého jedince. Z médií často slyšíme zprávy o tom, jak některá rodina postrádá jednu z vyjmenovávaných funkcí, či jiná staví vybranou nad ostatní. Nezřídka se setkáváme s dětmi, jejichž rodiče kompenzují čas strávený mimo jejich společnost penězi, či drahými dárky. Nebo třeba v návaznosti na ekonomickou nestabilitu rodinných příjmů dochází k nabourání vztahů rodičů s častým odrazem právě do sociálního vývoje dítěte.

Dle Krause (2008) existuje následující výčet funkcí rodiny – biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomická, ochranná, socializačně-výchovná, rekreační, relaxační a zábavná a emocionální. Podívejme se tedy na současnou rodinu z pohledu těchto funkcí. V první řadě stojí její biologicko-reprodukční funkce. Rodina je nejvhodnější prostředí pro uskutečnění reprodukce našeho druhu. V současné době je velmi alarmující pokles porodnosti, populace stárne. Došlo totiž k oddálení věku prvorodiček, které zvažují možnost mít dítě až v pozdějším věku. Někdy i bez ohledu na biologické potřeby vlastního těla. Narození dítěte je pro mnohé zásahem do jejich dosud individuálně prožívaného světa. Jde o zásah do profesního vzrůstu, který není pro většinu zcela vykompenzován péčí o dítě. Dalším důvodem pro odložení rodičovství bývá neochota změny životního stylu. Obava z toho, že příchodem dítěte do rodiny bude volný čas muset být tráven jiným, než doposud zavedeným způsobem. Nasnadě jsou ještě i ekonomická zohlednění možnosti mít dítě. S narozením dítěte se očekává nižší životní standard.

Další z funkcí rodiny je sociálně-ekonomická. Tato je provázána s předešlou funkcí, ale není plně závislá na přítomnosti dětí v rodině. Jde o sociálně-ekonomický statut, který je získán, či ztracen vybudováním vlastní rodiny. Pozměňuje tradiční role mužů a žen a ovlivňuje sňatečnost, porodnost, rozvodovost a další demografické hodnoty naší společnosti. Výchovná funkce rodiny je jedním z klíčových momentů péče o děti. Výchova v rodině je ovlivňována různými faktory - původním i současným prostředím, vlastními zkušenostmi s výchovou či vychováváním. Je silně odvislá od emočního vztahu k dětem. Rozlišujeme autoritářskou výchovu, výchovu volnou tzv. liberální a demokratickou výchovu. Hlavním cílem výchovy v rodině by mělo být nasměrování k sebevýchově, která je na pomyslném nejvyšším hodnotovém žebříčku.

Další z důležitých funkcí rodiny je funkce sociální a emocionální. Kde jinde než ve své nukleární rodině získáváme první sociální kontakty. Máme zde možnost sociálního učení a zároveň variantu poznávat a korigovat své emoce. Rodina by měla být bezpečným přístavem pro každého svého člena bez výjimek. Je nad míru důležité cítit sounáležitost se svou rodinou a mít možnost se zcela otevřeně emočně projevit. Zejména klíčový je čerstvě vytvořený vztah novorozenec-matka, kdy dochází k propojení dvou duší a navázání se vzájemně na sebe.

Nedílnou součástí každé rodiny je její ochranná a domestikační funkce a funkce rekreační a regenerační. Ochranná funkce je založená na spolupráci členů domácnosti v zajištění jejího chodu a domestikační umožňuje vytvoření toho pravého rodinného hnízda - domova. Dvě posledně zmíněné funkce nabízejí smysluplně trávený volný čas, který minimalizuje možné patologické chování člena rodiny.

Trend dnešní postmoderní společnosti je zacílen na ekonomický rozvoj a preferování osobního výkonu a blaho jedince na úkor tradičních hodnot z historického kontextu. Stát vynakládá nemalé prostředky na podporu rodin. Jedná se o souhrn činností a opatření, která jsou průřezová. Zasahují do různých sfér veřejných oblastí života rodiny - exosystému rodinného života. Jde zejména o podporu rozvoje rodin při vykonávání jejich standardních funkcí bez necitlivého zásahu do jejího vnitřního systému. Je nesmírně důležité obsáhnout všechny vývojové fáze rodiny bez diskriminačních, zkreslených náhledů současné společnosti.

2. SOCIÁLNÍ INTERAKCE V RODINĚ

Současná doba je plná slov jako je integrace, flexibilita, interakce, kompatibilita. Jsou často používána bez jakéhokoli zamyšlení se nad jejich obsahem jen proto, že jsou právě „in“. Stává se, že ten, kdo je použije, nedokáže vlastními slovy ani popsat jejich význam. V případě zdárného rodinného soužití to však rozhodně nejsou prázdné pojmy. Na jejich skutečném významu leží a padá celý rodinný život, klima uvnitř rodiny i zdárné partnerství nejen mezi rodiči, ale zejména v návaznosti na děti. „Rodina musí být v rovnováze a mít určitý řád, aby mohla být adaptabilní a přitom si uchovat pocit kontinuity, rodinné identity. Současně musí citlivě reagovat na potřeby změny a růstu jak u jednotlivých členů, tak u rodiny jako celku, a také reagovat na měnící se vnější podmínky.“ (Sobotková, 2001, s.22) Rodina, která je schopná vhodné adaptability na dané podmínky, získává možnost být flexibilnější v probíhajících vlastních změnách v závislosti na situačním a vývojovém stresu. Situačním stresem může být například tranzitorní krize, která má spojitost s věkem účastníků, tzv. přechody.

Může jít o vstup dítěte do školského zařízení, osamostatnění se dospívajícího člena rodiny aj. Vývojovým stresem rozumějme neočekávanou zátěžovou situaci jako je například úmrtí v rodině, nemoc blízkého člověka aj. Jde o to, jak je rodina schopná se přizpůsobit změnám v jejím vývoji. Jednou ze změn může představovat právě velká vzdálenost mezi bydlišti jednotlivých členů širší rodiny, kdy nemají možnost sdílet své zážitky osobně. V tomto případě, pokud byla rodina funkční před jejím zeměpisným rozdělením, nastupují moderní technologie. Ty umožňují pravidelný, leckdy denní kontakt členů rodiny prostřednictvím telefonu, či obrazovky jejich počítače.

To, co rodina dělá pravidelně a společně, se může rozvinout v jistý rodinný rituál. Mezi nejznámější rituály patří třeba společné stolování. V daném čase na jasně určeném místě se sejdou rodinní příslušníci, kteří mají možnost si otevřeně promluvit o svých prožitcích a prodiskutovat je. Existují pravidla společného stolování, která se málokdy mění. Je vždy na dané rodině, jak si taková pravidla nastaví a následně je dodržuje. Dalšími rituály může být pravidelná podvečerní procházka, čtení knih dětem před spaním, sobotní herní dopoledne, společné návštěvy všech členů rodiny veterináře při zdravotních prohlídkách jejich domácího mazlíčka nebo večerní povídání s babičkou prostřednictvím internetu. Rodina si tvoří své vlastní rituály, které se nezapomenutelně zapíší do osobnosti každého jejího člena.

2.1. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVÉ RODINNÉ FUNGOVÁNÍ

„Rodinné interakce jsou systémově založené, dynamické způsoby komunikace členů rodiny a to, jak se k sobě navzájem členové rodiny vztahují. Interakce mezi členy rodiny je nejvýraznějším faktorem, který ovlivňuje psychologické „well-being“ v rodině.“ (Sobotková, 2001, s.44) Neboť právě to, co se děje každý den v rodině, jak reagují její členové, jaké a jakým způsobem si předávají informace svým opakujícím se způsobem, je stěžejní pro celkové, výjimečné klima rodiny.

I.Sobotková ve své knize Psychologie rodiny vytyčila tři základní prvky pro zdravé rodinné fungování - rodinnou organizaci, rodinnou komunikaci a vývoj rodiny a její systém přesvědčování včetně rodinných mýtů. Pod pojmem rodinná organizace si můžeme vybavit různá personální složení – monoparentální rodina, rodina s adoptivními potomky, rodina se dvěma rodiči, rodina homosexuálního páru. Ale důležitým prvkem v jejím složení je to, zda skutečně dokáže fungovat efektivně. Dokáže-li naplno využít svůj potenciál ve vztahu ke svému rozložení a sociální pomoci. Kdo zajišťuje potřebné denní úkony, dohledává a pomáhá ostatním členům rodiny, jakým způsobem se členové této sociální skupiny podílí na jejím chodu? Jaké jsou kompetence zúčastněných?

Druhou proměnnou, která ovlivňuje celkové fungování rodiny, je rodinná komunikace. Tímto prvkem se tvoří klima v rodině. Pokud spolu rodina nesdílí své názory a postoje, neodkrývají si navzájem svá nitra, myšlenky, pocity, může dojít až k zablokování komunikačních kanálů. Dysfunkce komunikace se negativně promítá do správného fungování té které rodiny. Neméně důležitou je i oblast vývoje rodiny v čase i prostoru, která odráží změny při jejím fungování. Při takovém procesu dochází k přenosu názorů, postojů, hodnot, předávání mezigeneračních rodinných vzorců, příkladů a pravidel. To vše nemůže existovat jedno bez druhého. Navzájem jsou všechny 3 proměnné propojeny, ovlivňují se a vyvíjejí se v návaznosti na sobě. Jde o zásadní kompetence každé rodiny. „Rodina je prostředím, kde si lidé k sobě nutně musejí utvářet vztahy a nutně musejí komunikovat. Všechno, co říkají a dělají, dostává komunikační význam. I absence akce je akcí.“ (Matoušek, 1997, s.68)

Dalším důležitým faktorem, který má vliv na zdravé fungování rodiny, je rozhodně vytvoření fungující rodinné sítě. To, jak je rodina schopná vychovávat děti a vyrovnávat se s životními zkouškami, je přímo odvislé od toho, jak je napojena na sociální síť rodiny. Sociální síť rozumějme takové sociální okolí rodiny, které je závislé na fungování jejích jednotlivých

členů. Jedná se vytvoření paktu na sobě navázaných rodin, které mohou být doplněny i o osoby nepříbuzenské. Nelze zkoumat nukleární rodinu bez znalosti její sociální sítě. Velmi zásadním je napojení nukleární rodiny na rodinu širší, zejména prarodiče dětí. Nejde tu jen o občasnou výpomoc s vyzvednutím dětí ze školských zařízení, pomoc v domácnosti, či jiné neplacené služby. Musíme vyzdvihnout funkci prarodiče jako nositele rodinného dědictví, přenašeče rodinných mýtů, tvůrce zásadních hodnotových orientací vnoučat v rámci mezigeneračního předávání informací. (srov. Matoušek, 1997, s.74)

2.2. DŮLEŽITOST INTERAKCÍ

V díle *Dítě a rodina* uvedl autor Z. Matějček, že můžeme definovat pět vědecky ověřených základních vitálních potřeb dítěte. Můžeme je hodnotit jen ve spojitosti jedinečností dítěte a jeho vývojového prostředí. Zde je jejich výčet.

1. Potřeba určitého množství, proměnlivosti a kvality vnějších podnětů – bez naplnění tohoto nemůže dojít k aktivizaci osoby v plném rozsahu
2. Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech – bez nastolení systému v přísunu podnětů dochází k chaosu přenosu informací, vjemů a zkušeností, což se neslučuje s vytvořením podnětných podmínek pro učení
3. potřeba prvotních emocionálních a sociálních vztahů – zcela neopomenutelná potřeba vedoucí ke správné socializaci jedince
4. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty – rozvoj vlastního já, utvoření zdravě sebevědomého člověka napomáhá při následném přebírání a tvoření sociálních rolí, postojů a hodnot
5. potřeba otevřené budoucnosti nebo životní perspektivy – nutná vidina lepších časů, důležitá pro rozvoj a udržení vlastní iniciativy v aktivitě a plánování.

„Pro rodinu je typický interakční model výchovy. Ten předpokládá, že ve výchově nejde o jednostranné záměrné a cílevědomé působení aktivního vychovatele na pasivního vychovávaného, tedy dospělého, ale o vzájemné působení jednoho na druhého. Dospělý

vychovatel je také vychován (či lépe řečeno výchovně ovlivňován) svým vychovávaným dítětem.“ (Matějček, 2005, s.32) Nedílnou součástí vzájemného působení je vidina společné budoucnosti, jež je plánována na základě trvalých, hlubokých a opravdových citů mezi účastníky. Dochází ke vzájemnému přenosu nových zážitků, procesů a budoucích výhledů, které jsou také doprovázeny jistými emočními tlaky. Nejen radostmi, pozitivním očekáváním, ale i obavami, smutkem, což je přímým důsledkem citové angažovanosti a setřením striktního rozdělení personálních osobních časů. I přes vzájemné sdílení času i prostoru vyniká stále důležitost ponechání vlastních intimních prožitků členů rodiny. Pod pojmem vzájemného působení v rodině se ukrývá mimo jiné i zcela zásadní působení výchovou.

Nyní se dostáváme k tomu, co je zásadní pro pochopení rozvoje výchovy a učení a jejího promítnutí do možností osob, které se tohoto procesu aktivně účastní, či chtějí účastnit. Není nic složitější než předávat správné výchovné rady. Rady, které fungovaly nám, nemusí již fungovat na naše děti, či vnoučata. Vzhledem k individualitě každého jedince neexistuje jen jeden správný koncept výchovy nebo učení. Každý z nás jistě již v minulosti udělil nějakou radu, doporučení, či předal informaci k možnostem výchovy určitého konkrétního případu. Není ovšem jisté, že vychovávající osoba tuto skutečnost přijala, kladně vyhodnotila a zpracovala tak, jak bylo původně zamýšleno. O výchově a učení je vydáno nespočet publikací a další jsou právě v tiskařských strojích některého z nakladatelství. Já bych Vás chtěla seznámit spíše s obecnými informacemi, za kterými je dlouhá a úspěšná praxe odborníků, kteří se tomuto tématu věnovali.

Dle Marie Vágnerové v knize Vývojová psychologie I., dětství a dospívání, lze dle S.Freuda rozlišit tři různé subsystemy osobnosti – Id, Ego a Superego. Id je základní složkou každé osobnosti. Jde o nevědomé a iracionální naplňování svých tělesných potřeb. O žebříček výš je racionální Ego, které se z něj rozvíjí. V tomto subsystemu jde o saturaci pudových potřeb, jejichž uspokojení lze v návaznosti na momentální situaci i vědomě odložit. Její vývoj je datován dětstvím. Superego je složkou osobnosti, která se vyvíjí jako morální, hodnotová část a směřuje k principu dokonalosti. Jde o vědomou složku, ale její funkce může být i nevědomá. Rozvoj zaznamenává také v dětství, ale později než Ego.

Právě Superego je velkým hráčem pro správnou socializaci dítěte. Mít možnost ovlivnit jeho jednání, chování a uvažování v této rozhodné době a nasměrovat ho správným směrem je jedna ze základních povinností rodiny. Dle Bandury a jeho sociálně-kognitivní teorie učení je kladen výraznější zřetel na sociální charakter přenosu informací, která je odrazem chováním nápodobou založenou na pozorování. Bandura označil děti za aktivní členy kognitivního učení, kteří si dokáží vypořádat s jevy zapamatovat a v podobné situaci ho použít. Použil termín

reciproční determinismus pro spojení interakce dítěte se svým sociálním prostředím. Chápejme to jako sociální interakci, identifikaci s významnými druhými.

Významní druzí a sociální interakce posilují utváření osobních norem, které slouží k potlačení patologického chování. Učení nápodobou je jedním ze základů socializace člověka, jež je zejména v dětství nejsilnější a nejrozšířenější. Nápodoba je také přímo závislá na tom, zda model je pro dítě atraktivní. Od nepodnětného, nezajímavého modelu dítě brzy odchází. Jedinečnou formou nápodoby je identifikace, tzv. ztotožnění. V tomto případě dochází k předávání vzorů, hodnot, projevů a postojů. Čím je dítě starší, tím více se osamostatňuje, ale pro svůj zdárný vývoj vždy bude potřebovat pocit opory a bezpečí, které mu v určité fázi nahrazuje právě zmíněná identifikace. (Vágnerová, 2005)

2.3. VÝCHOVNÉ STYLY

Existuje mnoho výchovných stylů. Tyto se vyvíjejí a mění již od nepaměti. Každá společnost v historii dějin lidstva preferovala a praktikovala různé styly, avšak některými stejnými prvky. Jistě znáte pojem tvrdá spartánská výchova, kde slabí jedinci neměli šanci na přežití. Cílem výchovy byla příprava statečných vojáků a poslušných občanů Sparty. Stejně tak jste již jistě slyšeli o odlišném, na svou dobu pokrokovém výchovném stylu J.A.Komenského s jeho Platónovským náhledem na člověka jako bytost rozumovou, citovou a volní. Následuje přesun do současnosti, kde výchova je často jedním z hlavních společenských témat, které dokážou rozdělit diskutující hned na několik táborů. Setkáváme se s pojmy jako pedocentrismus, nevíchova, respektovat a být respektován. Již není jednotný styl, ale máme možnost své vlastní volby.

Každá rodina je prochnuta vlastním výchovným stylem, o kterém si myslí, že je ten správný. Podle svého názoru na svět, pravidla, hodnoty, normy a cíle, které jsou pro tu kterou rodinu důležité, se ubírá směr výchovy dětí. Neexistuje žádná rodina s identickým výchovným přístupem, mohou se pouze vyskytovat stejné prvky, které ale vždy budou ovlivněny momentální náladou, situací, či dalšími proměnnými. Nechci se zde věnovat alternativním přístupům, ale zaměřím se na jedno z nejznámějšího dělení výchovných stylů, které obsahuje mnoho různých prvků a je výrazně propojeno s praktickým užitím autority v rodinné výchově. Výchovu lze dělit

na liberální, demokratickou a autoritářskou. Řadím je takto zcela úmyslně, protože jejich postavení signalizuje narůstající důraz na autoritu.

Liberální výchova je prodchnuta pedocentrismem. Poskytuje dítěti prostor pro samostatné osvojení sociálních a jiných návyků. Není neobvyklé, že rodiče vychovávající tímto stylem zametají svým dětem cestičky, neposkytnou jim pevné mantinely a hranice. Děti si hranice hledají samy, což může vést k častým konfliktům s okolím.

Další v pořadí je výchova demokratická, která se na první pohled může zdát jako ideální. Ta, která naplní všechna očekávání a dovede dítě k plnohodnotné společenské socializaci. Dítě je plně zapojováno do výchovy, která je diskutována s vychovávaným. Dítě může do své výchovy samo zasáhnout a ovlivňovat ji. I zde je však nasnadě se zamyslet nad důležitostí autoritativního dohledu odpovědné osoby, která svými rozhodnutími ovlivňuje směr, kterým se výchova ubírá. Není asi zcela žádoucí být svému dítěti partnerem ve všech situacích. Přirozená autorita, která není násilně vyžadována, ale spíše vede k nasměrování je tady nezbytná.

Posledním z výchovných stylů je styl autoritářský, kde vychovatel vládne pevnou rukou. Nedává prostor pro individualitu vychovávaného jedince. Jsou vymezena jasná, striktní pravidla, jejichž porušení se trestá. Vyžaduje se slepá poslušnost a velmi silným výchovným faktorem je právě sociální moc vychovatele. Díky svému statusu uvnitř rodiny kontroluje, nařizuje, určuje nebo jinak autoritativně působí na její členy.

V závěru lze jen konstatovat, že ideální vzor pro výchovu neexistuje. Každý si musí tu svou osahat a objevit sám s ohledem na individualitu a jedinečnost vychovávaného jedince. Ideálním se tedy jeví propojení všech tří stylů, kdy z každého použijeme jen jeho určitou část a jednotlivé části spojíme v celek. Výchovou vlastně učíme další generace zvládat různé situace a sociální kontakty s dalšími jedinci v interaktivním prostředí. K výchově musíme přistupovat s velkou odpovědností, neboť naším působením formujeme a tvarujeme další osoby a vedeme je k jednotnému cíli – k sebevýchově.

Nedílnou součástí výchovy je i učení, jehož hlavní funkcí je přizpůsobování lidského organismu k prostředí a změnám v něm, stejně tak i ke společnosti a jejím normativním požadavkům. Je tedy pro sociální interakce také nezbytné. Druhů učení je mnoho, uvádím rozdělení do tří základních skupin dle Průchy (2005):

- senzomotorické učení – obsahuje 2 vlastní procesy. Jedním je seznámení a na něj navazuje vlastní činnost, která je posilována častým opakováním. Jako příklad můžeme uvést jízdu na kole, hru na hudební nástroj, tanec.

- verbálně kognitivní učení – prostřednictvím jazykových dovedností získáváme informace, znalosti, vědomosti a principy, které jsme schopni následně správně užít
- sociální učení – je nejdůležitějším ze všech tří jmenovaných pro svůj neodmyslitelný význam ve vývoji vlastní osobnosti.

Výsledkem každého učení by mělo být získání, či rozvinutí kompetencí. Pod obecným pojmem kompetence si představme vědomosti, návyky, postoje a neopomenutelné sociální dovednosti. Je nezbytné se v rámci vlastního duševního rozvoje učit po celý život novým věcem. Nesmíme nechat mozek zakrnět, musíme se ho snažit využívat na jeho maximum. A v tomto směru by nám mohly pomoci moderní technologie, jejichž správné a žádoucí využití má za následek obohacení nejen o aktuální zážitky, ale rozhodně také přispívá k rozvoji našich kompetencí a tím i k rozšiřování našich možností.

2.4. KOMUNIKACE

Pro udržení správného rodinného klimatu, které je zásadní pro správný rozvoj dítěte, hraje komunikace velmi důležitou roli. Pojem komunikace má svůj základ v latinském slově *communicare*, jehož význam můžeme přeložit jako učinit společným. (Křivohlavý, 1988) Je nedílnou součástí běžného všedního dne každého jedince, neboť se denně stýkáme s dalšími lidmi. Je tedy nasnadě, že okolí od nás očekává jistou zpětnou vazbu, reakci, že se prostě bude spolupodílet na vzájemném setkání. Zdravá, přínosná, pozitivní komunikace může mít pro členy rodiny přínos ve zvládnání těžkých životních situací a problémy v komunikaci můžou vygradovat v problematické rodinné soužití.

Přínosem zdravé komunikace je rozhodně pozitivní vliv na odolnost rodiny. V této souvislosti vysvětlujeme odolnost jako „dynamickou rovnováhu mezi nároky na udržení základních funkcí rodiny i při různých obtížích, stresových situacích či napětí, a mezi kapacitou rodiny a jednotlivých členů se s nimi vyrovnávat, vzájemně se podporovat a rozumně komunikovat“. (Břicháček in Čevela, 2002, s.12) Do odolnosti rodiny a jejího zdravého fungování můžeme mimo jiné zařadit součinnost a spolupráci jejích všech členů, sdílení zážitků,

sounáležitost, naplnění emočních potřeb, dynamičnost vztahu, vzájemný respekt, způsobilost řešit konfliktní situace i zdravou komunikaci.

2.5. DĚLENÍ KOMUNIKACE

Dle Křivohlavého (1988) lze komunikaci dělit na činy a verbální a neverbální komunikaci. Jistě znáte pořekadlo – mluví za něj jeho činy. Tím, co děláme, vyjadřujeme své názory, myšlenky a pocity. Můžeme tedy svými činy vyjádřit to, co si myslíme a cítíme. Je na našich rozlišovacích schopnostech, zda rozpoznáme, že to dotyčný myslí skutečně vážně. Stává se, že se projevené činy neshodují se slovy, která je doprovázejí. Dalším v pořadí je verbální komunikace, která nám umožňuje nahlas vyjádřit své myšlenky, pocity, přání. Verbální komunikace je velmi důležitá pro vývoj jazykových dovedností. Využíváme řeč pro posílení jazykových kompetencí. *Verbum* v překladu z latiny znamená slovo, což je také základní prvek verbální komunikace. Rozvoj řeči je důležitý pro svou schopnost dorozumět se s okolím. Její vývoj je bedlivě sledován rodiči dětí po narození, kdy dychtivě čekají na první slovo svého potomka.

Neverbální komunikace může být záměrná, či nevědomá. Často si ani nejsme vědomi toho, jakým způsobem komunikujeme se svým okolím. Pro komunikaci jako takovou je nejčitelnější. Rozmlouvají za nás naše gesta, postoje těla, výrazy obličeje. Často z výrazu obličeje osoby, se kterou komunikujete, vyčtete její pocity a reakce dříve, než Vám je slovy sama předá. Pokud vstoupíte do místnosti s osobou, které se na tváři rozsvítí úsměv hned, jak Vás spatří, nemusí ani říkat, že je ráda, že Vás vidí. Nebo pokud se pokladní v hypermarketu při otázce, zda nákup proběhl v pořádku, tváří otráveně, nenaváže oční kontakt, tak z toho můžeme odvodit, že ji to vlastně ani nezajímá. Tím, že položila tuto otázku, pouze splnila část své pracovní povinnosti.

Kratochvíl (2009) rozděluje komunikaci v rodině na běžný rozhovor, hovor o problémech, důvěrné povídání. Náplní běžného povídání je běžný kontakt, předávání informací o prožitém, o knize, o škole, o sportu. V podstatě okomentujete, co se kolem Vás děje. Hovor o problémech vede k jejich řešení, nebo naopak k jejich zvýraznění, kdy může mít i negativní následky pro zúčastněné strany. Nejvíce emočně výrazné, naplněné důvěrným sdílením

informací je důvěrné povídání. Při něm osobě, s níž komunikujeme, odhalujeme své nitro nebo se dělíme vzájemně o emočně hluboké prožívání. Spoluprožíváme niterné pocity a zažíváme vzájemnost a důvěrnost. Toto důvěrné povídání je doprovázeno selektivní pozorností. Jedná se o maximální koncentraci pozornosti právě prožívanému, sdílenému a komunikujícímu a odchýlení se od ostatních podnětů, které by mohly naši koncentraci rozptylovat.

2.6. MOTIVACE

S ostatními lidmi komunikujeme na základě vnitřní pohnutky, motivace, jež je důvodem k chování se zcela určitým způsobem. Motivace je pro výchovu zásadní a nezbytná. Nakonečný (1997) uvádí, že motivace funguje jako nutný prostředek k uspokojování potřeb a to jak fyzických, sociálních či psychických. Dochází k vnitřnímu stimulu, který vede k jisté činnosti, protože cokoli jedinec dělá, dělá tak z nějakých pohnutek. Motivace je odpovědí na to, co vede osoby k určitému chování a jednání. Právě motivace je jejich hnacím motorem. Usměňuje a energií doplňuje chování člověka.

Motivaci můžeme rozlišit jako vnější a vnitřní. Vnější motivace je ovlivněna signály z okolního světa. Jsou to signály z vnějšku, které nás nutí k určité činnosti a to bez ohledu na naše potřeby. Oproti tomu je motivace vnitřní, která přichází z našeho nitra. Vede k uspokojení našich potřeb, naplňování našich představ, či cílů. Známa Maslowova pyramida potřeb ukazuje na hierarchii postupného naplňování potřeb a následnou důležitou motivaci k uspokojení další potřeby. Vzestupně nejdříve saturujeme potřeby fyziologické, následuje potřeba bezpečí, po té potřeba příslušnosti ke skupině, dále potřeba respektu a sebeúcty. Právě pocit vlastní hodnoty je důležitý pro přijetí sebe sama a získání sebeúcty. Je nezbytné, aby si člověk uvědomil svou cenu prostřednictvím vlastních výsledků, které jsou hodné obdivu. Nebo je pro něho rozhodující vyslovení obdivu ostatních či získání pozice ve skupině. Pro dalšího může být pocit vlastní hodnoty spojen s materiálním zajištěním sebe sama. Jiného naplňuje možnost vnějšího vhledu, či sebeocenění, kdy jsem sám na sebe hrdý. A na vrcholu pyramidy potřeb je potřeba seberealizace, která by neměla být zaměřena vlastním směrem. Měla by sloužit okolí k užitku. Všechny potřeby na sebe navazují a jsou na sobě závislé.

Každého k určité činnosti bude motivovat něco jiného. Každý má svůj vlastní pohon,

který ho žene kupředu. Jedním z těchto motivačních nástrojů bývá i vnitřní odměna, kterou může být hrdost na dosažené, získané, zprostředkované, či naučené. Motivace nás aktivizuje a dodává energii do dalšího úsilí ať už na poli práce, rodiny, volnočasových aktivit, sportovních výkonů, či proniknutí do světa moderních technologií.

3. INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE MEZI NÁMI

Současná společnost je často označována jako společnost plná změn, rychlého vývoje s apelem na znalosti mediální, informační. Novou roli, a to velmi důležitou, získala znalost informačních technologií. Lze dočíst nová data o využití IT technologiích ve školách při výuce i využití ve volném čase. Leckteré školy jsou vybaveny interakčními tabulemi, počítačovými studovkami, tablety. Učitelé zadávání domácích úkolů již mohou posílat prostřednictvím e-mailů. Známe různé certifikované e-learningové kurzy, kdy se s „přednášejícím“ vlastně za celý kurz nevidíte, nebo ho máte k dispozici při vzájemné komunikaci na síti. Toto umožňuje předávání informací širšímu spektru posluchačů, kteří by jinak mohli být limitováni třeba dojezdovou vzdáleností, zdravotním handicapem, aj.. O negativní stránce ICT bylo napsáno mnoho odborné literatury, já se zaměřím na jiný směr.

Termínem ICT myslím komunikační zařízení a jejich využití v rámci moderních aplikací jako je rádio, televize, počítače, chytré telefony, tablety, internet, satelitní přenosy aj. Název vznikl pokrácením „Information and Communication Technologies“, tedy ICT. Já se ve své práci soustřeďuji na možnosti pedagogického využití formou zpracování a přenosu informací mezi členy rodiny s využitím počítačové aplikace zvané Skype, která umožňuje vizuální kontakt prostřednictvím webové kamery. Používání ICT není u marginální skupiny, kterou současní prarodiče jsou, zcela tak běžné jako u mladší generace. Jejich digitální gramotnost je u většiny získána v druhé polovině jejich života. Zatímco jejich vnoučata jsou s digitálními přístroji v každodenním kontaktu po celý svůj život. O nich lze hovořit jako o „net“ generaci, což s sebou může přinést různá rizika. „Vzrůstající obliba sociálních sítí a jiných komunikačních platform současně „net“ generace a naopak úbytek zájmu o reálnou komunikaci tváří v tvář je důkazem toho, že téma informačních a komunikačních technologií je aktuální interdisciplinární problematikou a bude třeba se jí zabývat z různých úhlů pohledu i v následujících letech.“ (LAŠEK et al., 2014, s.71) Autoři se věnovali kyberšikaně, záměně dobrovolných volnočasových aktivit za trávení času před obrazovkou počítače, kybersexu, vývoji závislostí v souvislosti s častým používáním ICT a dalšími rizikovými jevy.

Tento vynález moderní doby má i spoustu pozitivních, život obohacujících přínosů. A jedním z nich je propojení rodiny, která nemá možnost pravidelného osobního setkávání. „Kolem pětaosmdesáti procent prarodičů – to je průřez různými anketami v průmyslových státech – se často stýká s vnoučaty, ovšem jen čtvrtina prarodičů žije se svými dětmi a vnoučaty společně.“

(Hausserová-Schönerová, 1999, s.17) Takzvaný kyberprostor se stává spojnicí mezi světy zúčastněných osob. Jejich životní cesty již nejsou jakési mimoběžky, díky ICT nacházejí možnost stát se různoběžkami, jejichž dráhy se za určitých okolností můžou protnout. Je jim umožněno pracovat na tvorbě zázemí pro udržení a rozvoj tak důležitých rodinných vazeb. Můžou si předávat své zážitky z uplynulých dní, sdělovat radosti i starosti všedního života. Jsou stálou a pravidelnou součástí života svých blízkých, i když je dělí stovky i tisíce kilometrů.

3.1. INTERNET A KOMUNIKACE

Jedním z přínosů komunikace prostřednictvím webové kamery zůstává možnost bezprostřední reakce. Při psaní dopisů, e-mailů musíme počkat na reakce druhého člověka delší dobu, což limituje komunikujícího tím, že neví, co si o sděleném myslí po delší čas. Za zdravou plnohodnotnou komunikaci čekání na odpověď rozhodně nepovažujeme. E-maily, dopisy i sms zprávy mohou tvořit doplňky k přímé komunikaci a být součástí jejich témat. Komunikujeme zejména prostřednictvím internetu, který je v současné době dostupný stále větší části populace.

„Internet je veřejně dostupný celosvětový systém vzájemně propojených počítačových sítí.“ (Škyřík, 2009, s.5) Internet se dostal do podvědomí lidí jako virtuální prostředí, které se stalo součástí volnočasových aktivit, dostupnosti nemalého množství informací, obchodních transakcí a v neposlední řadě má vliv na mezilidské vztahy. Stal se součástí společenské komunikace. Z pohledu humanitních věd můžeme internet definovat jako „komunikační médium umožňující milionům lidí na celém světě být v neustálém kontaktu v reálném čase, které vytváří nové pracovní příležitosti, odstraňuje geografické bariéry a není pouze zdrojem vzdělávání, ale také zábavy a oddychu.“ (Škyřík, 2009, s.6)

Rybka a Malý (2002) rozdělují elektronickou komunikaci do tří skupin. První z nich je jednosměrná komunikace, která zahrnuje komunikaci cíleně vedenou pouze z jedné strany. Prostřednictvím webových stránek se k nám dostávají různé informace a to bez možnosti jejich komentáře, či dalších zásahů do vývoje této komunikace. Další skupinou je individuální komunikace, která je již obousměrná a je zacílena jen na dva mezi sebou komunikující účastníky například prostřednictvím Skypu, Facebooku, ICQ či dalších. Poslední do výčtu zbývá skupinová komunikace, která nabízí vzájemnou komunikaci mezi více osobami najednou. Jde o

takzvané konferenční hovory, videohovory, či chaty s využitím například sociálních sítí a jiných aplikací.

Důležitým faktem je, že komunikující se musí umět přizpůsobit stylu, směru, stanoviskům, názorům a umět s nimi pracovat. Nelze být stále stejný. Stejně mluvit s partnerem, učitelem, přítelem, zaměstnavatelem či právě vnoučetem. Je třeba třídit informace, měnit slovní zásobu i mimoslovní projevy. „Kognitivní přizpůsobování je nutné a můžeme ho přirovnat k neustálému biologickému a sociálnímu přizpůsobování měnícím se podmínkám života. Neznamená ani názorovou nepevnost, ani snadnou ovlivnitelnost našich přesvědčení.“ (Vybíral, 2000, s.214)

A v neposlední řadě se musíme zmínit o nutnosti vyslání správného signálu – zájmu o obsahu i protistranu v komunikaci. Zájem doložíme tím, že budeme skutečně naslouchat. Musíme být trpěliví s vlídným pohledem na druhého. I náš hlas bude vlídný, přátelský. Všimáme si posunu v konverzaci a rádi sdílíme nadšení pro danou věc. Dalšími podmínkami zdravé, správné komunikace je princip vzájemnosti (reciprocity), humor, podpora vývoje a flexibility komunikace (její otevřenost, možnost navázat v místě přerušení), systém Tříkrát ne (příliš kritiky, požadavků, zklamání), konzistence interakcí (prostě se snažit) a pozitivní komunikace pro svou efektivnost. Jednou nepostradatelnou pomůckou pro zdravou komunikaci je oční kontakt. Hledání a nalezení očního kontaktu rozvíjí možnosti zdravé komunikace. (Vybíral, 2000)

Musíme se zastavit již nad zmiňovanou neverbální komunikací, a to prostřednictvím řeči těla. Kdo kdy podstoupil nějaké školení či seminář o řeči lidského těla, jistě si pamatuje na důležitost správného odčítání pocitů z postojů protistrany. Pro příklad uvedu situaci, kdy se během komunikace jeden z jejich účastníků od druhého odtáhne, posune se dál na židli. Odejde od webové kamery, aby se podíval, jestli mu už konečně dorazila pošta. Takovým jednáním nám druhá osoba dává najevo, že jsme neudrželi její pozornost. Ztratili jsme její zájem. Při komunikaci přes internet je udržení pozornosti, zejména hovoříme-li s dětmi, jedním z nejčastějších problémů. Děti nejsou schopné udržet dlouhodobou pozornost nad rámec svých schopností, což může být pro on-line komunikaci značně limitující.

Najít způsob zvládnání nelehkých situací prostřednictvím ICT komunikace je skutečně těžkým úkolem. Už jen to, že počítačová gramotnost není mezi běžnými kompetencemi dnešních seniorů, je limitující. Musíme se snažit najít způsob, jak jim tuto situaci zjednodušit. Existují kurzy pro seniory vedené zkušenými lektory, jejichž náplní je využívání PC jako pomocníka.

3.2. SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA JAKO POMOC

Informační a komunikační technologie mají možnost být využívány jako prostředek k odstranění bariér. Jsou jedním z významných komunikačních nástrojů sociálně či zdravotně znevýhodněných jedinců a napomáhají k jejich začleňování do společnosti. Jeden z nejtěžších úkolů sociální pedagogiky je být nápomocen při adaptaci na nové sociální situace, které vývoj dnešní společnosti zaznamenal. Důležitý a neopomenutelný proces, který poskytuje oporu při této adaptaci, je sociální výchova s důrazem na sociální dovednosti. Sociálními dovednostmi rozumíme kompetence k zvládnání zdravé sociální komunikace, sociální adaptace, sociální prevence, integrace a inkluze do sociálních skupin, navazování fungujících mezilidských vztahů, přenosu mezigeneračních poselství a další.

Jak uvádí B. Kraus v Základech sociální pedagogiky - „Předmětem sociální pedagogiky jsou sociální aspekty výchovy a vývoje osobnosti.“ Hlavním cílem je tedy především zdárná socializace jedince. Není to jen vědní disciplína, ale také skutečná pomoc na daném místě, kde je třeba. Sociální pedagogika je cílená zejména na sociálně, zdravotně i jinak ohrožené jedince. Jejimi nesnadnými cíli je navést člověka na to, aby si dokázal pomoci sám, aby sám dokázal detekovat patologické jevy a vyhnul se jim, případně se neprohlubovaly nežádoucí zkušenosti a z nich plynoucí návazné skutečnosti. Snaha sociální pedagogiky o zlepšení sociálních podmínek jedinců s přihlédnutím na výchovné prostředí je jejím dalším cílem.

Mezi aktuální úkoly sociální pedagogiky patří analýza a popis prostředí, které člověka obklopuje. Dále tam spadá podání pomocné ruky pro překonání náročného adaptačního procesu v začlenění, a to především těm, kteří již pronikli do patologického prostředí. Je nutné se zajímat o celkový vývoj společnosti a potíže s tím související a pomáhat si ujasnit přínos zdravého životního stylu ve smyslu hodnotové orientace, nabídky kvalitního trávení volného času, zdravé komunikace a další a zároveň se věnovat sociálněvýchovné činnosti. S následným kvalitním uplatněním všech získaných informací v praxi. (srov. Kraus, s.50)

A zde nalézáme význam výchovy jako zvládnutí primárních dovedností ke zdárné socializaci, nebo chcete-li zespolečenšťování daného jedince. Dle B.Krause a V.Poláčkové v publikaci Člověk-prostředí-výchova můžeme pojem výchovy definovat dle sociální pedagogiky takto - „výchova se jeví jako regulování, záměrné a cílené vstupování do celoživotního procesu zespolečenšťování jedince, probíhající v jistém konkrétním kulturně společenském systému.“ Výchovný proces musí brát na zřetel součinnost 4 složek života společnosti – složky hodnotově

normativní, mezilidsky vztahové, rezultativní a osobnostní.

Je důležité si uvědomit závislost výchovného procesu na prostředí, kde je výchova aplikována. Nelze ho aplikovat bez přihlídnutí k výchovnému prostředí. Vše je odvislé od sociokulturního prostředí toho kterého jedince, kdy se daná výchova podílí na vývoji a tvorbě jeho osobnosti. Jak dále uvádí B. Kraus „výchova je životem podmíněná a život podmiňující“ Formujeme-li jedince určitým směrem a s určitým cílem, podílíme se vlastně na výchově dalších sociálních skupin, kterých je daný jedinec členem. Nepřímo ovlivňujeme sociokulturní vývoj své společnosti.

Mezi ohrožené skupiny tedy rozhodně spadají i rodiny, které jsou svou vzdáleností rozdělené a nemohou plnohodnotně naplnit svou funkci. Je třeba dát podnět k zmapování současné situace, kdy není neobvyklé rozdělení rodin a jejich následnému propojování skrze informační technologie. Lze například poskytnout seniorovi radu, jak se naučit pracovat s chytrým telefonem, počítačem, tabletem, či rozvinout jeho již získané dovednosti pro další rozvoj jeho kompetencí, které mu umožní kvalitnější spojení s jeho příbuznými bez ohledu na vzdálenost, která je rozděluje. Poskytnout možnost navázání spojení a otevření komunikačního kanálu k možnému mezigeneračnímu přenosu informací, a to v obousměrném provozu.

V závěru lze uvést, že teoretická příprava na vlastní výzkum byla dostačující. Vysvětlili jsme si pojmy, které jsou stěžejními pro následné výzkumné šetření. Jsme připraveni rozkrýt zkušenosti babiček komunikující se svými vnoučaty skrze webové kamery a najít odpovědi na otázky, které s tímto jevem souvisí. Jaká je tedy role prarodiče prostřednictvím ICT komunikace? Mají možnost sdílení svých názorů, podnětů, informací v plném rozsahu mezilidské komunikace? Co je hlavními tématy on-line rozhovorů a co tyto prostřednictvím webové kamery a mikrofonu PC můžou přinést zúčastněným generacím? Jak přispívají k rozvoji mezigeneračního přenosu informací? Co není komunikace přes internet schopná prarodičům nabídnout? Na tyto otázky se jsem se snažila najít odpovědi ve výzkumné části této práce.

Výzkumná část

8. METODOLOGIE VÝZKUMU

V následujících kapitolách se budu věnovat praktické části mé práce. Vzhledem k tomu, že jsem se zaměřila na vztahy mezi lidmi, možnost zásahu do výchovy, vlivu na sociální vývoj jedince, zvolila jsem kvalitativní výzkum. Tento je popisován Švaříčkem a Šedřovou (2014, s.17) jako „proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu.“ Probíhá v přirozeném prostředí, které nám dává možnost posbírání podrobných dat. Nese s sebou však i jistá rizika, a to je zejména v návaznosti na nízký počet respondentů. Toto nesmí vést k přílišné generalizaci výsledných dat.

Kvalitativní výzkum je vhodný zejména tam, kde zkoumáme chování lidí, jejich reakce a jejich chápání reality a následně je analyzujeme a interpretujeme. „Kvalitativní přístup v sociálních vědách proto vychází z toho, jak jsou různé pojmy chápány aktéry sociální reality. Aktéři jsou odborníky na sociální situace, které prožívají, jsou naivními vědci.“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s.18) Tato výzkumná strategie nám dá možnost intenzivně vniknout do vybraného tématu. „V kvalitativním výzkumu mizí hranice mezi rolí výzkumníka a rolí zkoumané osoby, oba jsou rovnocennými partnery“ (Disman, 1997, s.300). Tento přístup je velmi náročný pro začínající výzkumníky hlavně pro nutnost zachovat si otevřenou mysl bez vyslovování předběžných hypotéz již při počátku vlastního výzkumu. „Logika kvalitativního výzkumu je induktivní, teprve po nasbírání dostatečného množství dat začíná výzkumník pátrat po pravidelnostech, které se v těchto datech vyskytují, formuje předběžné závěry a hledá pro ně další oporu v datech.“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 24)

8.1. CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem mé práce je zjistit a zanalyzovat vlastní zkušenosti respondentek s kontaktem a komunikací s vnoučaty prostřednictvím informačních technologií, jaká je jejich role a jejich možnosti zasáhnout a ovlivnit výchovu vnoučat prostřednictvím webové kamery. Z analýzy

rozhovorů vyvstaly další zajímavé kategorie, které se týkaly vzpomínek na jejich vlastní dětství a možnosti interakce prarodič-vnouče prostřednictvím internetového spojení. „Cílem výzkumníka je porozumět situaci tak, jak jí rozumějí sami aktéři.“ (Švaříček, Šed'ová, 2007,s.18)

Hlavní otázka: Lze být prarodičem dítěti, které žije v limitující vzdálenosti od jejich bydliště?

Podotázky: Jaké jsou zkušenosti respondentek se svou sociální rolí babičky?
Jaké jsou možnosti v kontaktu a komunikaci prostřednictvím internetového spojení?

8.2. VÝZKUMNÝ VZOREK

Oslovila jsem ženy, jejichž vnoučata žijí v oblasti vzdálené minimálně 200 km od jejich trvalého bydliště a jsou se svými vnoučaty v kontaktu prostřednictvím internetového spojení. Podařilo se mi zajistit vzorek pěti informantek, které splňovaly výše uvedená kritéria pro zařazení do výzkumu. Dvě z nich jsem znala osobně, na další dvě respondentky mě navedli moji přátelé a poslední respondentku se mi povedlo získat prostřednictvím sociální sítě. Tato respondentka sama reagovala na mou výzvu a kontaktovala mě. Všechny vyslovily souhlas se zpracováním informací získaných rozhovory a jejich následnou analýzou pro potřeby mé bakalářské práce. Jména v rozhovorech jsou pozměněna a upravena tak, aby se zachovala anonymita informantek.

Základní údaje o výzkumném vzorku respondentek:

Paní ZE – pracující, 2 děti, 1 vnučka (3 roky) žijící v zahraničí

Paní ST – již v důchodu, 2 děti, 1 vnučka (4 roky), od narození žijící v cizině

Paní LE – již v důchodu, 2 děti, 2 vnoučata, z toho 1 vnučka (3 roky) žijící v zahraničí

Paní ZO – pracující, 7 dětí, 5 vnoučat, z toho 1 (4 roky) vnučka v cizině

Paní KR – již v důchodu, 2 děti, 4 vnoučata, z toho 2 (5 let a 8 let) žijí v cizině

8.3. METODA SBĚRU DAT A JEJICH ANALÝZY

S respondentkami jsem vedla polostrukturovaný rozhovor, kdy ony byly seznámeny pouze s tématem mé práce. Rozhovor byl veden v jejich domácím prostředí v soukromí. S jejich vysloveným souhlasem byl nahráván a následně doslovně přepsán. Přítomné u rozhovoru jsme byly jen my dvě. Snažila jsem se, aby respondentky byly co nejvíce uvolněné a odpovídaly na dotazy bezprostředně s minimálním zásahem mé osoby. Švaříček a Šed'ová (2007, s.180) uvádí, že "záznamník může vést k větší nervozitě badatele, může vést jedince k větší dramatizaci vyprávění, neboť se domnívá, že jeho sdělení musí být zajímavé". Myslím si, že nervozita z nahrávacího zařízení byla postupně uvolňována a následně zcela překonána. Během rozhovoru jsme se několikrát odchýlily od tématu, což ovšem nebylo na škodu. Respondentky toto odchýlení považovaly za důležité a při následném hovoru se více otevíraly. Snažila jsem se brát zřetel i na neverbální komunikaci a tato byla zaznamenána v závorkách u přepsaného textu ve snaze o její reálné zachycení. Pomlky v hovoru jsou znázorňovány tečkami, pokud byla pomlka delší, zaznamenala jsem časovou prodlevu číselně v sekundách.

Okruhy otázek:

Jaké jste měla dětství?

Jaké máte vzpomínky na svou babičku?

Jak jste vychovávala své děti?

Jaký je způsob komunikace s vnoučaty?

Co je hlavní náplní hovoru přes internet?

Jakým způsobem ovlivňujete výchovu vnoučat?

Jak Vám vyhovuje role babičky přes internet?

Jak Vás tato role naplňuje?

Pro analýzu získaných dat jsem si zvolila otevřené kódování, které je první fází zakotvené teorie. Zakotvenou teorii vymezili Anselm Strauss a Barney Glaster, kteří se následně rozdělili a začali rozvíjet tuto teorii každý s určitými odlišnostmi zejména v rozdílném přístupu

ke kódování. Glaster směřuje ke dvěma fázím kódování a Strauss společně se svou spoluautorkou Corbinovou rozvádějí tři základní fáze kódování. Shodují se ale v jednom, byť tato shoda nenese stejný název. Jako první fázi u zakotvené teorie uvádějí otevřené kódování. (srov. Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 85)

Já jsem si pro svou analýzu vybrala model Strausse a Corbinové. Ti uvádějí, že „otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Bez tohoto prvního a základního analytického kroku by nemohl proběhnout zbytek analýzy ani následná komunikace. Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly.“ (Strauss, Corbin, 1999, s. 43) Zároveň také „během tohoto procesu jsou zvažovány a zkoumány naše vlastní i cizí domněnky o jevu, což vede k novým objevům.“ (Strauss, Corbin, 1999, s. 43) Důležité v otevřeném kódování je i vymezení vlastností a jejich dimenzionálního rozsahu. „Zatímco vlastnosti zachycují to, co mají všechny prvky náležející k dané kategorie společné, dimenze vyjadřují jejich vnitřní variabilitu...“ (Řiháček, 2013, s 49)

Každý výzkumník by měl být také vybaven dostatečnou teoretickou citlivostí. Je velmi důležitá zejména v kvalitativním výzkumu. Při něm je nezbytné číst mezi řádky, hledat a nacházet významné souvislosti. „Teoretickou citlivostí se rozumí schopnost vhledu, schopnost dát údajům význam, porozumět a oddělit související od nesouvisejícího... Je to právě teoretická citlivost, co umožňuje vytvoření teorie, která bude zakotvená, pojmově hutná a dobře integrovaná.“ (Strauss, Corbin, 1999, s.27) Tuto schopnost můžeme rozvíjet a obohacovat. Jak uvádí Straus a Corbin (1999), lze ji rozšiřovat pomocí literatury, profesní a osobní zkušeností.

Použila jsem kódování řádku za řádkem. „To znamená pečlivé zkoumání jednotlivých větných úseků, někdy i jednotlivých slov. To je asi ten nejpodrobnější a nejpłodnější způsob analýzy.“ (Strauss, Corbin, 1999, s. 51) Z analýzy dat mi vznikly kategorie, které jsem následně zpracovala technikou zvanou vyložení karet. Toto byl dle mého soudu vhodný způsob výkladu v závislosti na zjištěném.

8.4. VÝSLEDNÉ KATEGORIE

Kategorie č.1:

S BABIČKOU SPOLEČNĚ ZA PRACÍ aneb tenkrát to bylo jinak

VLASTNOSTI	DIMENZE
Zapojení	Důležité - Velmi důležité
Sdílené povinnosti	Velmi časté
Užitečnost	Důležitá – Velmi důležitá
Přenositelnost návyků	Častá
Generační rozdílnost	Velká

Již z názvu této kategorie vyplývá, jakým způsobem respondentky trávily čas společně se svou babičkou. Ve vlastnosti ZAPOJENÍ s dimenzí DŮLEŽITÉ až VELMI DŮLEŽITÉ je patrné, že prarodiče byli nedílnou součástí rodinných vazeb. Velmi často totiž pomáhali zajišťovat hladký chod domácností svým dohledem nad vnoučaty v době, kdy rodiče byli pracovním vytížení. Věk pro odchod do důchodu byl v době dětství respondentek podstatně nižší, takže nezřídka děti trávily u babiček celé léto.

„Tam já jsem teda vlastně prožívala prázdniny celý dětství“ (KR/01/15)

„Rodiče chodili do práce a já jsem celý měsíc trávila ve Vodochodech“ (KR/02/15)

„To tam jezdili jako bratřenci na prázdniny a bydlel tam s ní její syn, svobodnej.“ (ST/01/15)

„... takže od těch dětí tam jezdily vnoučata, takže nás tam bylo vlastně plno asi.“ (ZO/01/16)

„Protože my jsme u babičky byli permanentně, to znamená, když ne doma, u babičky.“

(ZO/02/16)

Z vlastnosti SDÍLENÉ POVINNOSTI s přiřazenou dimenzí ČASTÉ můžeme vytušit, jakým způsobem se respondentky zapojovaly do chodu dočasně, či trvale sdílené domácnosti své babičky. Bylo nutno nejprve splnit své povinnosti a potom si teprve se svým volným časem naložit dle uvážení. Dnešní děti jsou málokdy zapojované do těchto aktivit s takovou důsledností a úsilím.

„No a jela jsem s žebříňáčkem za dědou na zahradu. Tam jsem mu pomáhala trhat švestky, třešně, jablka, vid’.“ (KR/03/15)

„No a pak jsme pásli husy, třeba, chodili jsme na klásky.“ (KR/04/15)

„Mě vždycky brala, abych ty děti hlídala, tak když jsem byla starší, tak jsem to musela dělat.“ (LE/01/15)

„Seno se sušilo, brambory byly a obilí bylo, takže tak.“ (ST/02/15)

„Chodili jsme řepu jednotit, kameny sbírat.“ (ZE/01/15)

„Brávala mě s sebou k práci.“ (ZE/02/15)

„Chodili jsme na to pole spolu.“ (ZE/03/15)

„.... jako, že by si se mnou nějak hrála, to ne.“ (ZE/04/15)

Další vlastností je UŽITEČNOST s dimenzí DŮLEŽITÁ až VELMI DŮLEŽITÁ. Můžeme zde nahlédnout do činností, které byly tehdy samozřejmou náplní běžného všedního dne. Veškeré činnosti směřovaly k tomu, aby jistým způsobem naplnily očekávání užitečnosti a přínosu. Vysbíráním kamení z polí se přispělo k tomu, aby pěstované plodiny mohly plně využít svůj potenciál k produkci. Na domácí zvířectvo se dnešní děti jezdí dívat na farmy stejně tak, jako jezdí za exotickými zvířaty do zoologických zahrad.

„No a děda ráno vstal, šel na tu zahradu a já jsem v osm hodin, babička mi nandala do košíčku jídlo pro dědečka.“ (KR/05/15)

„My jsme se nestýkali s těma dětma, jen když jsem je musela hlídat.“ (LE/02/15)

„Takový to jednoduchý, slepicím dát, králíkům dát.“ (ZE/05/15)

„No, já jsem musela hodně dělat.“ (ZE/06/15)

„Když jsme byli už taková trochu větší, tak jsme museli pomáhat.“ (ZO/03/16)

„Naši měli hospodářství, takže tam bylo furt, co dělat.“ (ST/03/15)

Čtvrtá vlastnost je pojmenovaná PŘENOSITELNOST NÁVYKŮ s dimenzionálním rozsahem ČASTÁ. Z výpovědí vyplývá, že respondentky, jejichž vzpomínky z dětství a jejich pracovní zapojení bylo jimi podrobněji popisováno, přejaly výraznější pracovní tempo a

vytíženost. Byly ve svém životě tímto způsobem velmi aktivní. Jejich pracovní návyky pokračují i v dospělosti a stáří.

„Já teda jela naložit cihly, napekla a navařila jídlo, abychom tam měli.“ (KR/06/15)

„Dokud jsem neměla všechno vyžehlený, všechno umytý to nádobí, když ke mně přišla ráno ta tchýně na to hlídání, tak jsem prostě nešla spát.“ - (KR/07/15)

„... ráda vždycky pomůžu a vyhovím, když někdo něco potřebuje ode mě.“ (ST/04/15)

„... tak já říkám, jenom chvílku, já musím jít dělat.“ (ZE/07/15)

Poslední vlastnost nese název GENERAČNÍ ROZDÍLNOST s dimenzionálním rozsahem VELKÁ. Většina z nich se shoduje na tom, že spatřují velký rozdíl mezi jejich dětstvím u babičky a časem, který nyní tráví se svými vnoučaty. Dokonce při vyprávění o svých zážitcích z dětství svým vnoučatům se jedna z respondentek setkala s vyjádřenými pochybami z jejich strany. Náplň volného času jejich babičky je nijak neoslovila, spíš projevila obavy, že by je to asi ani nebavilo. Přitom všechny respondentky shodně uvedly, že jejich dětství prodchnuté pracemi s babičkou bylo hezké a rády na tu dobu vzpomínají. Zmiňovaly také i současnou situaci se zrychlením životního tempa, kdy se obecně více na vše spěchá a volný čas dětí zaplňují i již zcela dostupné moderní technologie.

„No, prostě, byly to vzpomínky, který dneska jsou úplně neskutečný.“ (KR/08/15)

„... a oni na to- to by mě nebavilo, asi... „ (KR/09/15)

„Se šátkem na hlavě si pamatuju babičku.“ (LE/03/15)

„Lidi odvedou děti a přijedou večer.“ (ST/05/15)

„Důležitý bylo teda, babička mě učila krmit husy. Tu nádheru, to cpaní do krku prý potřebuju do života.“ (ZE/08/15)

„..., přijdou domů, jsou na počítači. Nikdo ven nechodí.“ (ZE/09/15)

„Přijedou na návštěvu, za dvě hodiny odjedou.“ (ZO/04/16)

Kategorie č.2:

GENERAČNÍ POSUN VE VÝCHOVĚ aneb teď se musí vysvětlovat, tak vysvětlujeme

VLASTNOSTI	DIMENZE
Rozdílnost	Výrazná – Velmi výrazná
Vliv sociální moci	Velký
Otevřenost	Důležitá
Soustředěná pozornost	Častá – Velmi častá
Rozvoj demokratičnosti	Výrazný

ROZDÍLNOST mezi výchovnými styly napříč generacemi se jeví jako velmi VÝRAZNÁ až VELMI VÝRAZNÁ. Respondentky samy uvádějí, že si uvědomují odlišnosti v přístupu jejich dětí k vlastním potomkům v porovnání s tím, co bylo vyžadováno od jejich rodičů po nich samých. Často zmiňují menší důslednost, se kterou ke svým dětem přistupovaly. Tuto popisují s klesající tendencí.

„No, já si teda myslím, že jsme museli víc poslouchat. Nebyli jsme nijak rozmazlovaní.“ (ST/06/15)

„Na holku jsem byla přísná.“ (ZE/10/15)

„V něčem má volnější výchovu.“ (ZE/11/15)

„My jsme byli jiní, jsme úplně jiná generace.“ (ZE/12/15)

„Já jsem je vedla, jako máma nás, jenom já jsem nebyla tak důsledná v té výchově, jak máma nás. No prostě, když něco řekla, já to neudělala, tak na tom trvala a já už pak jako nebyla tak důsledná jako ona.“ (LE/04/15)

„Tenkrát to bylo trošku jinak. Jiné požadavky, byli jsme takový skromný.“ (KR/10/15)

„Mám ten pocit, že prostě jsem asi udělala chybu, že jsem měla být asi přísnější, důslednější v některých věcech. Třeba by se nestalo, to co se stalo v létě.“ (ZO/05/16)

„To je vidět ta jiná generace. Oni tak jako úplně jinak přistupují k té výchově.“ (KR/11/15)

VLIV SOCIÁLNÍ MOCI s dimenzí VELKÝ naznačuje, jakým stylem byly vedeny svými rodiči naše babičky. Samy uvádějí, jak velký důraz byl kladen na jejich poslušnost. V současné

době můžeme zaznamenat generační propad v mocenském působení na děti obecně. Tím, že rodiče volí jiné výchovné metody, než byly uplatňované v minulých generacích, si otevírají možnost více nahlédnout do dětské duše. Na druhou stranu musí však umět pracovat se svou přirozenou autoritou, aby byly zachovány hranice, které dětem poskytují pro jejich zdárný psychický a sociální vývoj tolik potřebný pocit bezpečí.

„Nic nestálo nad nima. Když prostě nechtěly, tak prostě ne to.“ (ST/07/15)

„Nefungovalo nic.“ (ST/08/15)

„No, občas jsem dostala, ale no. Nějakou mi sekli, no ale.“ (ZE/13/15)

„Když byl oběd, museli jsme přijít přesně. Jinak bych dostala přes zadek, když jsem někde lítala.“ (ZE/14/15)

„No, musela poslouchat. Ne, že bych ji mlátila, ale dožadovala jsem se poslušnosti.“ (ZE/15/15)

„Mně vždycky maminka říkala, že já mám vořvaný děti.“ (ZO/06/16)

„Když na nás zakoulela těma očima, tak to jsme už museli teda stát v pozoru.“ (KR/12/15)

Následující vlastnost OTEVŘENOST má přiřazenou dimenzi DŮLEŽITÁ. Otevřenost k novým možnostem v přístupu k dětem, které mají výrazný vliv na následné důsledky v rámci výchovného působení na současnou dětskou generaci. V průběhu generací došlo ke zjemnění výchovného přístupu. Více se dětem vysvětluje a domlouvá a zároveň naslouchá různým doporučením napříč rodinou, přáteli i médii.

„No a mně to zase nevadilo, já taky jako dítě nechtěla.“ (ST/09/15)

„Takže se teda holce věnuje, ale má volnější výchovu.“ (ZE/16/15)

„Tam se to musí vysvětlovat, tak všichni vysvětlujeme.“ (ZE/17/15)

„Ale v jejích očích, v očích dětech jsem máma asi nikdy nebyla.“ (ZO/07/16)

„Já mám pocit, že ty holky byly tak jako v celku bezproblémový, v celku běžný záležitosti dětský.“ (KR/13/15)

Ve vlastnosti SOUSTŘEDĚNÁ POZORNOST, která je velmi ČASTÁ až VELMI ČASTÁ, se respondentky zabývaly zacílením pozornosti, kterou dopřávají jejich děti svým

potomkům. Soustředí se zcela a plně na potřeby dítěte, vyplňují mu volný čas, podnikají společné aktivity s potlačením drobných povinností, které provázejí třeba každodenní chod domácnosti. Raději se budou věnovat svému dítěti a jeho dětskému světu s možností být toho všeho platnou součástí. Domnívám se, že si tito rodiče uvědomují, že doba, kdy jim dítě dovolí být takovouto výraznou součástí jejich života, má omezenou expiraci.

„Dcera má na ni čas.“ (ZE/18/15)

„No, rozmazlujou ji. Je to rozmazlenej fracek takovej.“ (ZE/19/15)

„Tak nekoukej, že nemám vyžehlený prádlo, tak já se prostě musím věnovat těm holkám. Tak to já ji teda obdivuju, že jim věnuje maximum toho času.“ (KR/14/15)

„Chodí ted' tak plavat, chodí ted' ten tenis hrát, že ji vychovávají jak ke sportu tak taky.“ (ST/10/15)

„No, vždyť víš, oni oba se jí teda maximálně věnujou, taky teda. Monika vždycky ty služební cesty, když třeba letí do Francie, odtrpí, protože nemůže bejt s ní, vid'.“ (ST/11/15)

„Monika ji sem nechce vozit. Tak to Nigelovi by se stýskalo a ona mu to jako neudělá.“ (ST/12/15)

V další vlastnosti s názvem ROZVOJ DEMOKRATICŇNOSTI, který je VÝRAZNÝ, se provázaně na předchozí vlastnosti respondentky shodly na tom, že výchova v rámci generačního vývoje skutečně zaznamenala výrazný posun. Více se dá na názor dítěte, které je právoplatným a plnohodnotným členem domácnosti. Má s ohledem na své rozumové schopnosti a dovednosti možnost zasáhnout do chodu rodiny. Jak uvedly, tak již ony samy přistupovaly k výchově svých dětí s větším nadhledem a prostorem pro společné rozhodování.

„To neměli tak přísnou.“ (ST/13/15)

„A taky ji nijak nenutí.“ (ST/14/15)

„No a mně to zase nevadilo, já taky jako dítě nechtěla.“ (ST/16/15)

„Oni ve mně dodneška viděj kamarádku.“ (ZO/08/16)

„Já jsem klukům do života moc nekecala, abych jim radila, co maj dělat, nemaj dělat.“ (LE/05/15)

„A tam pak byly takový ty situace, kdy maminka teda zjistlila, že ta výchova je teda úplně jiná, než ta, prostě kterou ona aplikovala na nás, teda jo.“ (KR/15/15)

„To oni jsou tady chráněný.“ (ZE/20/15)

Kategorie č. 3:

BABIČKOU NA DÁLKU aneb ztráta intimity

VLASTNOSTI	DIMENZE
Snaha o zachování rodinných vazeb	Velmi velká
Sounáležitost	Důležitá - Velmi důležitá
Naplnění emočních potřeb	Velmi nedostatečné - Nedostatečné
Intenzita	Nízká
Sdílená blízkost	Velmi malá

Ve vlastnosti SNAHA O ZACHOVÁNÍ RODINNÝCH VAZEB je promítnuto, jak VELMI VELKÁ je důležitost pravidelného, byť nefyzického, kontaktu s jejich rodinami. Využívají možnost být prostřednictvím moderních technologií v pravidelném, stálém spojení a tím pracovat na utužení rodinných vztahů. V tomto případě je to jejich jediná dostupná šance na eliminaci rizika rozpadu vztahů napříč rodinou.

„No, že mám z toho radost. Když oni mi zavolaj, že měli úspěšnej tejdén, nebo hezkej den, tak to vidím.“ (LE/06/15)

„No, tohle je vynikající, že? Že může být každodenní kontakt s nima.“ (ST/17/15)

„Za celou tu dobu, za celou tu dobu jsme se naživo viděly pouze jednou, a to vnučce byl rok.“ (ZO/09/16)

„Ale přes internet, přes facebook vlastně, přes facebookový telefonování a nebo přes skype... jsme v kontaktu.“ (ZO/10/16)

„Tak to je moc výborná věc, že je vidím, než tam přijedu. V průběhu toho je vidím. „ (KR/16/15)

S předchozí vlastností souvisí i SOUNÁLEŽITOST, které jsem přiřadila dimenzi DŮLEŽITÁ až VELMI DŮLEŽITÁ. Prostřednictvím internetového propojení dvou domácností, které od sebe dělí stovky kilometrů, získávají pocit vzájemnosti. Toto jim umožňuje být

každodenním prvkem jejich běžného života. Sdílejí okamžiky radosti i běžných činností prostřednictvím webové kamery a tím se navzájem sobě přibližují. Jak uvedly, kontakt s rodinou prostřednictvím internetu jim zlepšil náladu, přináší jim to dobrý pocit.

„Ona je to taky jediná možnost, kdy ji můžu vidět.“ (LE/07/15)

„Protože se s nima můžu vidět. Co dělají a prostě, co se tam přihodilo.“ (ST/18/15)

„To, když nezavolají, tak mám strach, obavy, o ně.“ (ST/19/15)

„Že můžu tu vnučku vidět. I když je takhle daleko, tak že ji můžu vidět.“ (ZO/11/16)

„... že vlastně ten internet mi ji aspoň na těch deset patnáct minut, co na sebe koukáme, nebo já povídám a ona na mě kouká, tak jsem s ní, tak to je to.“ (ZO/12/16)

„Je to taky prima, že máš seš, máš možnost být s nima v kontaktu.“ (KR/17/15)

„No, tak musím říct, že mě to dodává takovou tu jakoby, že mám lepší náladu. Že když jsem nasraná, že mi něco nevyhází, tak mám takovej dobrej pocit, že i když je Jakub jako daleko, tak že ho mám jako vedle sebe.“ LE

Třetí vlastností této kategorie je NAPLNĚNÍ EMOČNÍCH POTŘEB, která má přiřazen dimenzionální rozsah VELMI NEDOSTATEČNÉ až NEDOSTATEČNÉ. Shodují se na tom, že pouhý kontakt přes monitor počítače nedokáže plně nahradit osobní setkání, které je prochnuté možností tělesného kontaktu. Vzdálenost, která je mezi nimi, je v tomto případě limitující. Shodně uváděly, že jejich emoční potřeby jsou nenaplněné. Vnučata i babičky si uvědomují, že jde pouze o přenos dat moderními technologiemi a promítá se to do jejich společně tráveného času.

„Že ji nemůžu obejmout, že jí nemůžu dát pusku, třeba, že to prostě není jak fyzický.“ (LE/08/15)

„No, my jsme tady takový smutný, Kristýnka je smutná, že tam nemá ty babičky a tak.“ (LE/09/15)

„Je to takový, není to takový jako když bych ji slyšela, nebo když bych ji viděla, je to takový trošku jiný.“ (ZO/13/16)

„Je to taková babičkovská láska na dálku.“ (ZO/14/16)

„Tak radši bych ji puňuchňala prostě, radši bych ji měla u sebe.“ (ZO/15/16)

„Že bych ji radši měla u sebe, ale když se nedá nic dělat... musím přijmout.. musím ten fakt, že je pryč, prostě to přijmout jak to je.“ (ZO/16/16)

„Ví, že má babičku, že jsme spolu, ale není to takový, že bych ji měla u sebe, no.“ (ZE/21/15)

„Takže mi chybí u toho internetovýho hovoru ten tělesnej kontakt. To jako určitě.“ (ZE/22/15)

„Chtěla bych ji zase vidět a pomuchlat.“ (ZE/23/15)

Touto vlastností s názvem INTENZITA a její dimenzí NÍZKÁ lze navázat na získané údaje z předešlého. Většina z dotázaných uvedla, že si uvědomuje rozdíl mezi osobním setkáním a setkáním prostřednictvím webové kamery. Rozdíl spatřují hlavně v možnosti být spolu v delším kontaktu, bez časového plánu stávajícího propojení. Společné aktivity, které konají během osobního setkání, jsou více intenzivní, s možností častějšího, delšího a kvalitnějšího kontaktu.

„Jako jináč, když tam jsme, tak je to jak víc, delší. No tak ale. Víc si povídáme, nebo tohleto.“ (ST/20/15)

„No určitě, to je velkej rozdíl. Neuvěřitelný. Ona chvilku s námi promluví přes ten skype, ale když jsme tam, tak to s námi pořád komunikuje.“ ST (ST/21/15)

„Že jsme celej den spolu.“ (ST/22/15)

„Není nad to, když člověk je tam s nima, prostě.“ (KR/18/15)

„Nemůžu si ji pomuchlat, nemůžu ji pohladit, dát pusu na dobrou noc. To mi vadí, my jinak máme ten kontakt hodně častý, ale já bych si ji chtěla víc pomuchlat.“ (ZE/24/15)

Ještě výrazněji z rozhovoru vystupuje vlastnost SDÍLENÁ BLÍZKOST, která se jeví jako VELMI MALÁ. Všechny babičky shodně uvedly, že jejich rozhovory a společné aktivity prostřednictvím ICT technologií nejsou tak osobní, jak by si přály. V rámci pravidelných rozprav a her před obrazovkou nelze děti jen tak k sobě přivinout, pohladit, či jinak jim beze slov vyjádřit svou lásku. Během osobního setkání se s nimi děti mazlí, vyžadují jejich faktickou blízkost a tělesné teplo. Jak zaznělo, slova lásky přes počítač se nevtisknou tolik do pocitů milované osoby jako láskyplné důvěrnosti tělesného kontaktu.

„Že je to jenom o mluvě, přes obrazovku.“ (LE/10/15)

„Ona ke mně pak přiběhne a a říká: Babi, mám tě ráda.“, a objímá mě, no.“ (ST/23/15)

„Vlastně někdy mě ani nechce, takže je to takový zprostředkovaný.“ (ZO/17/16)

„Zprostředkovaně nebo jenom přes ten reproduktor sděluju.“ (ZO/18/16)

„Je to na dálku , je to takový to, že ona je pod dozorem a tady taky někdo je...“ (ZO/19/16)

„To vobejmutí. Vobejmutí, ten přímý kontakt. Ten internet to neumí a to mi asi nikdy nenahradí. Nebudu cejtit to její srdíčko.“ (ZO/20/16)

„No a to se na tom internetu nezachová.“ (KR/19/15)

„.... a ona v posteli si mě furt hladila. A furt:„Babičko moje.“ Furt mě líbala a byla ráda, když jsem byla u ní.“ (ZE/25/15)

Kategorie č. 4

PASIVNÍ SPOJENÍ aneb dneska jenom tak kecáme

VLASTNOSTI	DIMENZE
Selektivní pozornost	Důležitá – Velmi důležitá
Verbální komunikace	Velmi častá
Jednostranná proaktivnost	Častá
Kreativnost	Malá - Větší
Rozvoj možností	Důležitý - Velmi Důležitý

První z vlastností této kategorie je SELEKTIVNÍ POZORNOST s dimenzí DŮLEŽITÁ až VELMI DŮLEŽITÁ. Dotazované shodně uváděly, že není jednoduché udržet pozornost dítěte u monitoru při společné komunikaci. Jeho schopnost soustředění je limitována jeho věkem. Je proto nezbytné umět zaujmout, dokázat využít všechnen čas, který je prostřednictvím počítače umožněn.

„Já si vždycky něco nachystám, aby byla překvapená.“ (LE/11/15)

„No, člověk si jí musí nasměrovat.. Ona chce být středem pozornosti, to ty malý děti jsou, že jo.“ (LE/12/15)

„Někdy teda nechce komunikovat...“ (ZO/21/16)

„A hlavně jak má náladu. Nemůžu jí nutit do něčeho, co sama nechce, že jo. To je pak voničem.“ (ZO/22/16)

„Akorát je tam ta nevýhoda, že když se jí něco nelíbí, tak mi řekne: Babičko, už mě to nebaví.“

Tak hele víš, co? Já na tebe nemám čas, tak vypínám. Ahoj. “ Už to umí. “ (ZE/26/15)

„Vždycky mě chce vidět.. Vždycky říká: „Babi, já tě chci vidět.“ (ST/24/15)

„No tak ona většinou nás jen tak pozdraví a hraje si. A je chvilku s námi přes ten skype.“ (ST/25/15)

„Babi, dneska nemám čas se s tebou bavit, již jsem se bavila dost, chci mít klid. A tak.“ (LE/13/15)

Vlastnost VERBÁLNÍ KOMUNIKACE má dimenzionální rozsah VELMI ČASTÁ. Jak bylo vyřčeno, hlavní náplní společného času před počítačem je slovní komunikace. Navzájem si sdělují, co právě zažili, jaký měli den. Co zajímavého se událo za dobu, co se spolu neviděli. V podstatě se velmi často jedná o zdvořilostní komunikaci, která postrádá větší intimitu a propojení.

„.... tak já zavolám, že jsme na Skypu. No a tak to tam s těma klukama brebentěj.“ (KR/20/15)

„... si řekneme, jak se maj, co ve škole, že měli birthday party.“ (KR/21/15)

„Co dělala, co dělala celej den, jak se má.“ (ZO/23/16)

„No, co dělala ve školce a co jako teď dělá doma. S čím si hraje.“ (ST/26/15)

„To si jen povídáme, co dělala ve školce, co dělá.“ (ST/27/15)

„... jenom tak kecáme o tom, co dělá ve školce a co má novýho.“ (ZE/27/15)

Další vlastností, která vzešla z analýzy rozhovorů je JEDNOSTRANNÁ PROAKTIVNOST, jejíž dimenze je ČASTÁ. Toto přímo navazuje na výše zmíněné vlastnosti, kdy již bylo poukázáno na nutnost udržení pozornosti, což často vede k tomu, že se snaží jen jeden zúčastněný. V tomto případě se respondentky shodly, že to jsou ony, kdo je více aktivní. Ony jsou těmi, které vyhledávaly kontakt i v době, kdy vnoučata ještě nebyla schopna proaktivně reagovat prostřednictvím webové kamery. Snaží se nyní rozběhnout komunikaci pokládáním otázek a hledáním společného tématu.

„A tak, tak kluci byli vždycky rádi, že jsme se viděli a zamávali jsme si. KR (KR/22/15)

„Musím spíš jako z něj. Jak on není zběhlejší v tý češtině, tak musím spíš dávat otázky.“

(KR/23/15)

„Pak je to takový vo tom, že já povídám a ona na mě jenom kouká.“ (ZO/24/16)

„...no tak víte, že jsem jí zprostředkovaně přes dceru vzkázala.“ (ZO/25/16)

„Takže je tam je to takový, tam je takový.... „Hele, řekni Karolínce...“ (ZO/26/16)

„My to třeba holka pustila a já jsem se jen dívala, jak si hraje.“ (LE/14/15)

„Já jsem ji měla místo televize.“ (LE/15/15)

„Jí to jako moc nebaví přes internet. Jen mě jako pozdraví a moc toho ne to.“ (ST/28/15)

Následující vlastnost je KREATIVNOST s přidělenou dimenzí MALÁ až VĚTŠÍ. Pouze malá část respondentek sdělila, že si prostřednictvím internetového spojení dokážou společně s vnučkou hrát tak, jako by byly spolu v jedné místnosti. Babičky uvedly, že se zapojují do hry na „Jako“ a tráví čas ochutnáváním „Jako“ uvařeného jídla, cvičí stejné cviky a malují a ukazují si obrázky.

„Takže ona vaří a já jí u toho asistuju. Ona jde a podává mi to jako ke kameře. „Tak to sněz.“ A zase to odnese.“ (ZE/28/15)

„Tak já cvičím před televizí. To musím.“ (ZE/29/15)

„Když Daniela potřebovala vyžehlit, tak dala ke kočárku kameru a děda si sedl k počítači a půl hodiny jí tam povídal, nebo zpíval a ona broukala a koukala se na něj a ta žehlila.“ (ZE/30/15)

„To třeba kecáme hodinu a půl, děláme masky, knížky, blbneme. To má hrozně ráda.“ (LE/16/15)

„To si povídáme, malujeme, ukazujeme, co máme novýho. Tuhle jsem koupila takovou masku, byl Halloween, nikdy to neslavím, ale tuhle jsem koupila takovou škrabošku a dala jsem si to na oči a ona na mě z té obrazovky koukala a říkala: „Jééé.““ (LE/17/15)

Následná vlastnost nese název ROZVOJ MOŽNOSTÍ s dimenzí DŮLEŽITÝ až VELMI DŮLEŽITÝ. Respondentky shodně uváděly, že se jejich možnosti kontaktu prostřednictvím internetového propojení neustále vyvíjejí. Z původního pouhého pozorování vnučat a pasivnímu kontaktu se již posunuly na možnou kooperaci společných aktivit. Rozšíření míst, kde mají možnost se on-line vidět umožňují moderní mobilní nástroje, které jsou nyní dostupné široké veřejnosti. Můžeme jen vzpomínat na dobu, kdy vzdálení příbuzní posílali své fotografie,

či krátké videozáznamy ze svých domovů, aby přiblížili svůj život dalším členům rodiny.

„Myslím, že se to bude časem vyvíjet.“ (KR/24/15)

„... a Mareček taky zjišťuje, že nerozumí tomu, co si tam Lukášek s holkama povídá, jo? No, tak to ho vede k tomu, že se chce teda naučit česky.“ (KR/25/15)

„My si voláme si venku, nebo třeba když jdou do restaurace, tam jsou na to zvyklí.“ (LE/18/15)

„Ted' už se s ní víc dá. Jak je starší trochu, tak je všechno možný.“ (ZE/31/15)

„Já jí budu radit, kolik a co čeho a tak.“ (ST/29/15)

Kategorie č.5:

PŘIZPŮSOBNÍ SE SITUACI aneb musíme to nějak zvládnout

VLASTNOSTI	DIMENZE
Rozvoj kompetencí	Velká
Osobní snaha	Důležitá - Velmi důležitá
Vnitřní odměna	Velmi důležitá
Pocit vlastní hodnoty	Velmi důležitý
Přizpůsobení	Velké
Oboustranné propojení	Důležité
Výchovné působení	Velmi malé - Malé

Ve vlastnosti ROZVOJ KOMPETENCÍ s dimenzionálním rozsahem VELKÝ respondentky přiblížily náhled na skutečnosti, které pro ně byly určitou výzvou a vedly k rozvinutí jejich osobních kompetencí. Mezi rozvíjející výzvy zahrnula jedna z respondentek obsluhu osobního počítače s tím, že to dosud nepotřebovala. Proto, aby mohla být v kontaktu s vnučkou, se naučila základům práce s počítačem. U další došlo k rozvoji cizojazyčných dovedností.

„Tak nám koupili letenky, tak už musíme. Co jiného nám zbývá, tak jsme tam měsíc byli.“ (ZE/32/15)

„Ona miluje dědečka, tak mi včera říkala, že jí to budu muset učit, vařit pro něj.“ (ZE/33/15)

„Tak víš, má to svoje taky. Ale tak člověk to musí nák zvládat.“ (KR/26/15)

„Ale já to říkám jednoduše, můj čas, jako babičky, přijde.“ (ZO/27/16)

„No tak jediné tím, tímhle tím. Že jsou v zahraničí. Tak jsem se to naučila.“ (ST/30/15)

„Vůbec jsem nic neuměla. Ani teda nic neumím. Jenom si zapnout Skype a zprávy na tom, teda.“ (ST/31/15)

„Jenže já tam furt nemůžu být furt, mám tady ještě jednoho vnuka, ne!?“ (LE/19/15)

„Já mám takovýho času, že nevím, co mám dělat.“ (LE/20/15)

Další vlastností je OSOBNÍ SNAHA s dimenzí DŮLEŽITÁ až VELMI DŮLEŽITÁ. Nic není zadarmo a kvalitní vztah mezi babičkou a vnoučaty už teprve ne. Respondentky zde popisují, jak usilují o zachování kvalitního pouta nejen mezi sebou, ale zároveň i s rodnou zemí jejich dětí. Zapojují se do procesu předávání znalostí a tradic s tím, že překonávají jazykovou bariéru mezi sebou, dítětem a jeho domácím prostředím. Svůj čas musí správně naplánovat a využít s přesným zacílením.

„...přečtu jim pohádku. Českou pohádku. No a pak to čtu anglicky. Nejdřív teda pro Lukášek chce, abych to četla česky, a pak teda pro Marečka ještě anglicky.“ (KR/27/15)

„No, je teda pravda, oni nemají teda žádnou jinou babičku.“ (KR/28/15)

„Já se musím snažit, abych stíhala to letadlo, abych zvládala nastoupit do letadla a zase vystoupit.“ (KR/29/15)

„Její vlastně rodnej jazyk slyší jenom ode mě. Od nikoho jinýho.“ (ZO/28/16)

„Takže je to takový vopravdu prošení vo to, aby se mnou komunikovala v češtině.“ (ZO/29/16)

„To všechny takový ty národní pohádky. To o Karkulce. To si čteme. A básničky to jí učím.“ (ST/32/15)

„Teď je malá, bůh ví, jestli si to bude pamatovat. Ale já si taky pamatuju, když jsme byli malí.“ (LE/21/15)

Po projevené a uskutečněné snaze by měla přijít VNITŘNÍ ODMĚNA, která je VELMI DŮLEŽITÁ pro nasbírání síly do dalších setkání s vnoučaty. Je to vlastně taková vnitřní aktivizace a motivace k dalšímu snažení se. Pro většinu respondentek je již sama existence

vnoučete jistým druhem odměny a naplněním své životní role. Jiné to mají promítnuté více konkrétněji. Třeba do určitých vnoučaty získaných dovedností a vědomostí jako je rozvoj ve zvládnání českého jazyka.

„Jo, oba dva, to by děda nepřenesl přes srdce, kdybych tam byla sama.“ (ZE/34/15)

„Jsem hrozně ráda, že ji mám.“ (ZE/35/15)

„Ale důležité je, že on rozumí česky.“ (KR/30/15)

„No nic, tak, takže jsem si potvrdila, že je tam Jitka šťastná. Že je dobře, že má kolem sebe všechny ty lidi, co byli na svatbě.“ (KR/31/15)

„Ale tak prostě, asi nejvíc je dobře, že si myslím, že jsou šťastný.“ (KR/32/15)

„A to opravdu jako hodně potěší u srdíčka.“ (ZO/30/16)

„Takový sluníčko. Pořád,pořád usměvává, když ji vidím, tak se směje.“ (ZO/31/16)

„No, já jsem ráda, že jí mám, protože se už jinýho vnoučete nedočkám.“ (ST/33/15)

Nelze opominout POCIT VLASTNÍ HODNOTY s přiřazenou dimenzí VELMI DŮLEŽITÝ. Někdo k nalezení či zvýšení pocitu sebeúcty potřebuje vědět, že jeho výsledky jsou pro ostatní obdivuhodné. Jinému dostačuje, že k němu vzhlíží jiné osoby, pro dalšího je pro dosažení pocitu vlastní hodnoty nezbytné sebeocenění. Tedy nejen to, co si myslí o mně, ale zejména to, jak o sobě smýšlím já sám. Stejně tak to ve svých výpovědích popisují i babičky.

„No, já když to někomu říkám, ta prý to snad ani není pravda.“ (ZE/36/15)

„Mám radost, že je zdravá, šikovná a zdravá.“ (ZE/37/15)

„Mareček teď už začíná závidět, že se s Lukáškem bavíme česky.“ (KR/33/15)

„No, tak si teda plánujou, že pojedou příští prázdniny oba dva sem.“ (KR/34/15)

„To i dcera sama řekla, že jí eh...Ji Karolínka řekla, že by chtěla, abych byla její maminka já.“ (ZO/32/16)

„No, já si myslím, že by mě snad popsali dobře.“ (ST/34/15)

„Ale tak nejvíc mě potěší, že řekne, že mě má ráda.“ (ST/35/15)

„Byla bych ráda, kdyby o mě jednou povídala svým dětem, o tom, jak jsem ji měla ráda.“

(LE/22/15)

Vlastnost PŘIZPŮSOBENÍ s dimenzionálním rozsahem VELKÉ se zaměřuje na pravidelný a častější kontakt prostřednictvím webových aplikací, který s sebou přináší nutnost adaptace na dané podmínky. Respondentky uvedly, že si přejí, aby jejich blízcí byli vzdálenostně dostupnější, ale zároveň se již adaptují na svou nynější roli. Hledají nové možnosti, které by je víc dohromady přiblížily.

„A tak toleto. „A umíš toleto?“ Ted’ka začala cvičit. „A umíš udělat toleto?“ Ted’ka ukazovala a: „Ukaž mi, jak to umíš.“ Tak já cvičím před televizí.“ (ZE/38/15)

„No, holka mi tvrdí, že až půjde do školy, že se vrátěj, ale chlap mi říká – smiřuj se s tím – já furt chci, aby se hrozně vrátili – smiřuj se s tím, že tam zůstanou.“ (ZE/39/15)

„Zase asi tak moudrá nejsem, aby je to nějak zaujalo, teda. Spíš se člověk snaží být s nima na tý jejich úrovni.“ (KR/35/15)

„Prostě, život se ubírá trošku jiným směrem.“ (KR/36/15)

„Jseš tu proto, abys poznala, jak žijou děti, tak žádnou práci, nic.“ (KR/37/15)

„Já jsem vlastně babička a zároveň matka. To znamená, že já musím fungovat jako babička, v první řadě jako matka, a pak jako babička.“ (ZO/33/16)

„No, tak já si myslím, že dost často na to, že jsou tak daleko.“ (ST/36/15)

„Původně říkali, že až půjde Kristýna do školy, že se jako budou vracet, ale samozřejmě tam chtějí zůstat.“ (LE/23/15)

Další vlastností je OBOUSTRANNÉ PROPOJENÍ s rozsahem DŮLEŽITÉ. Dotazované často uváděly, že jejich společné aktivity rozvíjejí obě dvě strany. Ony se učí od svých vnoučat, stejně tak jako vnoučata mají možnost nahlédnout a převzít část dovedností od svých babiček. Je nezbytné zachovat otevřené kanály na obou stranách pro řádný přenos a zachycení vysílaného. Každý si jistě odnese z tohoto propojení něco jiného, ale je jen na něm, jak s touto získanou hodnotou naloží.

„Tak já jí něco namaluju a ukážu jí to. „Hm, dobrý, tak já to taky zkusim“ (ZE/40/15)

„Dost věcí se dozvim, co se tady děje od ní.“ (ZE/41/15)

„A dokonce mi říká: „Babino, mlč.“ Protože tu moji angličtinu to, no.“ (KR/38/15)

„On mě učí třeba zase anglicky. Ted' jsme ve fázi, že on to čte česky a já ho zase opravím. A pak se ho ptám: Víš, o čem, o čem to je?“ (KR/39/15)

„A já pak říkám, že to budu číst anglicky, no a tak čtu a on mi říká: „ Ne, babino, to se čte takhle.“ (KR/40/15)

„Vaříme spolu. Strašně ráda peče. „Babi, budem dělat buchty.“ (ST/37/15)

Poslední vlastností této kategorie je VÝCHOVNÉ PŮSOBENÍ, kterému jsem přiřadila dimenzi VELMI MALÉ až MALÉ. Jak respondentky shodně uvedly, je jejich možnost ovlivňovat výchovu velmi malá. Raději tráví společný čas hraním, povídáním si, než-li by nějak výrazně a cíleně zasahovaly do výchovy svého vnoučete. A v podstatě v tomto případě není rozhodující, zda jsou v osobním, či zprostředkovaném kontaktu. Jak samy prohlásily, upřednostňují příjemné aktivity před výchovnými.

„Ne, to se nesnažím, protože to nemá cenu. To, co jako já. Co zvládnou za dva měsíce.“ (LE/24/15)

„Leda tak, abych ji předala nějakou informaci, která by pro ni byla prospěšná.“ (LE/25/15)

„No, já si myslím, že ne, já myslím, že ne. Protože my si spolu hrajeme a tadyhle tohleto, ale tohle ne.“ (ZE/42/15)

„... jí to teda buď zprostředkovaně, nebo přes ten reproduktor sděluju, aby mě teda slyšela, tak... (ZO/34/16)

„Tak jako, rozhodně je nechci ovlivňovat, co se týče výchovy, protože jako oni jsou vedení dobrým způsobem.“ (KR/41/15)

„No, tak aby to nevypadalo, že jsem taková nějaká paní učitelka, aby museli mít respekt přede mnou.“ (KR/42/15)

8.5. INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

V praktické části své práce jsem se věnovala možnostem prarodičovské role prostřednictvím internetu. Metodou záměrného výběru byly osloveny vybrané respondentky, které splňovaly mnou nastavené podmínky pro zařazení do výzkumu. Cílem mé práce bylo zjistit a zanalyzovat vlastní zkušenosti respondentek s kontaktem a komunikací s vnoučaty prostřednictvím informačních technologií, jaká je jejich role a jejich možnosti zasáhnout a ovlivnit výchovu vnoučat při používání internetového komunikačního kanálu. Z analýzy prostřednictvím otevřeného kódování a následným výkladem metodou vyložených karet jsem uvedla pět kategorií, které jsou zásadní v mém výzkumném šetření. Jednotlivé kategorie obsahují vlastnosti a dimenze popisující různé jevy, které se v uskutečněných rozhovorech opakují. Analýzou rozhovorů jsem zjišťovala odpovědi na své výzkumné otázky a snažila se naplnit stanovený výzkumný cíl.

První kategorie s názvem **S babičkou společně za prací aneb tenkrát to bylo jinak** obsahuje popis vzpomínek informantek na jejich babičku. Vzpomínaly na čas, který společně trávily. Shodně uváděly, že jejich společné chvíle byly vyplněny hlavně prací. Zapojení prarodičů do zajištění hlídání v době pracovního vytížení rodičů bylo velmi důležitou součástí jejich tehdejšího života. Nebylo neobvyklé, že trávily celé prázdniny v přítomnosti prarodičů. Dle výpovědí však netrávily společný čas herními aktivitami, ale byly zapojovány do pomocných prací, které byly tehdejší součástí všedního dne. Plnily svoje stanovené povinnosti. Mezi pracovní náplň spadalo například nakrmit domácí zvířectvo, pomáhat na poli, či zahradě. Jak samy připustily, tyto aktivity nepatří v současné době již mezi obvyklé.

Další kategorie nese název **Generační posun ve výchově aneb teď se musí vysvětlovat, tak vysvětlujeme**. Je spojená s jejich vnímáním a následnou slovní reprodukcí rozdílu v přístupu k výchově svých vlastních vnoučat. Samy porovnávaly rozdíly v přístupu výchovy svých rodičů, vlastního přístupu i následného výchovného působení jejich potomků na své vlastní děti. Uvedly, že si uvědomují rozdílné přístupy s hlavním odklonem od striktního vyžadování poslušnosti a poklesem vlivu sociální moci. S nastupující větší otevřeností k novým výchovným přístupům a postupům se otvírá větší prostor pro rozvoj demokratičnosti při zapojení dítěte do rozhodování o chodu rodiny. Uvedly, že ony samy byly více trestané a to i za použití tělesných trestů, ale jejich vnoučata se s tělesnými tresty setkávají již výjimečně. Na jejich vnoučata, jak zaznělo v jejich výpovědích, je upřená výrazná pozornost pro naplnění potřeb dítěte hraničící s pedocentrismem.

Následující kategorie **Babičkou na dálku aneb ztráta intimacy** je naplněná pocity a vnímáním jejich role babičky, která své vnuče vídá nejvíce prostřednictvím obrazovky svého počítače, protože jejich osobní setkání jsou omezena vzdáleností, která je rozděluje. To, co je rozděluje, je také vlastně pojí. Setkávání prostřednictvím počítače jim, dle jejich slov, umožňuje zachovat funkční rodinné vazby s důležitým pocitem sounáležitosti. Ale na druhou stranu jim, jak sdělily, chybí pocit blízkosti. Možnost fyzického láskyplného osobního setkání s vnučaty nenahradí, jak zaznělo, žádný kontakt prostřednictvím webové kamery. Neposkytuje jim intenzivní a velmi důležité naplnění emočních potřeb. Sdělily, že není nic hezčího, než si vnuče podržet v náručí a projevit mu tak svou náklonnost, která je vracena i samotným dítětem.

Ve čtvrté kategorii, kterou jsem pojmenovala **Pasivní spojení aneb dneska jenom tak kecáme**, najdeme způsoby trávení volného času informantek s vnučaty prostřednictvím internetového spojení a jeho vnímání respondentkami. Babičky popisovaly, co je možno dělat s dětmi při hovoru před webovou kamerou. Některé z nich omezily svoje aktivity na pouhé rozmluvy, jiné daly prostor své kreativitě a využily virtuálního spojení k vytvoření mostu mezi dvěma obývacími pokoji, které jsou na stovky kilometrů vzdáleny, avšak činnosti jsou v tu chvíli totožné. Společně si hrají, vaří, malují i cvičí. Zmiňovaly, jak důležitou roli hraje v jejich aktivitách selektivní pozornost, kterou se snaží přitáhnout zájem svých vnučat na činnosti, kterým se společně právě věnují. Stává se totiž velmi často, že vnučata u internetového hovoru nevydrží příliš dlouho a od obrazovek odcházejí k aktivitám, které je zrovna více upoutaly. Ve více případech informantky sdělily, že velmi často jsou to ony, kdo klade otázky, snaží se o rozběhnutí verbální komunikace, která je jednou z nejčastějších náplní společných chvil. Jedna respondentka uvedla, že prostřednictvím oboustranného propojení často bavili s manželem svou vnučku v kojeneckém věku tím, že na ni skrz webovou kameru mluvili, zpívali jí a tím umožnili své dceři se na omezenou dobu věnovat jiným, než mateřským povinnostem.

V poslední kategorii **Adaptace na rozdělení aneb musíme to nějak zvládnout** zaznívá, že potřeba rodinného kontaktu a udržení a rozvíjení kvalitního rodinného pouta donutila respondentky k rozvoji jejich vlastních kompetencí. Jednou z nich je třeba praktická znalost obsluhy osobního počítače u informantky, která se toto naučila pro možnost být součástí života své vnučky. Babičky usilují o zachování rodinných vazeb i pout ke své rodné zemi prostřednictvím předávání znalostí a tradic. Jak zaznělo ve výpovědích, je kontakt s vnučaty nezbytný i pro rozvoj jejich znalosti českého jazyka a zachování propojení s českými kořeny svých příbuzných. Osobní snaha respondentek v této oblasti je důležitá. Pro každou z nich je motivací pro zachování tohoto kontaktu něco jiného. Jedna uvedla, že ji těší již existence

vnoučete jako takového, pro další je hnacím motorem rozvoj jazykových dovedností svých vnoučat. Je nesmírně důležité naplnit pocit vnitřní odměny pro osobní motivaci i pro pocit vlastní hodnoty. Vzniklá situace donutila respondentky, jak v rozhovorech zaznělo, se na danou situaci přizpůsobit a vytěžit z ní maximum, protože jejich společné aktivity rozvíjejí jejich osobnosti vzájemně. Čas trávený před počítačem, dle svých slov, využívají spíše k povídání, či herním činnostem, než k výchovnému působení. Jak samy uvedly, upřednostňují příjemné před výchovným.

Všech pět výsledných kategorií bylo doplněno o citace získané z rozhovorů. Z dat, které jsem posbírala a následně zanalyzovala, jsem vytěžila celkem 180 citací (Kr – 42, ZO – 34, LE - 25, ZE - 42, ST – 37).

ZÁVĚR

Teoretická část mé práce je zaměřena na vysvětlení důležitosti mezigeneračního učení, vztahů mezi dětmi a jejich prarodiči. Je zacílena na rozebrání pojmu rodina jako takového s tím, jaké jsou její funkce, možnosti rozvoje osobnosti a výchovného působení a socializace jedince. Věnovala jsem se vybraným přístupům ve výchově, které jsou založeny na vnímání role dítěte vychovatelem. Využila jsem možnosti zabývat se současným tématem, jako je stále častější rozdělení širších rodin a jejich možnostech zůstat ve spojení prostřednictvím ICT technologií. Jaké jsou možnosti komunikace mezi jejich členy a jaké můžou být vnitřní pohnutky pro udržení prarodičovského vztahu na dálku. A v neposlední řadě možnosti sociálního pedagoga v takovýchto situacích, které by vedly ke zlepšení kvality života zúčastněných.

V praktické části jsem se zaměřila na naplnění výzkumných cílů, které jsou pro výzkumné šetření stěžejními. Cílem mé práce bylo zajištění popisu a interpretace vlastních zkušeností informantek s kontaktem a komunikací s vnoučaty prostřednictvím informačních technologií, do jaké míry je role prarodiče na dálku naplňuje a také jaké jsou jejich možnosti vlivu na výchovu vnoučat. Po analýze dat, která byla mnou posbírána prostřednictvím nahrávek polostrukturovaných rozhovorů se selektivně vybranými respondentkami na základě nastavených pravidel, jsem došla k zajímavým závěrům, které naplnily cíle výzkumu a ještě poskytly další náhled do vzpomínek a dále do prožívání současného mými respondentkami.

Byla jsem překvapená, že se mi povedlo získat vzorek jen pěti prarodiček, které souhlasily s rozhovorem na dané téma, jeho nahráváním a následnou analýzou. Domnívala jsem se, téma není nijak bolestné a citlivé, a přesto mi spolupráci odmítly další tři respondentky. Informantky, které se mi pro výzkum povedlo získat, měly během rozhovoru nejednou pláč na krajíčku a hlas jim selhával dojetím. Snažila jsem se o maximální vytežitelnost získávaných rozhovorů kladením otevřených otázek a nepodsouváním odpovědí, což se mi dle mého soudu dařilo.

V závěru lze jen říci, že všichni se ve svém životě setkáváme s překážkami, které nám život komplikují a znesnadňují. Je jen a jen na nás, jak se v takových situacích zachováme. Můžeme se stáhnout do ústraní a rezignovaně si stěžovat na nepřízeň osudu, nebo můžeme vyrazit do boje. Vyjet se vztyčenou hlavou a nechat se okolnostmi vést k rozvoji naší osobnosti. V tomto případě, kdy je babička od svého vnoučete oddělena dálkou, je třeba zmobilizovat všechny své síly pro zachování kvalitních a pevných citových vazeb. Neboť prarodič se svou láskou, pozorností a získanými zkušenostmi, znalostmi a dovednostmi je důležitou součástí

vývoje osobnosti dítěte. Dítěte, které potřebuje pro svůj sociální rozvoj i vliv dalších generací, než jsou jeho rodiče. A opačně i prarodič takovým spojením získává možnost svého posunu ve svém mezigeneračním učení a přenosu důležitých informací, sdílení radostí i starostí běžných chvil, čímž dochází k naplnění lidské generativity jako takové a to bez ohledu na to, jak velký rozdíl je spatřován mezi osobním setkáním a setkáním prostřednictvím webové kamery.

RESUMÉ

Bakalářská práce je zaměřena na zvláštnosti role prarodičů, přesněji babiček, v souvislosti s možnostmi komunikace prostřednictvím ICT. Práce je složená ze dvou částí. Teoretická část obsahuje kapitoly se zaměřením na rodinu, mezigenerační učení, komunikaci, ICT. V následující výzkumné části jsou tyto informace základem pro kvalitativní metodu následné analýzy dat, která byla zajištěna polostrukturovanými rozhovory s vybranými respondentkami. Pro vlastní analýzu bylo zvoleno otevřené kódování, z něhož vzešlo pět výsledných kategorií. Výpovědi informantek o svých zkušenostech s komunikací prostřednictvím internetového spojení poskytují možnost vhledu do jejich životů a se zacílením na jejich roli prarodiče.

SUMMARY

Bachelor thesis is focused on the peculiarities of the role of grandparents, specifically grandmothers, in connection with the communication possibilities through ICT. The work is composed of two parts. The theoretical is divided to chapters focused on the family, intergenerational education, communication, ICT. The following research part interprets the data through the qualitative method of data analysis. These data were collected thanks to the semistructured interviews with selected responders. For the analyze was chosen „open coding“ that resulted final five categories. Responses of the responders concerning their experiences with internet communication system show the insight into their lives and possibilities of the role of grandparents.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BŘICHÁČEK, Václav. *Odolnost rodiny*. s. 10-20. in PLAŇAVA, Ivo, ed. a PILÁT, Milan, ed. *Děti, mládež a rodiny v období transformace = Children, youth and families in period of transition: sborník prezentací na symposiu pořádaném ve dnech 19.-21. září 2002* Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity Brno, 1. vyd. Brno: Barrister & Principal. 2002. 290 s. ISBN 80-86598-36-5.

ČAČKA, Otto. *Psychologie dítěte*. 2., dopl. vyd. Tišnov: Sursum. 1996, 112 s. ISBN 80-85799-03-0.

ČEVELA, Rostislav et al, *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. 1. vyd., Praha: Grada. 2014. 238 s. ISBN 978-80-247-4544-2.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 1993. 374 s. ISBN 80-7066-822-9

GILLERNOVÁ, Ilona a kol. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 256 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2798-1.

HAUSEROVÁ-SCHÖNEROVÁ, Isabella. *Děti potřebují prarodiče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-105-3.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9.

KRAUS, Blahoslav et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1988. 235 s. Členská knihnice nakl. Svoboda.

LAŠEK, Jan et al. *Čtyři pohledy na rodinu*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 112 s. ISBN 978-80-7435-531-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. Psychologická literatura. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*, vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, 445 s. ISBN 80-246-1056-6

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 144 s. Studijní texty. ISBN 80-85850-24-9.

MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 1. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. 203 s. ISBN 80-210-3345-2.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2. Praha: Academia, 1997. 336 s. ISBN 80-200-0628-1.

NĚMCOVÁ, Božena. *Babička*. X. vydání. V Praze: Šolc a Šimáček, 1941. 267 stran, 12 nečíslovaných listů obrazových příloh.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 203 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3470-5

PŘŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 3., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2005. 481 s. ISBN 80-7367-047-X.

PŘADKA, Milan, KNOTOVÁ, Dana a FALTÝSKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. D 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, ©1998. 27-28s. ISBN 80-210-3469-6.

RABUŠICOVÁ, Milada, KAMANOVÁ, Lenka a PEVNÁ, Kateřina. *O mezigeneračním učení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 208 s. ISBN 978-80-210-5750-0.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1973. 325, [5] s. Pyramida.

ŘÍČAN, Pavel. *S dětmi chytře a moudře: psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 174 s. ISBN 978-80-262-0343-8.

ŘIHÁČEK, Tomáš a kol. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 190 s. ISBN 978-80-210-6382-2.

SAK, Petr a KOLESÁROVÁ, Karolína. *Sociologie stáří a seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 225 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3850-5.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 176 s. Studium. ISBN 80-7178-559-8.

SOKOL, Jan. *Filosofická antropologie: člověk jako osoba*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 222 s. ISBN 80-7178-627-6.

STRAUSS, Anselm L. A CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. 196 s. SCAN; 2. ISBN 80-85834-60-X.

ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 263 s. ISBN 80-7178-291-2.

VÝROST, Jozef a SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. 404 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1428-8.

WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti: máme svobodnou vůli, nebo je naše chování řízeno genetickým kódem?*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1993. 247 s. Edice 21; sv. 2. ISBN 80-7106-076-3

PŘÍLOHY

Rozhovor č.1 - paní ZE

Rozhovor č.2 - paní ST

Rozhovor č.3 - paní LE

Rozhovor č.4 - paní ZO

Rozhovor č.5 - paní KR

ROZHOVOR č.1 – paní ZE ze dne 19.11.2015

Toho diktafonu si vůbec nevšímejte. To je jenom taková pomůcka pro mě, abych to všechno nezapomněla.

To mě znervózňuje (smích)

Dám to na stranu, vůbec si toho nevšímejte, kdybych uměla těsnopis, píšu si poznámky hned.

Vy umíte, že? Nechcete mi poznámky psát vy?

Smích ... To už neumím (smích)

Tak jdem na to. Poprosím Vás o vyslovení souhlasu s nahráváním rozhovoru a jeho následným zpracováním pro potřeby mé bakalářské práce.

Jo, souhlasím. Smích

Mohla byste zavzpomínat na své dětství? Na co si vzpomenete?

Musím říct, že dětství jsem měla hezký. Ale musím říct, že jsme strašně kamarádili děti dohromady v Malíně, že jsme společně hráli, vymejšleli. Cvičit jsem chodila do Sokola. Za námi byla sokolovna. No a tak. Jo, ještě jsme jezdili s rodičema do Jizerek, my jsme neměli auto, jezdili jsme od Avie s rodičema na hory na podnikovou chatu. No, prostě tak. Moc si toho nepamatuju.

Když si vybavíte to svoje dětství a dětství dnešních dětí. Liší se v něčem?

No, děti v ulicích nevidím. Děti seděj doma u počítače a to my jsme skutečně v tomhleto jsme si společně chodili hrát. To už dneska tohle není. I když zase choděj do kroužků, třeba, no. No, ale tam to nevím. To jsou organizovaní. Ale takhle sami, to ne. To jsme vymejšleli takovejch blbostí. To si myslím, že není. To když to slyším tahle od někoho, od malý sousedky. Když se zeptám, jestli jsou venku. Tak ne, přijdou domů, jsou na počítači. Nikdo ven nechodí, mi řekne.

Jakože venku nikoho nepotká, tak co by tam dělali, jo? Jak je stará ta holčina?

Do pátý třídy. Co my jsme se toho navyváděli hrozně. Když jsem si vždycky pak představovala, že by tohle všechno dělali moje děti (smích)

Vy jste říkala, že jste jezdila s rodičema na chatu do Jizerek, že jste lítali po venku. Takže ta náplň volného času byla taková asi neorganizovaná?

Jo, tak asi. Je pravda ale, že jako dítě jsem měla povinnost o prázdninách, to jsme měli hospodářství, nakrmit všechno a potom si jít ven. No, já nevím, tak od tý druhý, třetí třídy? No takový to jednoduchý, slepicím dát, králíkům dát. Důležitý bylo teda, babička mě učila krmit husy. Tu nádheru, to cpaní do krku prý potřebuju do života. (smích). Chodili jsme řepu jednotit, na trávu, kameny sbírat.

A vaši rodiče teda pracovali v Avii?

Rodiče v Avii a babička v zemědělství, děda ve slepičárně. Jak je nádraží, tak tím směrem, jak byl kravín, tak tam někde dole někde byla ještě slepičárna. Tam jsem moc nechodili. Tam jsme se báli. No, ale to jsem byla hodně malá. To vy si nemůžete pamatovat.

Vy jste říkala, že babička vás učila krmit husy. Vy jste žila s babičkou v jednom domě?

No, my v baráku jsme žili. To bylo rodičů. Vlastně oni to koupili a tak tam žili ve dvou místnostech a v dalších babička. No a když mi bylo asi patnáct, tak brácha přistavěl koupelnu. Do té doby jsme měli takovou provizornou. No a záchod jsme měli taky až pak. Jako malí jsme

chodili ven. Na suchej.

A jaká je vaše nejsilnější vzpomínka na babičku?

No, když mi hlídala holku. Smích

Já jsem spíš myslela z vašeho dětství.

Z dětství jo? No já jsem musela hodně dělat. Jako že by si se mnou nějak hrála, nebo to, to ne. To ne, pořád pracovala. Brávala mě s sebou k práci. No, jak říkám, dostávala domů cibuli. Olupovali jsme cibuli. Chodili jsme na to pole spolu. No.

Vy jste chodila do školky?

Chodila jsem až před školou do školky. Moje mamča s námi byla dost dlouho, no já si to teď neuvědomím, no, byla s námi dost dlouho doma.

Kdo vás vyzvedával ze školky?

Maminka, ona chodila z práce brzy domů.

Vzpomenete si na to, jak vás vychovávali rodiče? Podle čeho se třeba rozhodovali ve výchově svých dětí?

No, občas jsem dostala, ale no. Nějakou mi sekli, no ale.No. Měli jsme nějaký mantinely. V osm hodin museli jsme být v posteli, tohle to přesně, jo? Když byl oběd, museli jsme přijít přesně. Jinak bych dostala přes zadek, když jsem někde litala.

A komu jste se v dětství svěřovala?

Manče spíš, no? Tátovi ne.

Proč ne?

No on na nás neměl čas. Chodil furt po schůzích, no. Já jsem se o to nezajímala. U milic byl taky, no. No a pak se stavěla ještě sokolovna, tak zařizoval tohleto. Pak ještě s fotbalem, byl ve výboru, tak ještě fotbal. Moc s námi nebyl.

Vy máte bratra, že? Jaké koníčky měl váš bratr.

No, brácha chodil na fotbal, byl venku s klukama. Chodili jsme bruslit na rybníček. TO měli hasiči. TO dřív bylo kousek od hasičárny, když se projde Malínem dozadu. Tam jsme chodili. A teď je můj syn hasič taky, tak to teď předělávali. Ale dřív se scházeli tam v té boudě v rohu, tam parkovalo auto, tak tam. Jinak měli auto zaparkovaný tajhle, jak byla dole ta hospoda. Tak tam jsme v zimě chodili bruslit. Teď se ta hasičárna prodává, co vím.

Vy máte kolik dětí?

Mám 2 děti, holku a kluka. Jsou 3 roky od sebe.

V kolika letech jste měla první dítě?

No, já jsem měla první dítě ve 23, pak nám umřel. Pak jsem měla holku skoro v pětadvaceti, nebo vlastně 24.

Jak si děti rozuměj, kluk s holkou?

Jo, myslím že dobře, jsou pořád v kontaktu.

No a jak jste vy vychovávala svoje děti?

No (povzdech) Na holku jsem byla přísná. Protože holka byla hrozně, každej je jinej, no. No ona byla hrozně samostatná, takový, no byla jsem na ni přísná. Přísnější. A kluk jak byl mladší, tak ona se o něj starala. „Podrž ho, ty máš rozum“ a tak.

Co to znamená, že jste na ni byla přísná?

No, přísná, jako. No, musela poslouchat. Ne že bych ji mlátila, ale dožadovala jsem se poslušnosti. Tohle to to. No a hlavně, na holku, na holku nebyl čas. My jsme přistavovali barák, abychom měli kde bydlet. Tak že na ni nebyl čas. Takže od malička. Holku jsem dala do kočárku a šla jsem dělat přípravu na stavbu. No a moje maminka byla tehdy nemocná. Byla v nemocnici dlouhodobě se zádama, a pak brácha nám půjčil, ten byl na vojně, ten nám půjčil nedodělanej barák, ani jsme tam neměli topení, tak jsme pracovali, abychom měli kde bydlet. No a dědu jsem měla nemocnýho, ten pak umřel. Tátovi jsem vařila. Vlastně všem jsem vařila, prala, dítě do toho, za maminou do nemocnice. Takže ta byla v kočárku a prostě byla v kočárku. A pak mamča se vrátila z nemocnice a chtěla si ji pochovat a ona brečela. Ona na to nebyla zvyklá. Nebyla zvyklá na chování, ani na mamču. No a ona byla taková samostatná odmala.

A je to na ní vidět teď?

Jo, ona je pořád taková. Jako, že bych se o ní nestarala, tak to jako ne. Jako když jí byl rok, tak jsme se stěhovali. Tak jsme se stěhovali nahoru do svého. My jsme se stěhovali do svého nahoru, my jsme přistavovali, takže jsme to dělali asi rok. Ten vršek. Pak od toho roku, tak je fakt, že od mala já jsem si radši večer připravila, navařila, když šla holka spát, abych pak mohla být druhý den s ní, si pohrát nebo to, jo? Taky... Myslím, že jsem se jí hodně věnovala pak. Že uměla pohádky, když jsem jí četla, tak to pak uměla vypravovat během chvilky a to všechno, to jako doopravdy... Ale zase se tahne asi... Když teď o tom tak přemejšlím...

Jaký měla nejradši pohádky?

Tyhlety o Broučcích, třeba tu, Křemílka Vochomůrku, Bob a Bobek. A tak. No já jsem pak byla těhotná s klukem. TO jsem byla ještě doma s holkou. Tehdy byla mateřská do 3 let. Já jsem byla doma, pak jsem otěhotněla a byla jsem doma s klukem. Já jsem předtím jezdila do Kolína na Zálabí do čokoládoven, musela jsem přesehnout. Tak jsem se tam domluvila, že bych chtěla ještě jedno a ono se nějak nedařilo, tak jsem si říkala, že budu muset jezdit, ale nakonec se to podařilo, tak jsem byla ještě doma.

Jaké metody se vám osvědčily při výchově dcery a syna?

No, každý dítě je jiný. Kluk není tak samostatnej, než ona. Ona je lepší jako v rozhodování. Ona si to radši všechno sama dohledá. On když si chce něco vyřídit, tak přijde, jo, no já bych to chtěl udělat, ale ona si to sama všechno rozhodne, na internetu dohledá.

Už mají svoje děti?

Ne, jenom dcera. Já mám jenom jedno vnouče.

A jaké je vnoučátko?

No, boží (smích)

A kdepak je?

No, v tý Anglii. Pronajala si. Jeli, koupili si byt ve Slezský Ostravě. A když zeťák dostal nabídku do tý Anglie, tak tam holka nechtěla zůstat sama, tak holčinu, tý byly asi 4 měsíce, jo 4 měsíce,, tak se odstěhovala k nám. No a zeťák ještě neměl, hledal tam bydlení. Takže 2 měsíce bydlel na hotelu, platili mu hotel a on každý týden jezdil, lítal, vždycky na víkend k nám domů. No, a vždycky na víkend přijel. V pátek odpoledne přijel a v pondělí tam odlítával. Je fakt, že on tam

nemusí být od 8 do 3, má pracovní dobu, dělá tam manažera, takže to jde. Dělá v automobilce Bentley. Dělá tady, teď mi to vypadlo (smích) dělal taky, no, on vymejšlel ty, no Třeba mu řekli, že to světlo musí mít takový a takový parametry a on to nakreslil.

Jako konstruktér?

Jo, jako konstruktér do vedoucí pozice. No, on dělal tady a s Německem a vymejšlel programem. Sestavil a navrhl. No ten systém já nevím, jak se tam dostal. No a tak tam potom sehnal bydlení a potom tam šli za ním.

Takže jste měla vnučku několik měsíců doma. Jaké to bylo?

No, pěkný. Tak jako někdy miminko brečí, někdy nebrečí. Předtím jsme se nevidali tak často.

No a jaká si myslíte, že jste babička?

No, babička na dálku.

Co to znamená?

No, je to takovej ten... Ví, že má babičku, že jsme spolu, ale není to takový, že bych ji měla u sebe, no. Vnučce je už 3,5, tak je to takový...

Jak často se vidáte?

No, tak přes ten skype tak třikrát týdně. Teda, teďka budujeme, tak máme práci, tak jednou za týden. No někdy je to 3x za týden, někdy míň, třeba ale před 2 měsíci to bylo každý den. To jsem měla hodně času, tak jsem... No, my si voláme večer, ono je to tam posunutý o hodinu, tak mezi šestou a sedmou.

Máte domluvený den i čas předem?

Ne, prozvoní mě, a já jdu a zapnu si. Já s počítačem umím z práce, tak to zatím dobře zvládáme. Je to dobrý, my si to můžeme propojit na televizi, takže to máme velký. A ta je už boží. Akorát je tam nevýhoda, že když se jí něco nelíbí, tak mi řekne: "Babičko, mě už to nebaví. Tak hele víš, co? Já na tebe nemám čas, tak vypínám. Ahoj." Už to umí. No, asi je to 14 dní, nebo jak, taky volala. Něco zpívala. Říkala: Já ti budu zpívat. Tak zpívala. Anglicky zpívala. Tak jí povídám: Zpívej mi česky. A ona: Já ti budu zpívat jako ve školce " Zase se rozezpívala a já dcera říkala, babička už musí, tak se sní rozluč a půjdeš se vykoupat. A ona na to: Ještě nemám čas, musím zpívat. A ona jí povídá: Podívej se, vždyť stejně už bude babička vybitá, vždyť tady to máme vybitý." Ona se začala smát: TO si vyřeším. Zalezla za skřín pro nabíječku a říká: Já si ji nabiju. No, ona je fakt šikovná.

A chodí tam do školky?

No, teď 2,5 měsíce. Šla po prázdninách, tady byla na prázdniny a pak šla do školky. A říkala holka, že to jsou hrozný pokroky. Že to je hrozně znát. V té angličtině.

Oni na ni doma mluví jen česky?

No, takhle ona s ní chodila od malinka do klubu dvakrát týdně, mezi děti, takže tam se mluví anglicky. Tam jsem se taky byla podívat. Tam si hrajou, hrajou si. Maminky si tam dají občerstvení a děti si tam hrajou. Co jsme tam byli, tak ona tam znala nějakou maminku francouzku. Na škole dělala francouzštinu, tak s ní mluvila. Vedle měla španělku, s tou se hodně navštěvují a hlavně tam má kamarádku ze Slovenska se stejně starejma dětma. Ta je teď zase těhotná, třetí dítě. Bydlí kousek od ní. Tam když jsou u ní, tak malá mluví s nima slovensky. A když jsou tady tak česky a v tý školce už teda něco pochytila anglicky. Asi trošku už něco pochytila v tom klubu, ale hlavně teď v tý školce. No a včera mi říkala, že za rok už tam půjde

do školy. No a já říkám, že to nemůže jít do školy, vždyť jsi říkala, že začne chodit tady v Čechách a ona na to, že tam chodí do školy od 4. Ale to není taková škola jako tady, tam si tak jako pořád víc hrajou. Něco jako předškolák, žádná drezůra a tak. Teď teda chodí jenom od 9 do 12 jí vodí. Ale pak tam asi už bude muset do těch třech hodin bejt, no. No a včera mi zpívala. Včera večer holka něco potřebovala, tak mi prozváněla a my jsme tam ještě dodělávali něco v pokoji, tak říkám jenom chvilku a já musím jít dělat. A Kristýna: Zase ti zazpívám. A já říkám, mně je to nějaký povědomý. Jo a ona to je hymna. No a já kde se jí naučila? No takhle to slyšela ve školce, tak to zpívala. Anglickou hymnu. A já jsem povídala: NO, Kristýnko, když umíš anglickou tak já tě naučím ještě taky českou. A ona stála takhle vyšponovaná a spustila českou. Já jsem se ptala, co takhle stojíš na špičkách? „Maminka říkala, že musím stát rovně, víš?!“ Smích Ona je šikovná, opravdu šikovná.

Vy jste říkala, že vás dcera prozvonila, že něco potřebuje. TO znamená, že fungujete jako hlídací babička po skypu?

Ne, teď ne, já jsem jí říkala že pojedeme do Makra a ona, že tam něco potřebuje. Ale jo... to bylo, když byla malá, tak milovala dědečka. Ona milovala dědečka a hrozně když na ní mluvil, tak ona byla taková zklidněná. A když Daniela potřebovala třeba vyžehlit, tak dala ke kočárku kameru a děda si sedl k počítači a půl hodiny jí tam povídal, nebo jí tam zpíval a ona broukala a koukala na něj a ta žehlila. No, on jí takhle hlídal skoro každou chvíli.

Tak to je výborný, to slyším takhle poprvé.

No, já když to někomu říkám, tak prý to snad ani není pravda. Smích. Holka, ta si tam brouká, broukala jo, viděla dědu, tak byla spokojená. No ,oni to tam měli takhle nastavený na postel, tak to bylo.

A vy jste u těch hovorů s manželem?

Jo, oba dva, to by děda nepřenesl přes srdce, kdybych tam byla sama. (Smích)

A vy se navštěvujete i osobně?

Jo, byli jsme tam loni na měsíc. Já jsem se bránila tomu hrozně. NO a oni se nás neptali a koupili nám letenky. My jsme říkali, jó, my tam někdy přiletíme. No a oni: to určitě, to vás známe. Tak nám koupili letenky, tak už musíme. Co jiného zbývá, tak jsme tam na měsíc byli. No a zeťák nás všude povozil, dívali jsme se všude možně. Oni bydlí v Crewe, ona je to taková jako pastevecká oblast. Jsou tam typický ty baráčky, jako ty řadovky. V řadách, takový ty cihlový, co mají předzahrádku. Mně to připadá hrozně malinký, ale oni říkají – nám to úplně stačí. Mají tam patýrko, no a vyjdou a kousek před nima je, mají tam dětský hřiště. Tam maj takovou stráňku a z druhý strany je to kousíček k silnici a odtamtud se dostanou do městečka, takže to maj... Takový klidný. Ráno otevrou okno a už tam voněj pastviny, takže jo. Vylítne si s koloběžkou ven a tak.

A oni sem taky lítají?

No, holka je tady 1x za tři měsíce tak na ty 3 neděle. I když do teďka to tak bylo, ale teď když je ve školce, tak nevím, jak tu bude uzpůsobený. Protože tady mají z Ostravy strašnou bandu kamarádů, a to když přijedou, tak to jedou do Ostravy a Ostraváci pak zase zpátky k nám, protože my bydlíme vlastně, Lenkovi bydlej v Hoře v paneláku, my bydlíme v domě. Tam místo není, takže všechno je u nás. Když jsou velikonoce, tak k nám přijede 15 lidí třeba a bydlej u nás, tak že to je tady vždycky veselo. Holka je s nima furt ve styku, s těma kamarádama. Vlastně zprávy sleduje si tam. Ta ví věci, kolikrát mi volá: Víš, že se stalo tohle? Ne, povídám. TO neposloucháš rádio, mi řekne. Dost věcí se dovím, co se tady děje od ní.

Je to jiné, když se vrátím k té vnučce, když je tady, nebo, když se s ní bavíte přes ten internet?

No, je to jiný. No, tak že si ji můžu pomuchlat, přijde a to. NO, takže když jsem tam přijela tehdy před tím rokem, tak jí povídám, půjdeme si číst a ona v posteli si mě furt hladila. A furt: Babičko moje. Furt mě líbala a byla ráda, že jsem tam byla u ní. Takže mi tam chybí u toho internetového hovoru ten tělesnej kontakt. TO jako určitě.

A přináší vám něco, to spojení přes internet? Dává vám to něco?

Určitě... neumím to říct. Jsem hrozně ráda, že jí mám. Mám radost, že je zdravá, šikovná, zdravá. Tak nevím, zatím nechodí do školy.

Kdyby jste si představila, že před těmi 30 lety jste odjela do Anglie s dcerou vy? Jak by vaše maminka s vámi mohla být v kontaktu?

TO se nedá. To se nedá porovnat. Teď jsou ty moderní technologie. Tenkrát byla jenom pošta. Cestování a to všechno. TO se nedá. To by nešlo. Já jsem to tenkrát obřečela, když chtěli odjet, jako to. Manžel říká, ty děláš, jako kdyby jeli na kraj světa. A zeťák říkal, budeš u nás dřív, než jsi byla v Ostravě. A má pravdu. Vlákem jsem od Ostravy jezdila 3 hodiny a tadyhle za hodinku a půl jsem v Anglii. Sice ještě do tý Prahy, ale to už skoro nepočítám. Oni lítají do Manchesteru a když letí přímo s Jakubem, tak si i nechávají auto na letišti a tady si pronajmou.

Když se vrátím zpátky k těm hovorům s vnučkou přes skype. Vy jste říkala, že vám zpívá, co dalšího ještě často spolu děláte?

Takhle jako, teď už se s ní víc dá. Jak se starší trošku, tak všechno možný. Ale když byla úplně malinká, tak mi to třeba holka pustila a já jsem se jen dívala, jak si hraje. No, takže neuměla ještě jako mluvit, takže jsem jí pozorovala, co si tam montuje a takový. Třeba půl hodiny dívala jak si hraje. Já jsem ji měla místo televize. Já se teda na televizi moc nedívám, jenom na sport a nějaký válečný, historický filmy. Seriály vůbec, to mě nezajímá, ale Kristýnka to byla jednička. Teďka už je to o něčem jiným. Ale když začínala jako mluvit a to, tak vždycky: Jdu vařit. A uvaří něco. Oni maj vlastně jako obyvák a má to jako... Dětskej pokoj, jako ložnici má nahoře, ale dole maj všechno přizpůsobený Kristýně. Maj obyvák a všude maj hračky a všechno, že jo. NO, takže to je tam všechno její. Takže ona vaří a já u toho asistuju. Ona jde a podává mi jako to ke kameře. Tak to sněz! A zase to odnese. A tak todleto, A umíš todleto? Teďka začala cvičit. A umíš dělat tohle? Teďka ukazovala a Ukaž mi, jak to umíš. Tak já cvičím před televizí, no. NO, to musíme. Ona miluje dědečka, tak mi včera říkala, že jí to budu muset učit, vařit pro něj.

Jak já to poslouchám, tak hovorem přes internet suplujete osobní návštěvu, že?

Vona ví, že jsme daleko. Ale je to jako, kdyby tady vedle mě. Nebo maluje, podá mi to, ukáže a řekne: Pojd' malovat taky. Tak já jí něco namaluju a ukážu jí to. „Hm, dobrý, já to taky zkusím“ NO, my si takhle hrajem.

A plánuje vaše dcera, že by se vrátili do Čech?

No, holka mi tvrdí, že až půjde do školy, že se vrátěj, ale chlap mi říká – smiřuj se s tím – já furt chci, aby se hrozně vrátili – smiřuj se s tím, že tam prostě zůstanou. NO, holka mi říká, že ne, tak já nevím, jestli je to pravda. To se nedá asi tak říct, no nevím. Tvrdí, že se vrátí.

A neplánují další dítě?

No, holky jsem se taky ptala, ale ona mi říkala, že když by chtěla další, tak až budou tady a holka by šla do školy. Tak takhle. Ale no, nevím no.

Baví se s vámi Kristýnka jinak přes internet a jinak, když jste potom spolu v osobním

kontaktu?

No, normálně, já bych řekla, že je to stejný, jen že si ji můžu pomuchlat, no.

A jakým stylem vychovává dcera vnučku?

Dcera má na ni čas, stejně tak já jsem se snažila mít na ní co nejvíc času, když byla malá, tak i ona se jí snaží všechno naučit, jako jo. Ale je fakt, že ona tam do práce zatím nechodí. Ona si tam dělala, dělala si tam večerně, no jak bych to řekla, chodila na kurzy náky angličtiny a dostala jejich certifikát. Takhle jo. A s tím že kdyby šla dělat, no ona dělala v Evropský bance, tak kdyby někam šla, tak aby se uplatnila, že by to, no. Že by bylo lepší, kdyby měla jejich ten, no. NO a ona to měla dobrý, že snad měla dobrý výsledky, že ten kurz prý ani nemusela platit. Že jí to všechno zaplatili. Tak to má ukončený, ale zatím teda nešla dělat, protože holka to má na zatím na 3 hodiny, tu školku, tak říkala, než jí dám do školky a to, tak bych si musela platit paní na hlídání odpoledne a tam jsou služby drahý. Tak se to nevyplatí. Takže teda se holce hodně věnuje, ale má volnější výchovu. V něčem má volnější výchovu, než... No a nejhorsí je, no to je taky kámen úrazu, když jsem tam byla, tak mi říkala: Prosím tě, kdybys chtěla dát Kristýnce, kdyby tě třeba neposlouchala, třeba přes zadek nebo to, tak chraň tě pánbůh. To to se tady nesmí. To oni jsou tady chráněný, kolikrát je se musím se sebezapřením. Oni ji ale neplácají jen tak, jsou na ni hodní. Tam prostě se to musí vysvětlovat, tak všichni vysvětlujeme. No a já si myslím, že leckdy je účinnější rychlé plácnutí, než sáhodlouhé vysvětlování.

A vy máte možnost ovlivňovat výchovu vnučky právě prostřednictvím skypu?

No, já myslím že ne, já myslím, že ne. Protože my si spolu hrajeme a tadyhle tohleto, ale tohle ne.

A snažíte se vnučce předat nějaké tradice vaší rodiny?

No, oni to dost dodržují a dělají mladí. Snaží se jí udržet víc českou, než anglickou. U nich není Mikuláš, ale oni ho drží. Na vánoce chodí Ježíšek a tak. Hodně se drží naše velikonoce. Ono je to ještě spojený s tím, že se za nima vždycky, na velikonoce jsou u nás, tak za nima přijedou známí z Ostravy a chodí společně na pout'. Pobavit se. Vlastně nevím, jaké to bude teď, když je ve školce. Oni tam mají po velikonocích prázdniny asi 10 dní, tak by měli přijet. Mysleli si, že s dědou nejdřív poletíme tam a pak se všichni vrátíme do Čech, ale já mám nemocnou maminku, no, tak to asi nedopadne. Uvidíme. Chtěla bych ji zase vidět a pomuchlat ji, Kristýnku.

A je něco co by vám vadilo na tom, že jste „jenom“ babička přes internet.

No.... Nemůžu si ji pomuchlat, nemůžu jí pohladit, dát pusu na dobrou noc, no. To mi vadí, my jinak máme ten kontakt hodně častý, ale já bych si ji víc chtěla pomuchlat.

Rozhovor č.2 - paní ST ze dne 18.9.2015

Já Vám děkuju, že jste si na mě našla čas. Ještě jednou. A jenom se zeptám, jestli souhlasíte s tím, že ten hovor můžu nahrávat.

Ano

Děkuji

Paní ST, já se Vás zeptám. Začneme trošku zeširoka. Můžete mi říct něco o Vašem dětství?

Jaké jste měla dětství?

(smích) Já si myslím, že jako pěkný, no. Že.

Kde jste vyrůstala?

Vyrůstala jsem na vesnici. Ta vesnice se jmenuje Pokření. Je to v okrese Brno. No.

Hm. Nemusíte ani tak místně, ale spíš, co si pamatujete. Nějakou hezkou vzpomínku. Třeba máte něco, co se Vám z toho dětství vybaví? Nějaká taková ta hezká vzpomínka?

(za zvuku smíchu) Tak to já už jsem stará, tak to nevím. (Smích)

To neříkejte(smích). Tak třeba. Když si vzpomenete na to, co bylo když jste byla malá holka, třeba ve věku vnučky. Co Vás provází tou dobou? Jako nejsilněji?

No tak mě se nejvíc líbilo jako ve školce. Tam jsme měli i školku. No a pak, chodili jsme do školy a babička nás... Měli jsme tam babičku, v té vesnici. Tak nás vždycky vyhlížela a... (smích) vždycky nějaký dobroty nám. Volala na nás, když jsme šli ze školy.

Vy jste teda bydlela ve vesnici, kde bydlela Vaše babička?

Ano, ano

Maminka Vaší maminky?

Ne, tatínka maminka.

Takže vzpomínka na dětství je s babičkou?

no, tak nějak.

No a nějakou jinou vzpomínku na babičku, máte něco takového?

no to nemám

Tak říkala jste, že babička dělala nějaké dobroty, nebo něco. Vyzvedávala Vás ze školky?

ne, to nás nevyzvedávala. To jako ona tam bydlela blízko, takže vždycky, když jsme šli, tak na nás volala, ať tam jdeme (smích)

A jaká byla Vaše babička?

no hodná (smích)

A jaká ještě? Jak by jste ji popsala?

(tichá pauza 5s) to já nevím

Tak třeba moje babička, mé mamky babička byla hrozně hodná, byla strašně pracovitá a měla široké srdce.

to byla taky, no

A Vaše babička teda?

no taky. Taky měla široký srdce. To tam jezdili jako bratrance na prázdniny a bydlel tam s ní její syn, svobodnej. Takže i o něj se starala. No a tak. A pracovitá, to ona byla teda taky.

A vy máte nějaké teda sourozence?

no, mám. Mám. Čtyři. Čtyři sourozence mám, no. Jsem z pěti dětí.

V jakém duchu jste byli vychovávaní? Když to porovnáte, současná výchova a výchova, když jste vy byla dítě. Dokážete to nějakým způsobem porovnat?

no já si teda myslím, že jsme museli víc poslouchat (smích) Nebyli jsme nijak rozmazlovaní, no.

Že to teda byla taková přísnější výchova?

no určitě, no určitě

Kdo u Vás vychovával?

No já myslím, že oba. Ale tatínka jsme se víc báli (smích).

Vy máte kolik dětí?

dvě děti.

Kde žijí Vaše děti?

dcera je v Anglii, vdaná. A syn je, bydlí na vesnici u Brna.. V mém rodišti.

Když porovnáte vaši výchovu a to, jak jste vychovávala své děti. Jak vy jste vychovávala své děti?

teď nevím, jak to mám říct.

Tak teda, jakým stylem? Co bylo důležité ve výchově Vašich dětí? Říkala jste, že jste doma měli přísnou výchovu. Aplikovala jste to samé na své děti?

no tak to teda ne. To neměli tak přísnou.

V čem se to lišilo?

(dlouhé ticho víc než 5s)

Nějaký důležitý moment, co vy jste zažívala jinak než zažívaly Vaše děti?

teď nevím, jak mám odpovědět.

Jakkoli.

no bylo jedno takový. U nás na stole byl v době oběda pásek. My jsme moc nechtěli jíst. A náš tatínek měl teda řeznictví a říkali: děti řezníkovi jsou nejhubenější z celé vesnice (smích) Tak jsme ten pásek měli na stole celou dobu.

Vy jste byla řezníková dcera? Měli jste řeznictví?

no to bylo pod Jednotou. To nebylo v soukromu, to nešlo.

I tak, řezník byl přeci někdo, ne?

no my jsme byli na vesnici, tam to moc nešlo. Když neměli zabijačku, tak všichni přišli. Ale zas toho neobjednával tolik. Tak zas nadávali, že tam nic nemá. Prostě. Nebylo to na tý vesnici. Na

tý vesnici to nebylo nic to.

Takže vaše děti teda ten pásek na stole v době oběda neměly?

ne, neměli. Taky nechtěli jíst, no.

Jak jste to řešila vy?

Nic nestálo nad nima. Když nechtěly, tak to prostě ne to... Ona tady s námi bydlela babička ST., no a ta nad nima brečela. Ta nad nima brečela. Protože, když nechtěli jíst, no. Jako že umřou hladu. Ona byla zvyklá, jako že Pavel jedl. No a mě to zase nevadilo, já taky jako dítě nechtěla. A když se oženil brácha, tak jeho děti nejedli a sestra. Tak její děti nejedli, tak jsem jsme na to byla zvyklá. Prostě. Mě to nepřekvapilo.

A když byli M. s P. malí, jak často trávili čas se svojí babičkou?

no dost často, protože my jsme tam jezdili každých 14 dní. Do toho Pokřenií..

Vy jste tam trávili i vánoce?

no Vánoce až pozdějc, až když mými bráchovi bylo 50, protože on je narozenej 22.prosince. Takže jsme tam. Protože on to chtěl slavit na toho 22., takže jsme tam jeli na toho 22. A to by byla blbost, že bychom pak zase jeli domů, tak jsme tam zůstali. A od tý doby, protože našim se jako strašně zalíbilo. Voni vždycky chtěli, ať tam jedem. Jenže my jsme nechtěli. A pak teda jsme tam už jezdili na ty vánoce.

Takovou rodinou tradici jste teda vytvořili?

no jasně

A je něco, co jste teda používali při tom, když nejedli. Je něco, co se osvědčilo, co fungovalo na Vaše děti?

no, nefungovalo nic (smích) Až pak když byly, když Monika šla do třetí, do čtvrtý třídy, tak byla u babičky na prázdninách, tak tam se spravila.

No vida, babička fungovala?

ne, ona běhala, no ona tam měla kamarádky a do večera s nima, do půl devátý s nima byla venku. Pak se najedli, umyli a šli spát. A děda ráno chodil pro housky. A ona měla ráda bílý kafe a vždycky si do toho nalámala. Tak přijela z prázdnin a byla, no.

No a co třeba příprava do školy? Jak jste to dělali?

No když šli do školy, tak to jsem s nima seděla a dělala úkoly. To jsem se jim zase hodně věnovala. Teda.

Kolik času jste trávili společně s dětma?

Myslím, že hodně, protože se dřív chodilo do práce. Já jsem chodila od šesti, takže jsem dělala do dvou. Tak jsem je o půl třetí, nebo tak, vyzvedávala. Když to šlo. No a pak už jsem byla doma, tak to si jako myslím, že je to teda dneska horší. Lidi odvedou děti a přijedou večer. Takže se jim tak nevěnujou jako dřív, teda.

A je něco, co jste dělali pravidelně?

No, oni teda chodili na plavání. Pravidelně. Tak jsem je tam vozila, nebo s nima teda chodila tam s nima.

A co jste dělali jako celá rodina? Měli jste nějaká program pro celou rodinu?

No, my jsme s nima jezdili teda na výlety, nebo co. No, a to si pamatuju, že jednou Pavel, že se něco učili ve škole. A on říkal, tam jsem byl. A paní učitelka mu říkala, a kdes nebyl (smích)

Za jednou babičkou děti jezdili a druhá bydlela s Vámi? Jako od začátku Vaší rodiny?

Ne, až když jsme se přestěhovali sem, do KH. My jsem se sem stěhovali, když Monice byly 2 roky, nebo 1 rok jí byl. A babička se sem stěhovala s námi do bytu.

A babička přebírala nějakou zodpovědnost za péči o děti? Jakým způsobem Vám pomáhala?

No spíš si jenom tak s nima. No protože ona byla nemocná, ona chodila o berlích, nebo tak. Ona si spíš s nima zpívala, nebo četla. Do školky pro ně nechodila. Spíš doma, nebo třeba když jsme někam šli, tak je pohlídala, no.

A druhá babička byla teda v tom Pokření.?

no tam jsme jezdili teda co 14 dní v pátek a v neděli jsme se vraceli.

Co jste tam dělali?

no, tam byla práce pořád. Naši měli hospodářství, tak tam bylo furt co dělat.

A co dělaly děti?

no, oni dělali s náma. Seno se sušilo, brambory byly a obilí bylo, takže tak.

Ted' přijde taková trochu intimnější otázka. Jak by vás vaše děti popsali jako maminku?

Smích

Zkuste to.

no jako že jim snažím pomoci, jako že když něco potřebovali, tak jsem vždycky všechno zařídila. Monika zavolala a já jsme šla. (pauza 5 s) No já myslím, že by mě snad popsali dobře (smích)

Dobře znamená co?

No, tak asi, že jsem se jim hodně věnovala. (pauza víc než 5s)

Zkuste se sama zhodnotit. Jak by jste se popsala?

to je takový blbý se sama hodnotit.

Zkuste to.

(ticho 7s) no nevím, myslím si, že jako každému ráda vždycky pomůžu a vyhovím, když někdo něco potřebuje ode mě.

Což svědčí i o tomto rozhovoru, že?

(smích)

Ještě jednou k dětem. Kde žijí Vaše děti?

No tak, dcera žije v Anglii a syn žije na vesnici, v Pokření..

A mají svoje vlastní rodiny?

No, dcera má svoji rodinu. Syn je svobodný, sám.

Jak vypadá rodina Vaší dcery?

(ticho 4s) No, mají dceru Nikolku., manžel se jmenuje Nigel. Je moc hodný (smích). Lepší ho, lepšího si nemohla najít. (smích) To jí říkám pořád (smích). Protože on je fakt k ní pozornej a tak.

Jak často se vidáte? Jak často se vidáte osobně s rodinou vaší dcery?

No, tak já myslím, že dost často na to, že je tak daleko. Takže (eee) jsem tam byla v únoru, pak jsem tam byla v květnu, teď v srpnu. No a teď zas už pojedu v říjnu.

Jak probíhá návštěva, když tam jste? Jak probíhá návštěva? Co děláte?

Co děláme? Tak většinou si hraju s vnučkou., čteme pohádky, chodím s ní na vycházky, na hřiště. Vaříme spolu (smích). Strašně ráda peče. „Babi, budem dělat buchty.“ (smích)

Vaříte po anglicku, nebo po česku?

Po česku, po česku. Po anglicku vaří Nigel. (smích)

Je něco, co děláte s vnučkou jen vy? Něco co nedělá s nikým jiným?

(smích) Hraju si na schovávanou. (smích)

Vy jste říkala, že Nigel je angličan. Vnučka teda umí jaké jazyky?

N. umí česky i anglicky. Maminka na ni mluví česky a tatínek anglicky. Takže

Vy umíte anglicky?

Já neumím anglicky.

Takže s vnučkou mluvíte...

(vstup do otázky) česky.

Jakou poslední pohádku jste jí teď povídala, nebo četla?

No, pohádky má ráda. Taky čtu, to jo. Pohádky má ráda. Tři prasátka, pak Máša a medvěd. Jak tahali babička s dědem řepu. To všechny takový ty národní pohádky. To o Karkulce. To si čteme. A básničky, to jí učím. A zpíváme, to taky. Já zpívat neumím.

Jak jinak komunikuje s vnučkou? Tam je velká vzdálenost, jo? Jakým jiným způsobem? Komunikuje s ní, i když jste tady v Čechách? Máte nastavená nějaký režim volání si?

No tak voláme si přes Skype, no. Dost často.

Co to znamená, dost často?

Třeba tak 3x za týden.

Máte čas, kdy si voláte? Máte nastavené nějak pravidla?

Tak většinou třeba navečer. Nikolky, než jde spát třeba v šest, protože u nich u nich je sedum. Takže to. Vždycky mě chce vidět. Vždycky říká: „Babi, já tě chci vidět“

Tady vedle vás je počítač. Co používáte pro komunikaci jako takovou?

my používáme ten, ten jak se mu říká, tablet.

Jak jste na tom byla s počítačem předtím, než jste začala komunikovat s vnučkou, nebo Monikou. přes ten internet?

No tak vůbec jsem nic neuměla. Ani nic teda neumím. Jenom si zapnout skype a zprávy na tom, teda. Ale jinak na tom, no nějakou esemesku napsat umím, ale jinak žádný, vyhledávání, nebo to,

to neumím.

Jak jste se teda dostala k těm počítačům?

No to jediňe tím, tímhle tím. Že jsou v zahraničí. Tak jsem se to naučila.

O čem se nejčastěji s vnučkou bavíte přes Skype?

No, co dělala ve školce a co jako teď dělá doma. S čím si hraje.

Tak, co třeba teď dělala naposledy, když jste se viděli?

Teď jsme se vrátili sedmýho. 7.září jsme přijeli.

Já jsem myslela přes ten skype. Když jste se viděli přes tu obrazovku naposledy?

Jo, aha. No teď jsme se teda moc dlouho neviděli. Protože, když mě volá, tak si s tím potom chce hrát, když mě volá. Tak maminka teď jí ho nechce pujčovat. Protože když teď chodí do tý školy, tak by si s ním hrála a nechtěla by jít spát. Takže teď jsme se od toho 7.září neviděli.

(během rozhovoru zazvonil telefon, volala dcera z UK, babička jí popsala, co zrovna dělá a během pár minut se vrátila k rozhovoru s tím, že dcera zavolá, až odejdu, aby nás nerušila)

Zpátky teď k těm hovorům přes ten skype, jestli můžem. Zaměříme se na ty hovory přes ten skype s tou teda vnučkou. Je něco, co jakoby? Zkuste popsat svoje pocity, když vidíte vnučku vidíte přes tu obrazovku.

No, jsem ráda, že ji mám, protože se už jinýho vnoučete nedočkám. (smích)

Co vám to vůbec přináší?

Radost, radost mi to přináší.

To propojení, protože to není až tak úplně typické pro běžnou komunikaci s vnoučaty. Jak se na to díváte. Jak se díváte na roli té babičky, která je hlavně přes internet?

(ticho 9s)

Zkusíme to jinak. Tak se k tomu dostaneme jinak. Když jste spolu tady, s čím se Vám vnučka svěřív?

Ona je ještě malá, aby se svěřovala. Ale tak nejvíc mě potěší, že řekne, že mě má ráda.

A setkání probíhá stejně přes skype, stejně jako když jste tam?

Ne, to ne.

V čem je rozdíl?

No tak ona většinou jen tak nás pozdravív a hraje si. A je chvílku s námi přes ten skype. Jako jináč, když tam jsme, tak to je jako víc, delší. No tak ale. Ale víc si povídáme, nebo tohle to.

Když se vrátíme ještě o kousek zpátky, když jsme se bavili o tom jak vás vychovávali, jak vy jste vychovávala. Jak vychovává teď dcera vnučku? Jakým způsobem jí vychovává?

(ticho 5s)

Je to v něčem odlišné?

No tak to si myslím, že ne. Že to není odlišný. Ta naše, že. Jak já jsem jí vychovala, že. Že jako když. To si myslím, že to je tak jako stejný.

Stejný v přístupu? Můžete to nějak přiblížit?

(Ticho 6s) Já myslím, že to je tak nastejno. Protože jíst taky nechce. A taky jí nijak nenutí, spíš tak je člověk je z toho akorát špatnej, když nechtěla jako jíst, nebo. Ale jinak já myslím, že je to asi tak nastejno, že ji vedou. Chodí teď tak plavat, chodí teď ten tenis hrát, že ji vychovávají jak ke sportu tak taky. Monika jí sem nechce vozit. Tak to Nigelovi by se stýskalo, jako, a ona mu to teda jako neudělá.

Takže styl, kterým se vychovává Nikolka je teda hodně podobný tomu, co jste vedli vy?

Ano, hm. No, vždyť víš, oni oba se jí teda maximálně věnujou, taky teda. Monika vždycky ty služební cesty, když třeba letí do Francie, odtrpí, protože nemůže bejt s ní, vid'.

Je nějaký výrazný rozdíl v tom, když si s vnučkou povídáte po internetu, než když vy jste tam, nebo ona je tady?

No určitě, to je velký rozdíl. Neuvěřitelný. Ona chvilku s náma promluví přes ten skype, ale když jsme, když jsme tam, tak to s námi pořád komunikuje.

Najdete ještě něco? Něco v čem je to jiné to povídání si přes internet?

(ticho 6s) Asi ne.

Je to teda jenom o té krátkodobé pozornosti?

No, no, no, no tak to jo.

Vy jste říkala, že když jste tam, tak si zpíváte, povídáte, jsou pohádky? Co děláte před tou obrazkou, před tou web kamerou?

Ne, to tohle ne. To jen si povídáme co ve školce, co dělá a..

O čem si Vám povídá?

Že tam má kamarádky, že si s nima hrála. Že byly venku a takový jenom.

Co má třeba Nikolka ráda?

Nejradši má modelínu. Ona má takový, i od tebe, vid', vykrajovátka. Tak to jsme udělali. No ona je šikovná teda. To jsme udělali takhle kytičku, jako. Ale i stonek. To jsme zírali, že teda i takhle. Jo a to těsto, jak říká: „Babi, budu dělat buchty“. Tak já si ji posadím na linku, tam dáme vál. Ona se v tom patlá. Tak taky uděláme housky. Spolu vaříme. Jednou budeme vařit a péct přes ten skype. Já jí budu radit, kolik co čeho a tak (smích) Teď se tak, často nevidáme, co nastoupila do školy.

Jak v Anglii funguje škola pro takhle malé děti, ve čtyřech do školy je teda mazec, co?

Oni maj takhle ty stolečky a jako takový čtverhraný a seděj si dva a dva naproti sobě. Čtyři jako u jednoho stolečku. Je jich třicet ve třídě. To je teda dost. Jsou tam 3 učitelky a jedna asistentka, ty se teda střídaj, ne aby tam byly všechna tam najednou. No a teď ještě ty děti, nevím, jestli víš, ale asi deset jich uměj anglicky a ty ostatní neuměj. No. Ale to zas tam máme známý, oni maj Davídka. Češi to jsou oba. Oni ho taky vůbec neučili anglicky.

Takže škola ho naučí?

No, až ve školce začal. A říkala Monika, že jako je učí, aby správně vyslovovali a tak.

A co je teda učí, v těch čtyřech letech?

No jako písmenka je už učí, jako celou abecedu. Číst se asi teď hned neučí, ale celou abecedu.

Počítat a i nějaká slova i psát. Já si myslím, že jako víc, než je tady to předškolní, jako. Oni mají určitě čas, kdy musejí být v té škole. Pak tam funguje družina. Prý mají jako hodnou tu paní, co tam jako jo, co je tam pak s níma v té družině. Že tam mají jako i hračky, tak si tam pak hrajou. Tak Monika říkala, že taky doma něco vybere a nějaký hračky jim tam přinese, aby toho tam měli dost.

Vy jste ji doprovodili první den do školy?

No ten první den, my jsme s ní šli ke škole. Ono byl den otevřených dveří ještě když jsme tam byli, tak jsme se tam šli podívat právě jak to tam mají, jo? V té třídě, v tom. To nás tam provedli, jako po celé škole. Jako to je nová škola, tak to tam moc hezký, no? Mají i docela blízko. Právě tuhleto pro ty malé jako přistavěli, ta střední to už tam bylo a tohle tam jako přistavěli.

A co vnučka? Její první týdny ve škole?

No ona měla. Zvracela, měla průjem. Já jsem si nejdřív myslela, že z toho. Ale ona pak říkala M., že to měla taky. Že to chytla od ní a že to měla ještě horší. Ono většinou to tak bejvá. Já jsem si nejdřív myslela, že to jako měla z toho, že přišla do jiného prostředí. Protože ona když šla do školky, tak já jsem tam ještě byla asi tejdén. A první den to bylo ještě jako v pohodě. Druhý den zvracela doma, ale to jí Nigel dovez a pak se další den pozvracela ve školce, tak mi Nigel přivezl domu. Jo, tak jsem si myslela, že je to jako takový nervový. Ale když tam pak byl ten Marek. Ona nastoupila a on tam zrovna ten tejdén ani nechodil.

Kdo je Marek?

Vnučky kamarád. On má rodiče Čechy, doktory a s Monikou. a Nigelem se kamarádí. Ale ono jí to dlouho v té školce trvalo, i když tam Marek byl. Že se jí pořád nějak nelíbilo a tak. Ona nastupovala ve třech. Já jsem tam předtím skoro dva roky byla. Od roka, když Monika nastupovala do práce. Monika v roce nastoupila do práce, tak já jsem tam už byla.

Tak to potom pro Vás musí být změna, když najednou vidíte vnučku jen pár minut před obrazovkou?

No to říkám, že mě těší, že ona ke mně pak přiběhne a říká: "Babi, mám tě ráda" a objímá mě, no. Jí to jako moc nebaví přes internet. Jen mě jako pozdraví a moc toho ne to. A když mluvíme, tak vždycky třeba musím zapnout kameru, protože řekne: "Babi, já tě chci vidět." Nebo i dědu chce vidět.

Kdo je u těch hovorů?

No, většinou oba.

Dokážete si představit, že byste si postaru posílali jen dopisy? Od jednoho dopisu k druhému 6 neděl?

No já jsem posílala malý dáreček své kamarádce z K.H., než jsem odjela do Anglie. My jsme se vrátili z Anglie, pak jsme byli u Pavla a ona mi volala, že moc děkuje, že jí právě dneska přišel ten zvoneček ode mě. Tak teprve ho dostala. Zlatý počítače.

Ted' trošku nadnesená otázka. Je něco, co byste řekla, že v tomhle má na mě propojení s rodinou přes internet velký vliv. Něco, co má vliv i Váš život tady v Čechách?

No, tohle je vynikající, že? Že může být každodenní kontakt s níma, no. Tak to, tak to je teda jako dobrý, no.

Vy jste taková mluvná žena jindy a teď mi odpovídáte jednou větou. Toho diktafonu se nemusíte bát. (smích)

Tak jinak, když vyprávíte o své vnučce svým přátelům, co jim povídáte?

Tak se mě zeptaj, jak se má a co dělá. Tak jim ukážu fotky. Teď jsem jim říkala, že chodí do školy a tak. A že se naučila plavat a tak.

Jak se k vám dostávají ty nejčerstvější informace o vnučce? Nebo ty velmi zásadní zprávy o nich, jak k nim přicházíte?

Tak když jsem tam, tak to lepší kontakt.

V čem je ten kontakt lepší?

Že jsme celéj den spolu (smích). No a třeba já jsem tam byla a Moniky kamarádka musela do práce tak jsem tam byla. Hlíдалa jsem jí chlapečka. Tak jsme zavolali pro Nikolku anglickou babičku, a já teda že budu hlídat toho chlapečka. Třeba. Ona musela jít třeba v jednu hodinu do práce. Tak já jsem Nikolku uspala, aby s ní babča neměla teda práci a já jsem šla teda tam. A přijeli jsme loni na Nikolky narozeniny a já jsem si říkala, že už si tem Marek na mě ani nevzpomene, vid'. A víš, jak bylo hezký, když on ke mně přišel. My jsme tam seděli takhle na gauči a on ke mně přišel a chyt mě za ruku a řekl: "Babi, já si s tebou jdu popovídat." No, a právě on teda takovou malej rošťák. To jsem teda jako zírala.

Vyhovuje Vám ta role, ta role té babičky přes internet? Vyhovuje Vám to?

To určitě mi to vyhovuje. Protože se s nima můžu vidět. Co dělaj a prostě, co se tam děje novýho, co se přihodilo.

Kdyby tahle možnost nebyla, jak by jste fungovali? Dokážete si to představit?

No tak jenom po telefonu a to teda moc často ne.

Jaký význam má pro vás ten kontakt, že je vidíte přes web kameru?

No, veliký. To, když nezavolaj, tak mám strach, obavy, o ně.

Znáte vy někoho, kdo je v kontaktu s vnučaty přes internet?

Jako jednu mám známou, tak ta má taky dceru v Anglii. Vidíme se spolu tak dvakrát do roka a tak si povyprávíme.

A úplně poslední část. Zkuste ji trošku rozvinout, prosím. Jak se cítíte vy, jako babička. Jinak... Co by měla podle Vás dělat správná babička?

No určitě se věnovat svejm vnučatům, nebo svý vnučce.

Jak se jí věnovat?

No, tak mluvit s ní, hrát si s ní. (Smích)

Ještě jinak se jí věnovat? Zkuste si představit babičku, bez tváře, pouze s tou rolí. Co taková babička dělá ve vztahu ke svým vnučatům?

(nervozní smích 8s)

Tak jste už něco jmenovala – povídá si s nima, tráví s nima volný čas. Co teda dělá babičku babičkou?

Že se s nima mazlí.

Shrňte, co dělá babičku babičkou?

Je šťastná, že má vnučku. A už nevím.

Jaký je tedy rozdíl mezi prarodičkou a babičkou?

Jsou takový babičky, který se vůbec o svoje vnoučata nestarají. To znám jednu. Ta řekne, ať se postaraj sami, že se taky museli starat sami, když měli děti. Nepomáhaj jim nijak. Jezdí si po výletech a tak. Takže je rozdíl mezi babičkama.

Rozhovor č.3 - paní LE ze dne 2.12.2015

Poprosím Vás o vyslovení souhlasu s nahráváním rozhovoru a jeho dalším zpracování pro mou bakalářskou práci.

Ano, souhlasím (smích)

Děkuji moc.

Ta bakalářská práce je na téma „Babičkou přes internet“ a já bych Vás chtěla poprosit, jestli byste mohla zavzpomínat na svoje dětství. Jaké jste měla dětství?

Já měla dětství hezký. Rodiče, já jsem pocházela ze 3 sourozenců. Ten mladší, ten zemřel na leukemii, když mu byli 3 roky. Já jsem, dětství jsem měla hezký, ráda na to vzpomínám. My jsme bydleli pod Kaňkem, tam jsme měli baráček. Táta dělal na dolech, máma s náma dětmi byla doma. Já jsem měla starší ségru, Jitku. Nebo mám. Mám bratra Vaška on byl starší ode mě, o dvanáct let byl starší. Tam byl rozdíl velké. Já jsem měla dětství bezva, my jsme lítali po polích. Do školky jsem nechodila, byla jsem doma, šla jsem rovnou do 1.třídy. Chodila jsem na Komend'ák, dole byla zvláštní a nahoře byly normální třídy. Tam jsem byla do 3.třídy a pak jsem začala chodit na Kamennou stezku. Tam jsem byla až do devátý třídy, pak jsem šla na gympl.

A jaká je Vaše nejhezčí vzpomínka na dětství? Máte nějakou takovou?

No, když jsme bydleli tam pod tím Kaňkem. Tam se mi nejvíc líbilo, tam byla prostě sranda, tam jsem vlastně byla až do svých 10 let, pak jsme se přestěhovali. Tam jsme byli v partě. Jsme lítali venku. Já jsem měla trauma, když jsme se přestěhovali. Stěhovali jsme se do cukrovaru naproti koupališti. No, on táta onemocněl a nemohl dělat na dolech, že jo. No a tak nám ten barák sebrali a dostali jsem byl v Hoře. Tam byli hezký byty, než se tam nastěhovali potom ty cikáni. No, tak to jako bylo prima.

Babičku jste svojí zažila?

Jo, tu jsem zažila, no, babička Uhrová, ona měla ráda děti od toho svého syna a od té druhé dcery nás moc ráda neměla. Mě vždycky brala, abych ty děti hlídala, tak když jsem byla starší, tak jsem to musela dělat. No, babičku Uhrovou jsem teda já moc ráda neměla. Mámy mámu. My jsme se ani nestýkali s těma dětma, jen když jsem je musela hlídat. S tou svojí sestřenicí jsem se začala vídat až když jsme byly vdaný. Jako když jsme byli malí, tak já jsem je nevyhledávala vůbec. Vůbec mě to nemrzelo a s Věrkou Uhrovou nemluvim dodneška, když ji vidím v obchodu, tak se pozdravíme a to je veškerá naše konverzace s mojí sestřenicí druhou.

A na druhou babičku si pamatujete?

Ne, to si nepamatuju, ta zemřela, když jsem byla malá. Tu si jenom pamatuju v posteli. No, ona měla... Ono jí vypadávalo to maso, ona měla ten kostižer. Takže ona jako zemřela, jí bylo...(5s) 36let. Takže tu si pamatuju v zelený posteli. Ona měla zelenou postel. Se šátkem na hlavě si pamatuju babičku. Dřevěnou, zelenou postel měli s dědečkem. Tu klasickou postel, jak to bylo dřív, ale byly na zeleno. Prouhatý peřiny. No, takže takhle jako, no. Se ségrou jsem vycházela velice dobře, s bráchou taky. Ten mi předloni zemřel, no a se švagrovou jsem tak ňák ve spojení.

A jak vás Vaši vedli?

K samostatnosti. Abych byla samostatná, abych si nenechala od nikoho nic líbit. Abych byla přímá, neobcházela to, nepomlouvala to. Dneska už vím, že se to nemá, takhle být přímý. Ale já to i dneska, ať se to lidem líbí, nebo ne. Nemám pomlouvat někoho, když tady u toho nebude. To bych neřála nikdy. Upřímnost je potřeba, ale není někdy vítaná. Některý lidi jsou neupřímní a

jsou zlí.

Takže vaši vás vedli k samostatnosti?

K samostatnosti, abych byla slušná. Abych byla ohleduplná, taktní a měla úctu ke starým lidem.

Jak to dělali? Jak vás vedli?

No tak třeba, i když já jsem neměla ráda tu babičku, tak maminka mi říkala, nedá se nic dělat, musíš k ní být slušná. Musíš k ní mít nějaký vztah. Prostě musíš dokázat, že seš lepší než ona a musíš to překonat. Má svátek, nemá svátek, musíš tam juknout, jak se jí daří. Ať se ti to líbí, nebo ten. No a tak já se tak nějak od jaktěživa starám o staré lidi. No, to já i když jsem byla mladá. Oni říkali: Podívej se, se klepe. Ale já říkám: Podívej se, vždyť ty nevíš, jak dopadneš, až budeš stará. To mě bylo třeba 17, jsem byla blbá, že jo, mezi těma dětma. Na jednu stranu.

Tak máte zase zdravěj náhled, protože těm mladejm a nejen mladejm to nedochází, jak můžou dopadnout. Přesně, to neví nikdo. A že tajhle jde někdo, že je pochcanej? TO já můžu bejt pak taky. Dneska tady sedím, myslí mi to normálně. Pak se mi něco stane a ... Že jo, nebo mě klepne mrtvice nebo infarkt a vochrnu na půl těla. Kvůli tomu nebudu chodit ven? Nebo? To jako nemám takhle.

Jak vlastně vypadal váš den, ještě než jste nastoupila do školy?

Do těch 6-ti let jsme vždycky. No, nevím, kdy jsme vstávali. To, až když jsem se vyspala. No asi v 8 hodin. To už si nepamatuju. No, tak jsme se nasnídali. Nejdřív jsme se umyli, jsem se musela nejdřív umejt. Vyčistit zuby před jídlem, po jídle, po snídani, to muselo bejt. No a pak jsem si musela srovnat všechny svoje věci, co jsem. A vyvětrat. Mezi tím jsem se nasnídala, no a buď si máma se mnou hrála, nebo mi četla. NO, já jsem si ráda hrála na písku. No a pak jsem lítala, my jsme měli zvířectvo na tý zahradě, že jo. No a tak to bylo, když jsem byla malá. Nebo když jsem pak už byla větší a máma mě třeba pustila. No oni mi koupili kolo a mysleli si bůhvíco mi nedali a mě to na kole vůbec nebavilo. Dodneška ne. Na kole mě to nebavilo, to mě z toho akorát bolela prdel. Mě kolo nebavilo (důrazně) Mě kolo nebavilo.

Takže dárek jako kolo Vás nenadchlo?

Ne, to mě nebavilo. Já jsem měla ráda panenky, jako kočárky. Jsem si šila jako na panenky ručně. No, to mě bavilo, hrozně mě to bavilo. No, oni byly ty malý. Ty panenky jak byly, to si asi vůbec nepamatujete. Oni byly ty panenky v kufříku. To byly všelijaký kufříky. To byly bytelně. Jsme tam měli stoleček, křesílka, gaučích a různý inventáře. Tam byly malinký panenky na postelích. Noční stolky. To mě bavilo, to jsem si šila peřinky a oblečení. To jsem začla tak kolem těch osmi let. A vydrželo mě to, ještě v 9.třídě jsem dostala panenku (smích) Fakt, jo. Dřív byly takový gumový panenky bez vlasů, tenkrát stály 35 korun a s vlasama 60. Já na to do smrti. Já právě v té 9.třídě jsem chtěla tu panenku s těma vlasama, ona měla takový žlutý šaty. A máma mi ji nekoupila. Já ji chtěla k vánocům. Říkala: Seš velická, to se dává malejm. Já ji chtěla do sbírky. Já mám chodičku Irenku, pak mám takovou panenku, s tou si hraje Kristýnka s Renatou, to je jako batole. Mám medvěda. To je takovej. Mám ty gumový panenky.

Vy máte kolik dětí?

Já mám 2 kluky – Jakuba, ten je mladší, ten je 78 a Filip, ten je 79. Já jsem je vedla tak jako máma nás, jenom já jsem nebyla tak důsledná v tý výchově, jako máma nás. No prostě, když něco řekla, já to neudělala, tak na tom trvala a já už pak jako jsem nebyla tak důsledná jako ona. Ale taky jsem se snažila, aby byli přímí, aby nelhali, nekradli nikde. V podstatě to jsou takový fráze, ale snažila jsem se prostě, aby nepohrdali starejma lidma. No když to dneska vidím, tak se mi chce brečet. Lidi jsou na se zlí (s dojetím)

A jak je s předáváním té úcty ke stáří u Vašich dětí a vnoučat?

Nó, tak to už je jiný. Prostě. Asi jsem nebyla tak důsledná, ale asi to není jen z mé strany. Myslím si, že je to dobrou. Ta doba je taková. Kdo není dravej, je v prdeli. Kdo není důslednej a v podstatě nejde přes mrtvoly, ohlíží se doleva, doprava. Dneska ty mladý v podstatě nemaj šanci. Dneska potřebujete mít buď jó známý, veliký známý, nebo peníze. A když nemáte ani jedno, tak jste v prdeli. Vopravdu. To sháníte práci a vezmete kdejakou. Dneska člověk musí bejt dravej. Je to dobře, je to dobře, protože my jsme byli takoví ustrašenci, furt jsme se báli vždycky něco říct. No, když mi někdo řekne, že se za komoušů měl líp, tak bych mu dala nejradši na držku. Vždyť to není pravda. To bylo všechno uměle dělaný. Kdyby nepřišla revoluce, tak to přišlo o půl roku dýl a bylo to horší, že jo. To bylo všechno domluvený. Takže kluky jsem vedla k tady tomu, hlavně jsem chtěla, aby měli vzdělání, aby se naučili řeči a pak když přišla revoluce, tak jsem Kubovi říkala, seber se a jdi pryč hned. No a Filip, ten ne. To je takovej vlastenec. Takovej blb. No, ale měl možnost jít s tím Jakubem. Ten mu říkal: Hele, já ti tam něco seženu. Ale on ne, ten by nešel. On má taky peďák, ale v životě neučil. V životě neučil. On je spíš takovej jako manuální. Rukama jako dělat, ale on prý nikomu šaška dělat nebude.

A vaši kluci? Jsou povahově jací?

Myslím si, že jsou takoví jako dobráci. Takoví jako. Dravej je spíš jako Jakub. To ho naučila Daniela, takže takovej nebyl. Tak pomoh by jeden druhýmu. To jako jo. TO jsem jim říkala: Kluci, jste bráchové!, i když jsou nevlastní to bráchové, musíte jeden druhému, musíte si pomáhat. A jde jim to.

A jací byli jako děti?

Hodný byli, až jako blbí byli. Oproti těm ostatním. Na diskotéky jako, to mě máma nikam nechtěla pouštět, že jo. A oni šli jako na diskotéku v 8 hodin a v 9 byli doma. Prý: nás to tam nebaví. Já: Vy jste blbí, mě rodiče pustit, tak přijdu až ráno. (smích)

A vaše maminka si užila kluky?

No jistě, ona už teda nežije, ani tatínek, ale užila. Hlavně o prázdninách, protože já jsem učila, tak to i třeba říkala: Odpočiň si. Já jsem tam třeba tejdén nebyla a tak to, to je měli dlouho. Já jsem teda učila jen ze začátku, takže. Já jsem začínala v Hlízově. Já mám druhý stupeň – češtinu, dějepis. Ale učila jsem na prvním. Tam byly i trojtřídky. Já jsem měla třetí, čtvrtou. Já jsem se tomu musela smát, protože já jsem normálně učila a na školu jsem chodila při tom. Člověk nebyl moc chytřej, děti byly skoro stejně starý jako já. No sranda. Prostě. Tam se mi taky líbilo. Ty děti jsem měla od mala. No a máma moje, ta byla prodavačka. Nejdřív dělala na okrese a pak dělala prodavačku v tý partiovice, jak byla ve voctárně.

Vaše maminka pracovala, když vy jste měla kluky?

Byla v práci, když kluci skončili. Asi když chodili do 5. třídy, tak ona přestala pracovat. Já jsem učila ještě, když se mi narodil Filip, pak jsem šla znovu učit, když se narodil Jakub a pak jsem od roku 85. No, vlastně od roku 70 do roku 85 jsem učila, tak jsem do toho měla teda tu mateřskou, ale ještě s Jakubem jsem byla hodně málo doma, protože mi ho mám hlídala. To jsem byla hodně málo doma. TO mi máma hlídala. Já jsem chodila ještě do školy a to bylo. Filip ani nechodil do školky, jen to povinný kolečko. No mamka mi pomáhala, ale ne ve všední den, to byla v práci. Já jsem pak byla na tý geodézii, tak hlídala třeba o prázdninách. My jsme byli hodně na chatě a pak jsme jezdili hodně po výletech.

Jakým způsobem jste trávili s klukama volný čas?

My jsme jezdili k moři. Pak jsme jezdili k tomu Balatonu, protože nás nikam jinam nepustili, že jo. A pak do Bulharska, jenže tam se jim to nelíbilo, tam se to zase líbilo mně. Jim se tam

nelíbilo moře, tak oni tam nechtěli jezdit, tak jsme jezdili do toho Maďarska. Nebo na pískáče do Jinolic. No a pak k Rumcajsovi, na ty skály a tak. Pak jsme dělali různé hrady. Jezdili jsme po nákejh těch horách, jezdili jsme lyžovat. Já už teď nelyžuju asi 6 let, jak mám ten umělej kyčel. Teď se bojím, že upadnu. Doktor mi říkal, že když upadnu, tak by se mi mohl vyhodit, a teď jdu na druhéj (smích) Tak jsem ráda, že chodím. Jezdili jsem na hory, třeba i o víkendu. Jezdili jsme do Harrachova, pak jsme jezdili do Jilemnice, tam jsme lyžovali hodně. Od 87 jsme jezdili na Vyžlovku, teď nevím, jestli to jsou Krušný nebo Jizerský hory. Ne, Vyžlovka, Smržovka. Smržovka to byla. To si musíte myslet, ta už blbne, ta baba, co? To už je stáří.

Ne, to vůbec ne. Zeptám se, co dělali kluci u babičky, když u ní byli? Co s ní dělali?

S dědou pracovali. S tátou dělali zahradu, když mohli, tak mu pomáhali. Tátovi je. Jezdili pro snídaně do Zbraslavic autem a mámou. No máma je. No, jezdili se s nima koupat do Zbýšova, jezdili na pout'. Do Rápošova, máma má v Rápošově bráču, že jo. No. Taky s nima dělali blbiny. Naši se jim věnovali hodně, to jo. Ale Lenková, druhá babička, to ne. Ta s nima ani nejela v kočárku, když byli malí. Ona nechtěla ani, aby jí říkali babičko. Ona chtěla, aby jí říkali Hedo. Jako neďála rozdíl, jako Jakub, Phillip, ten je jako nevlastní, tak neďáli rozdíl. Nikdy jsem neslyšela tvoje dítě a vaše děti a tohle. V žádném případě, co dali Jakubovi, dali i Filipovi, teda. Ale jako, aby se jim věnovali, to ne. Oni se víc klonili k Evě, to je moje švagrová, a k jejím dětem. Ty se spíš věnovali jim. A mně to bylo jedno. Oni k ní kluci stejně moc nechtěli. Nechtěli k babičce-

Proč ne?

No tak ona se jim, prostě ona se k nim nechovala jako babička. Přišla k nám, ona si vzala stoličku, vzala pletení. Dědek u nás luštil křížovky. Oni se jim nevěnovali. Vůbec, že by si s nima zahráli pexaso, to ne. Oni si přišli jenom odpočinout. To naši mastili pexaso a prší.

Měli kluci nějakou hru oblíbenou?

Oni hodně jezdili na kole, kluci. Takový ty krosový cesty, to je bavilo. A nejmíc si hráli oni s Legem. Manžel cestoval, no už od toho 78.roku, tak jim vozil lega a počítač jim přivezl. My jsme měli v 78. Roce počítač. Manžel ho přivezl v 78 z Havaje. Oni tam dělali výzkum moří, takže on je jako jaderný chemik. No, my jsme s ním byli rok na Waikyky Beach, mě hrozně mrzelo, že jsme se vrátili. My jsme byli na Novým Zelandu a jsem takovej blbec, že jsme se vrátili.

Vy jste tam byli i s klukama?

Hm, v 81. Já jsem chtěla domů. No, tak nelituju. Jsem tady měla rodiče, ale tam to bylo hezký. To bylo nádherný. Klukům bylo 6 a 3 roky.

Jak jste byli v kontaktu s rodinou?

Nijak, jen přes dopisy. My jsme si si psali každý měsíc a někdy každý týden. Máma mi psala. Někdy taky nedošly ty dopisy. Od tamtud vždycky dostala,ale od ní někdy ne. To byla jako cenzura. Pak samozřejmě jsme se vrátili, tak už nás nikam nepustili.

Co kluci, jak snášeli to, že byli takhle najednou bez babičky?

No stejskalo se jim. V podstatě jsme vlastně přijeli kvůli nim. Ale já jsem tam taky nechtěla zůstat. Já jsem taky takovej taky vlastenec. Párkrát jsme si i volali, ale ono to bylo drahý. To stálo dost peněz, že jo. A já jsem stejně vždycky do toho telefonu brečela, tak jsem moc nevolala. Lepší napsat dopis. Máma pak z toho nespala, že jo.

Když jste se pak vrátili, jak kluci reagovali na vaše?

Dobře. No, on to sice byl rok odloučení, ale já jsem jim furt vypravovala a my jsme tam měli filmy, co jsme nafotili na chatě. Tak jsme si to všechno omílali. Takový, aby prostě nezapomněli.

Jaké vlastnosti by Vám přiřadili vaše děti?

Myslím, že jsem upřímná, tolerantní, obětavá a přísná. Jako máma, nebo otec.

Kluci mají už děti?

Jo, Filip je rozvedenej, má ve výchově syna, protože jeho máma od nich odešla, ale on by jí ho stejně nedal. No a Jakub, ten má dceru, 3,5 roku. Děti nikdy nechtěl. Prý: Mami, ode mě se vnučat nedočkáš. Ono to furt řve. (smích) No, a teď je z malý posranej. Teď by jí snes modrý z nebe. Kristýnka je vzteklá po něm, ta je po něm. No, aspoň vědí, jaký to je. No, on je vzteklej i teď, jen se prostě umí ovládat. Prostě ví. Já jsem klukům do života moc nekecala, abych jim radila, co maj dělat, nemaj dělat. Filipovi ze začátku, když se rozved, tak jo, protože když chlap zůstane sám, tak to, no.

Jakub je teda v Anglii?

Jo. Je tam teď 4 roky. Má manželku a dceru.

Jaká je vaše vnučka?

Je vzteklá po něm. Jinak je chytrá holka. Oopravdu je chytrá. Kristýna je chytrá, až někdy mně připadá, že je taková přestárlá jako. Takový názory má dospělí. Já jsem zastáncem toho, že děti maj bejt. Že lidi maj mít děti do 25, protože pak jsou vychovávaný v úplně něčem jinejm, když jim je 30, tak jsou už starý. Nemůžu si pomoci. Prostě už ty názory už jsou jiný, už chtěj mít jinej klid a už maj názory na to, že děti mají. Takže jako, už to tam je vidět.

Co vidíte?

Vidím prostě, že už jako by jsou někdy pohodlný. Že už jsou někdy rádi, že už ta holka jde už jako spát. To oni se jí věnujou jako maximálně, ale někdy je už sere, to vidí. Že mu normálně vadí, tak holka. Teď já jsem tam byla 2 měsíce, že jo. Takže kolikrát jsem měla zatnutý zuby a kolikrát jsem se šla radši projít. Protože ono to jako to, ne, že by ji vyhazovali z bytu, to ne, ale – běž si radši teď jako hrát. Nebo. Tohle já jsem dítěti jako v životě neřekla, buď jsem mu odpověděla, nebo jsem ho nasměrovala na to, co jsem potřebovala. A neodkopla jsem dítě. No, oni ho taky neodkopnout, že jo. Ale jsem to tak, jako z pohledu babičky, jako babička, tak brala. Á, starý rodiče, zvyky.

Plánují další dítě?

No, ona jako dlouho v noci nespala. Ale to si udělali sami. Nosili ji v ruce, zpívala jí pohádky, četla jí, že jo, tak chodila s ní spát, tak jí budou uspávat až bude i chodit do školy. Nebudou mít druhý. A když budou mít druhý dítě, tak to bude katastrofa, tak bude malá v první třídě a budou úplně v prdeli.

Jak to myslíte?

No, budou starý. My jsme byli jíní, my jsme jiná generace. My, když jsme neměli do 22 let dítě, tak už bylo pozdě. Jako teď se to bere úplně jinak a lidi se šíleně změní, když se vezmou. To si každý myslí, že to má jistý. A ona to není pravda, že jo?! A ty lidi to neunesou, proto je tolik rozvodů. Za nás to tak nebylo, jako. Tenkrát jste už k tomu musela mít nějaký pádný důvod. Dneska každé druhé manželství končí rozvodem, nevím, kde to berou, ale to je tak. Takže jako, nevím, no. Možná mám blbej názor, ale jako tak, no.

Já se vrátím k vaší vnučce. Jak často se vidíte osobně?

Dost často, každé dva měsíce. Oni přiletěj sem, nebo já letím tam. A když tu nejsou, tak přes skype, jo, se vidíme. Teď se nevidíme hrozně dlouho.

Co to znamená dlouho?

No dlouho. Teda já jsem tam byla do 29. Září a oni přiletěj až 26. prosince. to je pro mě dlouho. Jinak jako, když jsem tam nebyla, tak to bylo v září, koncem října přiletěli, a na vánoce, začátkem února, velikonoce, tak léto, že jo? My tam, takže vidíme hodně často. Myslím, že se vidíme víc, než když bydleli v Ostravě. Tam zas měli ty svoje známý, spoustu kamarádů, byli svobodný, že jo, na nás vůbec neměli čas. Takže přijeli, občas jsme si zavolali přes ten skype. Přijeli 2x 3x do roka. No, když jsem je chtěla vidět, tak jsem jela tam. Když jsem se naučila jezdit do Ostravy, tak se mi přestěhovali. Já jsem tam ze začátku jezdila autem, pak jsem jezdila vlakem, člověk si tak ňák vyprázdnil hlavu. Nemusela jsem dávat pozor, jestli jedu, nebo nejedu, a jestli pojedu ve 2 nebo ve 4. Já nerada jezdím po tmě. A to mě prostě nebaví. Ona to cesta tím autem trvá, tak jsem jezdila přes Hradec, ne Hradec, Havlíčkův Brod. Takže já je teď vidím častejc.

Jaká je Kristýnka? Jaká je vaše vnučka?

No milovaná. Zlatíčko moje jediné. Je svá. Ona je prostě, s ní se prostě musí umět. Ona je taková dominantní. Je prostě dominantní.

V čem se to projeví?

No, jako: Babi, dneska nemám náladu se s tebou bavit, již jsem se s tebou bavila dost, chci mít klid. A tak. Člověku to někdy přijde až třeba jako líto, ale ona takáhle je. Ale když si ji třeba nasměřuju, že ona je taková chytrá holčička, která tohleto ani nepoví, že jako takhle, že mě to mrzí. Tak ona jako přijde. No, člověk si ji musí nasměřovat, no. Ona chce být středem pozornosti, to ty malý děti jsou, že jo. Ale jako ráda by diktovala, to má po Daniele. Daniela, když to není podle ní, tak je našťvaná. A taky se musí polehoučku jako na ní, na Danielu. Že bychom něco mohli, třeba tak, tak ona pak přijde, že mám pravdu. S Filipem jedním jinak, tomu musím říct, když se mi něco nelíbí.

Vy jste říkala, že jste s Kristýnkou v kontaktu přes počítač. Jak často si voláte přes skype?

Každý týden si voláme. Tak já volám většinou, buď když přijde ze školky. To je kolem 1 hodiny odpoledne. Nebo pak volám našeho času v osm hodin. To třeba kecáme hodinu a půl, děláme masky, knížky, blbneme. To ona má hrozně ráda. Já si vždycky něco nachystám, aby byla překvapená. Blbneme, někdy tak ne, jenom tak kecáme o tom, co dělá ve školce a co má novýho. Ona se ráda oblíká: Hele babi, co mám. A tohle. Ze začátku jí nedrželi sponky ve vlasů. A pak do školky, sponky a spončičky. A já se jí ptám: Že ty umíš zase nějakou novou básničku, nebo písničku? A ona samozřejmě anglicky, že jo zpívá. Tu svoji oblíbenou, jak ono se to jmenuje. Nevím, teď vám nepovím a. Taky: A babi, teď budu mluvit anglicky, teď tomu nebudeš rozumět.

Vy mluvíte anglicky?

Já mluvím, ale stydím se, tak nemluvím. Rozumím, ale radši řeknu, že ne. Jenom někdy, když potřebuju, tak mluvím.

A Kristýnka mluví jakou řečí?

Česky i anglicky. No ona se narodila tady, ale oni se hned po jejím narození stěhovali do Anglie. Jakub tam byl rok předem a hledal tam ubytování a pak se tam stěhovali všichni.

A když spolu s vnučkou mluvíte přes skype, když si spolu hrajete, je něco, co nejde dělat přes skype?

Že jí nemůžu obejmout, že jí nemůžu dát pusku, třeba. No, že to prostě není jako fyzický. Že to je jenom o mluvě, přes obrazovku. Jinak mi třeba ještě i malujeme. Jo a nerada čtu. Když třeba chce, tak to já neradu čtu přes skype. To odmítnu. Ale když jsem tam, tak furt čteme, nebo malujeme. Já nikdy neuměla malovat. Já neumím namalovat ani sněhuláka, ani auto neumím, ale jí se to líbí. Nebo, co hodně děláme, tak vystřihujeme z papíru, to mě docela baví. Ikdyž teda já na ruční práce nejsem moc šikovná, třeba vyšívání ne. Ale jako takhle.

A jak vedou Kristýnku její rodiče?

No, rozmazlují ji. Je to rozmazlenej fracek takovej (smích) Ale snažej se jako – tohle nesmiš, jako ji vést k pořádku, aby byla slušná. To v té Anglii je zakázáno bít děti. Proto se jako snažej vysvětlovat, proto jako nemůžete dát dítěti přes prdel a takhle. Protože to by vám ho hned sebrali a už by jste ho neviděla. To je hrozný, to je snad ještě horší, jak v tý Belgii, hrozný. Musí se vysvětlovat, třeba křičet jen doma, důrazně, když neposlechne. Nikdy ne sprostě, což já mám ve zvyku občas něco sprostýho. To já jsem takhle bouchla do stolu a řekla: Kurva. Prostě neposlouchala a já jsem se vytočila a ona mě hned práskla (smích). Přišla domů a řekla: Kurva, co to tady je na tom stole? Tak to slyšela ode mě. Takže mě hned práskla (smích)

Snažíte se vy nějakým způsobem ovlivňovat Kristýnčinu výchovu?

Ne, to se nesnažím, protože to nemá cenu. To, co jako já. Co jako zvládnou za dva měsíce. Já když jsem s ní, tak si stanovíme nějaký ty pravidla, aby to se mnou se nějak snažila dodržovat, že jo.

Jaký pravidla?

NO, třeba, aby mi neutíkala. Protože já jí nedoběhnu, že jo, samozřejmě. Kor teďkon, když mám ten kyčel, tak to absolutně ne. Nebo, aby mi neutíkala, že když někam jdeme spolu, tak může jen na tu dobu, co jí vidím, aby se mi někam neztratila, že jo. Protože oni natáhnout hnáty a jsou u ní za chvíli, ale já ne, že jo. No a když to tak, tak se snažím i trošku i potrestat. Tak říkám: Tak to ne, teda. Chtěla jsi jít na houpačku, tak to já s tebou nepůjdu, když tohle to mi děláš. To nejde, já tak rychle nemůžu. A ona i tak jako přijde a řekne: Babi, já vím. No.

A přes ten skype máte možnost jí přes ten internet nějak ovlivnit? Nějak jí vést?

No, tak to nevím. Leda tak, abych jí předala nějakou tu informaci, kterou chci, která by byla pro ni prospěšná. Třeba, když ničí knížky, tak to přeci nemůže dělat. Třeba rozstříhala deku. Oni jí dali nůžky a ona rozstříhala deku. Tak jí měli vysvětlit, k čemu jsou nůžky. Ona sama to nepoužívá, tak když jsou někomu dva a půl roku, tak když jí nedám papír, tak ona rozstříhá cokoli, že jo? Co má po ruce. To jsem se snažila taky třeba. A ona: A babi, jak to víš, jak ses to dozvěděla? A já: Svět je malej, skřítkové mi to všechno prozradili, co děláš. A to si myslím, že bys neměla“ No a ona jako nic neřekne, ale ona si to v té hlavě srovná a potom řekne: Tak já už to teda dělat nebudu. Tak jí řeknu, že když bude chtít stříhat nějaký deky, tak má říct mamince a ona jí dá nějaký hadr nebo papír a může stříhat, když bude chtít.

A je něco s čím by se vám svěřovala po skypu?

Ee, to ne, ještě je malá. Aby mi řekla, já nevím, máma mi dala přes prdel doma, to ne, to si myslím, že ještě ani neví, že by si mohla postěžovat. No je maličká. No, ono takhle, když třeba zlobila, když jsme spolu byli venku, tak říkala, že to ona maminka asi nebude moc ráda, tak jsem jí řekla, že jsme spolu venku, tak to bude naše tajemství.

A co vám přináší spojení s vnučkou přes skype?

No, že mám z toho radost. To mám radost. Když oni mi zavolaj, že měli úspěšnej tejden, nebo hezkej den, tak to vidím. Nebo vidím, že ona si tam hraje venku, tak jako vidím, že jsou spokojený a že jim nic nechybí. My si voláme i venku, nebo třeba když jdou do restaurace, tam

jsou zvyklí na to. V sobotu, v neděli se nevaří. Chodí se na jídlo, jinak Daniela v týdnu vaří. Jakub chodí na jídlo domů. Protože ona není ve školce na jídlo. A ona mi potom z té restaurace říká: To bys byla ráda s námi, vid'?!

A babička by byla?

Byla (smutně) Hm ... No, takže to je takový jako bezva. Oni jsou takoví pohodáři, oni si z ničeho nic nedělaj, jestli je někdo tlustej, nebo hubenej, nebo jestli je někdo pihatej a zrzavej, to je jedno. No, oni jsou ty angličani takoví jako studení, oni si nikoho mezi sebe nepuštěj. Ledas jak někoho, to jako ne. Mladý tam mají spoustu kamarádů, no už vlastně i z Ostravy, které tam přetáhli. Původně říkali, že až půjde Kristýna do školy, že se jako budou vracet, ale asi tam zůstanou. Tady má Jakub ještě firmu, s těma klukama, dohazujou si kšefty, ale samozřejmě tam chtějí zůstat. No, byli by blbí, kdyby se vrátili. Oni mohli tam jít ještě dřív, ale to mu nechtělo. On tam teď pracuje v automobilce, je generální manažer přes optiku pro světla do aut. On vyhrál i nějaké soutěže na světě a takhle se tam dostal. Nechtěl, ale já jsem mu řekla, ať není blbej. A on se přizpůsobil Daniele, ona chtěla. No, ale v Aglii nemají hlídací babičku, tam to tak funguje. Jenže já tam nemůžu být furt, mám tady ještě jednoho vnuka, ne!? My pro ně jezdíme na letiště, s námi jsou na vánoce. Já je tu mám ráda. Honza, můj manžel, byl po chemoterapii, to nebylo jednoduchý a my jsme byli všichni tady. My jsme spali na rozkládacím gauči a oni v ložnici. To, když jsou tady, tak já se vždycky modlím, aby k nám nikdo nešel, protože to je tady obráceně byt naruby. Ale já jsem šťastná, když jsou tady. Já to vydržím. Vždyť co, za chvíli tady chcípnu a nebudu, to člověk neví, tak ať na to Kristýna ráda vzpomíná. A ona říká: Babi, s tebou je sranda, zase.

A co Váš manžel, je u těch hovorů přes skype?

No, někdy taky, když voláme večer, tak jo. Tak je tady. Ale ten je většinou tak unavený, že hned spí. Taky teda prohodí pár slov, ale většinou kecám já. Ona je to taky vlastně jediná možnost, kdy ji můžu vidět. Tak si povídáme, malujeme, ukazujeme si, co máme nového. Tuhle jsem si koupila takovou masku, byl Halloween, nikdy to neslavím, ale tuhle jsem si koupila takovou škrabošku a dala jsem si to na oči a ona na mě z té obrazovky koukala a říkala: Jééé. Tak já ji vždycky něčím překvapím. Každý týden jí posílám pohled. Píšu jí pohledy. Teď jsem jí posílala balíček k Mikuláši, to ještě nepřišel, to by volali. Každému, co má rád jsem zabalila. Jahůdku, Gejši, Kristýně delfínky, omalovánky. Takže teď jsem tam poslala omalovánky a pohled posílám každý týden. Aby na nás nezapomněla. A ona říká: Babi, to mi babička Hana nedělá. Tak mám radost, víte, že ty děti vidí, že to děláme navíc, že to není automatický. Teď tu mám připravené tyhle, teď tu mám vánoční. Mám nakoupíno a připravíno. A Kristýnka hned volá. Hned volá, když dostane pohled. No, my jsme tady takový smutný, Kristýnka je smutná, že tam nemá ty babičky a tak. Prvně jsem jí poslala koně, ona má ráda koně. Tak to tam vždycky cvakne, jak to ty pošťáci házejí rovnou do předsíně. Já jsem se vždycky lekla, co to je za ránu. Ani si neumím představit, že by nedostala pohled.

A co vám o něm pak po skypu říká?

Že je ráda, že jsem si na ní vzpomněla, že děkuje.

Vaše role babičky přes internet, naplňuje Vás to?

No tak, musím říct, že mě to dodává takovou tu jakoby, že mám lepší náladu. Že když jsem nasraná, že mi něco nevychází, tak mám takovej jako dobřej pocit, že i když je ten Jakub jako daleko, tak že ho mám jako vedle sebe. Že když ho třeba nevidí, tak (pláč)

Neplačte, to jsem nechtěla vás takhle rozlítostnit.

No, dobrý no, něco na tom je. Člověk nemá mámu a tak hodně přemýšlím o klucích, jak to mají.

Filip je sám, Jakub v Anglii, tak ... Třeba jsem blázen, kterej to bere jinak, ale já to mám tak. Kolikrát si připadám, že bych se mohla v té péči o rodinu mírnit. Že bych mohla jít třeba někam na kafe, vždyt' mám čas, ať mi neříkají, že důchodci nemají čas. Já mám takovýho času, že nevím, co mám dělat. Nejsem posedlá úklidem, žádnou zahrádku nemám, tak mám čas přemýšlet. Chatu, co jsme měli s našima jsme prodali a já jsem tam od té doby nebyla. A v žádném případě tam nepojedu. Chci si nechat vzpomínky svoje.

Tak jednou bude Kristýnka zase vzpomínat na vás.

Třeba jo, no.

Myslíte, že ne?

Nevím, já myslím, že doba je jiná. Nevím, že jo? Snažím se jí ovlivnit, ale člověk se přizpůsobí. Udivíme, koho potká a kdo ji bude ovlivňovat. Teď je malá, bůhví, jestli si to bude pamatovat. Ale já si taky pamatuju to, když jsme byli malí. Tak uvidíme. Byla bych ráda, kdyby jednou o mě povídala svým dětem, o tom, jak jsem ji měla ráda. No, ale občas si uvědomuju, že se chovám blbě, fakt, jenže si prostě nemůžu pomoci.

Tak je důležité, že si uvědomíte a můžete s tím pracovat, ne?

To si kolikrát říkám taky. Mezi ně bych se nikdy nepletla, nikdy. Ani mezi Andreu a Filipa. A Andrea mě hodně zklamala. My jsme Andreu měli hrozně rádi, a já jsem se v ní hodně zklamala. Ona na lidi sere. No, můžu srát na lidi, ale nikdy člověk neví, jak dopadne, ne?
To určitě, já vám moc děkuju za váš čas.

Rozhovor č.4 - paní ZO ze dne 26.1.2016

Já bych vás poprosila, jestli byste mi vyslovila souhlas, stačí když řeknete ano, souhlasím, s tím, že tenhle rozhovor můžu nahrát a že víte, že bude použit pro bakalářskou práci, která se jmenuje Babičkou přes internet.“

Samozřejmě souhlasím.

Já bych se vás zeptala nejdřív na vaše dětství. Jaký máte vzpomínky vy na vaše dětství?

Dětství? ... Tak... Byli jsme tři sourozenci, takže vlastně jsem kolem sebe měla lidi a hlavně i babičky a dědečky. A měli jsme to štěstí, že vlastně jsme jenom v té vesnici přebíhali. Takže když jsme přijeli k horní babičce, tak jsme museli k i dolní, a nebo vobráceně. Naši byli z jedné vesnice, takže vlastně jedna babička bydlela pod rybníkem, druhá babička bydlela nad rybníkem. Takže my jsme měli horní a dolní babičku. Takže tam jsme to měli, a u babiček bydlely i prababičky, takže určitou dobu než umřely, takže pamatuju si obě dvě. A pamatuju si i praprababičku eště. Pamatuju, opravdu.

Jak vy jste trávili dětství, když jste byli malí?

Jak jsme trávili dětství? Tak určitě jsme k babičkám jezdili, jedna babička byli takoví přísnější, museli jsme si tam, když jsme byli už takoví trochu větší, tak jsme museli pomáhat. Druhá babička, ta zase ta měla tu zaběhlou tu svoji domácnost a nikomu si do ní nepustila, takže tam to bylo jenom „Tajdle si sedni a dáš si todle, dáš si támleto“, a co si pamatuju, tak u tatínkových rodičů jsem byla miláček já... Hodně velkej, takový to rozmazlování, takový to tajněšťkaření... pomalu do pěti let, když jsem k nim jezdila, tak dudlíka, protože bez něj jsem neusnula.....to znám z vyprávění babičky, pak se na to přišlo, protože nás, jako tenkrát, jak... vim... něco si pamatuju, něco znám z vyprávění, tak vim, že tenkrát mi maminka povídala. „No dudáka jsi nosila hodně dlouho, ale dostaly jste vynadáno s babičkou, po tom co vás práskla prababička“, takže jako...“ (smích) Je to takový... je to takový... ale vopravdu, vopravdu to dětství pamatuju si ho a nebyli jsme tam vlastně u druhé babičky, u mamčiných rodičů, jsme nebyli sami, protože těch dětí nás tam jezdilo víc vlastně, moje babička měla čtyři děti... takže od těch dětí tam jezdily vnučata, takže nás tam bylo vlastně plno asi.

A co jste dělali jako děti, jak jste trávili volnej čas?

Volnej čas? Tak většinou lítáním po vesnici, ježděním na babiččím kole, na takovým tom kostiřasu... Tak ona to nebyla, nebyla ryze Ukrajina, ale byl to takovej ten supovej kostiřas prostě, takový ty starší, no. Pamatuju i kolo, který přivezli, na kterých přijeli Němci vokupevat Českou republiku, takže to zase měl tatínek, takže vim... Jako lumpárny jsme dělali taky. Třeba...Vykoupali jsme se v rybníce... (smích) ...v dešti, takže jako... Hodně lumpáren.

A máte takovou nějakou jako extra, extra vzpomínku na nějakou babičku vaši nějakou takovou tu silnou emotivní vzpomínku?

Asi ne. Ono se to tak všechno, všechno prolíná... všechno se to prolíná prostě ty vzpomínky... jediný, co asi možná... možná že tenkrát měla radost, když jsem čekala první... první své dítě, a měla jsem ji zvat na svatbu... tak mi řekla, to asi mi utkvělo hodně v paměti, řekla „Co já bych tam dělala, proč já bych tam strašila v černým“... protože v tu dobu, když já jsem se vdávala, tak umřel dědeček. (pauza) A pamatuju si, že tenkrát řekla „Škoda že jsem tam nebyla“... takže tohleto asi... je to vlastně tatínkova maminka.

Jaký byly vaše babičky? Horní a dolní? Jaký byly, kdybyste je měla popsat?

(ticho) „Horní babička, vlastně tatínkova maminka, byla taková... nikdy nás neuhodila. Nikdy. Takže byla taková vopravdu hodná... pohodová... milující... asi jako každá babička.. Ta dolní, ta byla přísná, to jako to se musí nechat, ta byla přísná... ale dokázala, dokázala i tou přísností to dokázala

A měly na vás nějaký vliv, co se týče výchovy?

Tak já si myslím, že určitě.

Jakým způsobem jste to pocítovala, jestli teda přímo jako zasahovaly do toho, co byste měla nebo neměla, nebo jestli vám dávaly nějaký doporučení?

To spíš ani ne, oni nás vlastně vychovávali, vychovávali tím, tím... ta dolní babička, ta nás vychovávala vlastně tím, hlavně holky a kluky, protože k tomu měli i velkou zahradu, takže ty nás vychovávali tím, že vlastně se má pomáhat. Jo... Že vlastně se má pomáhat. Takže ty nás vedli k té práci... a k těmhletěm věcem. No. Vlastně já, moji dva sourozenci, vod maminčiný maminky taky dva, takže nás, my když jsme se tam sešli, tak nás tam bylo třeba osm. Jinak vnoučat babička měla... těch tam měla...tak jich měla devět. Jestli správně počítám, vlastně od každého, od každého dítěte tři po dvou, takže to znamená šest, a my jsme byli tři.

A vy máte kolik dětí?

Já sedm.

To je velmi nezvyklé číslo na dnešní dobu. Jak jsou věkově od sebe?

Nejstaršímu je sedmadvacet, to je syn, druhý... druhému synovi bude letos šestadvacet, pak mám dceru, třiadvacet, pak mám syna, tomu je, tomu bude dvaadvacet letos, sedmnáctiletou dceru, osmiletého syna a čtyřletou dceru. No a se mnou žijou už jenom poslední dvě děti.

A jak vy jste je vychovávala, nebo stále vychováváte? V jakém duchu je vedete vy?

Vedla, já jsem, co já vim, tak já jsem... mně vždycky moje maminka říkala, že já mám vořvaný děti... Ehm... To je to, že vlastně já jsem je málokdy za něco bouchla. Nebo dostaly za něco vejprask. Když už dostaly, tak to musel bejt opravdu vážnej důvod, ale jinak jsem na ně spíš křičela. Takže já vokřikovala, „todle nedělej“, ale vzhledem k tomu, že většinu času jsem na ně byla sama, tak jsem jim musela dělat, tak jsem se musela rozdvojit a musela jsem dělat mámu-tátu, tak to byl trošičku problém. Oni mě nebrali jako mámu, oni mě nebrali jako tátu, já jsem k nim zaujala postoj kamarádky. Oni ve mně dodneška viděj kamarádku.

A jak se to projevuje jako, jako že ve vás viděj kamarádku?

Jak? Ehm... tím... že mi třeba i slovně dokážou ublížit. To, co by neudělali mámě, tak to udělaj kamarádce.... Já jsem spíš taková kamarádka, který řeknou jednou něco okrajově, a jinak ne. Vim, vim jako s dcerou, s tou třiadvacetiletou, tam jsme měly poměrně hodně dobrej, hodně dobrej vztah, prostě svěřovala se mi se vším, i vlastně... a tam to bylo vo tom, že ona měla nádor v hlavě, takže tam to bylo trošičku, trošičku o něčem jiným. Ty kluci, ty jsou taky o něčem jiným, eh, vzhledem k tomu, že jsem vlastně na ně sama, tak jsou přecitlivělí, chovají se jak ženský... Kvůli každý věci hned brečej, je to takový, já nevím, takový prostě... jako když je vychovává ženská sama. I když jsem měla toho chlapa, tak ten chlap tu roli toho otce nikdy nedokázal zastat. Ať už to bylo, ať už to byl otec sedmnáctiletý dcery, kterej vlastně ze začátku byl... snažil se mi pomáhat v té výchově, ale v moment, kdy se mi, říkal, že nebude odstrkovat moje děti, ale v moment, kdy se mu narodilo jeho vlastní dítě, vlastně ty, který nejsou jeho, šly stranou. A pocítoju to i v tomhletom vztahu. Bohužel jsem měla smůlu třikrát.

Vy jste říkala že máte 7 dětí, ještě si to zopakuju... děti – 27, 26, 23, 22, 17, 8 a 4 roky?

Přesně, ta sedmnáctiletá je u svého otce.. už přes půl roku. Říkám si, kde jsem udělala chybu, že ode mě děti utíkají. To je právě to... Ano, asi je chyba v tom, že tuhleto sedmnáctiletou, jsem všechno jí dovolovala, nebo částečně dovolovala, sice mi vyčítá, že musela všechno doma dělat... ale chovala jsem se jako kamarádka. Nikdy jsem... nikdy jsem asi v jejích očích – já sama pro sebe máma jsem – ale v jejích očích, v očích dětech, jsem asi máma nikdy nebyla.

Proč si to myslíte?

Nevím. Mám... mám ten pocit, že prostě někde jsem asi udělala chybu, že jsem měla být asi přísnější, důslednější v některých věcech... třeba by se nestalo to, co se stalo v létě, že vlastně mi dcera vyčetla spoustu věcí, vyčetla mi to, že jsem nemocná, a vlastně svému tatínkovi, vod svého přítele ke kterému jela přes zákaz, povídala, že jsem ji vyhodila z bytu. Prostě nevím z jakého důvodu, prostě tohleto udělala. Taky je tam hodně velkej vliv toho přítele. Je mu... dvaadvacet. A bohužel, bohužel to je klučina, kterej se mi po x letech vrátil zpátky, protože se snažil o tu starší... Takže tu nedostal, no tak jak já říkám, jak jsem to tenkrát... jak jsem mu to tenkrát řekla, „tak já tě vyhodila voknem a ty ses mi vrátil zpátky dveřma. Říkám ale...,příště, až tě vyhodím tím oknem, tak těma dveřma už se nevrátíš, protože ty už budou zavřený“. Protože bohužel mám ještě jedno dítě, a taky shodou okolností dceru... takže... tak jako já si myslím, že chlapům věkový rozdíl nevádí. Já mám o osm let mladšího manžela. Hm... Teda už pouze papírově.

Jak to myslíte?

Tak to jsem vám říkala. Dala jsem dítě, dala jsem dítě a tam se to uplo na to dítě a já jsem šla stranou... Já jsem prostě svůj účel splnila, dala jsem mu jeho vytoužený dítě, jeho jediný biologický dítě.“

A ten chlapeček, ten osmiletý?

Je nezvratitelný... je osvojený. Jen abyste to pochopila... sedm dětiček, čtyři tatínkové, biologický ale jenom tři.

Aha... Vy to máte náročný. Já se v tom lehce ztrácím, ale vy se dobře orientujete.

Já se dobře orientuju. Vy až si to potom poslechnete, tak se budete potom taky orientovat, a třeba to pro vás, tenhleto příběh, bude mít přínos hodně velkej.

Zpátky k tématu... Zeptám se teda, vy jste teda i babička?

Jsem i babička. Mám... V tuhleto chvíli. Čtyři vnučata na světě a jsem babička čekatelka.

A kde žijou? Kde žijou vaše vnučata?

Tak... vnučka, pětiletá, žije na Slovensku, v Partyzánském, potom... tříletá vnučka, ta bydlí u Karloveh Varů, vnuk tříletý žije... kousíček tady za Čáslaví někde... V Ronově. V Ronově, a tříměsíční... v tuhleto chvíli už tříměsí..., dvouměsíční vnuk žije tady kousíček ve Velkém Oseku. Ta tříletá vnučka žila kousíček od Nymburka, ale bohužel její maminka si našla nového partnera, takže se mi odstěhovali takhle daleko. Ale v kontaktu vlastně přes bejvalou nevěstu jsem.

Vídáte všechny svoje vnučata?

Tuhleto vnučku bych viděla, naposledy jsem ji viděla vlastně v... vloni, pak mi nevěsta poslala nějaký fotografie, sama od sebe prostě posílá, protože ví, že jsem babička... teď měli přijet na Vánoce, ale bohužel všichni onemocněli. Nebo my, byli jsme nemocní my, tak jsme se domlouvali někdy začátkem ledna, že přijedou. Minulej tejden měli přijet... ne... minulej tejden

měli přijet, vo víkendu, nepřijeli, protože onemocněli všichni čtyřicítka horečkama. Takže... ale mám naposlaný fotografie, takže vím co se dělo vo Vánocích, krátký videa prostě posílá s vnučkou, takže aspoň takhle... S tím v tom Ronově, tam je to taky trošičku komplikovaný, vnuka vídám jenom přes fotografie, protože tam byl vztah syna a tý jeho partnerky takovej, že vlastně syn... synovi se projevila před těmi třema rokama epilepsie, a ona mu řekla, že... jestli to můžu říct, když to nahráváte, jestli to tam nebude... takže se odstěhovala a já jsem se pak, potkávala jsem ji když byla těhotná, a já jsem se pak dozvěděla, že mám vnuka. A to samý teď s tím posledním, s tím Adámkem, co se narodil před těma dvouma měsíci, tam taky. Ten druhý syn si přivedl přítelkyni, děti už nechtěl protože vnučka je postižená zrakově, a je tam toho trošičku víc, takže děti už nechtěl, nová partnerka ho k tomu přemluvila... po dvou měsících soužití tady s náma se spakovala a odešla. V tuhle chvíli, nebo před Vánocema vlastně, jsem zjistila že mám vnuka, Adámka.“

A vnuček je v pořádku?

Vnuček je... Nevíme, nevíme, protože ani, ani kvůli velký genetický zátěži vlastně z naší strany, z naší rodiny, ani se nezajímá... ale tam ta genetická řada vlastně byla po mně, byla u mý praprababičky vlastně, u babiččiny maminky, takže vlastně to, u mě to přeskočilo na kluky. Takže mám dvě zdravý... Oni jsou nosiči. Nosiči toho genu... Ale zase, není to vyloučený, že když dcera bude mít syna, tak... to nepadne na něj. Genetický vyšetření mají, vlastně, vlastně tam se týká jenom o tu těžkou oční vadu. Já nemám těžkou oční vadu, ale mám oční vadu, ten pětá – ten šestadvacetiletý syn ten je vlastně se zbytkama zraku. Ale má do toho ADHD, mentální retardaci... epilepsie se mu projevila... takže tam je to kombinace vad. A tenhle mladší syn osmiletý, ten má vlastně... tam je motorická retardace, do pomalu dvou let se nehejbal, cvičila jsem s ním za pomoci kamarádky Vojtovku, takže paní doktorka, v uvozovkách, Šulcová vyšetřovala jako miminko nedonošeňátko ještě na roce. Toho si osvojil můj manžel, současný manžel. ho adoptoval. Je to moje biologický dítě... ale manžel adoptoval. Manžel nezvratně, nezvratně osvojil. Takže je to takovej, takovej propletenec vlastně. Honzík se narodil nemocnej už, má za sebou zdárně, osm let fungujeme, zdárně tři operace stěv, hned po narození, měla jsem ho doma tři měsíce s vývodem, a do toho ve dvou letech operace obouh očíček. Zatím se mu zrak nezhoršuje, takže by to vypadalo, vypadá to tak, že by Honzík neměl dopadnout jako ten starší syn. Na jedno voško slepej, na druhým zbytky zraku.“

Můžu se zeptat, s kolika svýma dětma se stýkáte?

V tom přímým kontaktu jsem v tuhle chvíli nejmíc vlastně s dcerou na Slovensku. Ta má zatím jedno, a čekáme tam druhý.

Jezdí sem za vámi, nebo vy tam?

Za celou tu dobu, za celou tu dobu jsme se naživo viděly pouze jednou, a to vnučce byl rok. Teď jí je pět.

Takže za těch pět let vy jste se s tou vnučkou viděla jenom jednou?

Jo, jednou. Ale přes internet, přes facebook vlastně, přes facebookový telefonování a nebo přes skype...jsme v kontaktu.

A jak, jak to funguje ten, ten váš kontakt přes internet?

Tak nejdřív si popovídám vlastně s dcerou, zeptám se jí... Tak ona, že, má spoustu času, tak ona volá každou chvíli... když vnučka není ve školce, tak mi jí dá... vlastně někdy mě ani nechce, takže je to takový zprostředkovaný, „Hele, babička“, a ona vlastně se mnou nechce moc komunikovat, protože ona nerozumí češtině. Ona se naučila slovensky a jediný slovo, který vlastně umí česky, je, co jí dcera pořádně naučila, aby mi neříkala babka, protože na Slovensku

mají babku, tak mi říká babičko. A to opravdu jako hodně potěší u srdíčka. I když teda si vzpomínám, že vlastně, když mi poprvé řekla „babičko“, tak jsem měla po těle vosypky... Jako... V devětatřiceti letech jako říkat, aby mi někdo říkal babičko, na to jsem připravená opravdu nebyla. Ale... Když mi tak řekli, jako předtím, to je takový hnusný, babičko ... Vždyť na to nevypadám... A pak když ke mně přijeli vlastně, tak jsem se... Ona jak byla malinká, tak jsem se k ní sehnula, klekla jsem si na ty kolena a něco jsem jí říkala... Jo, říkám „Ty moje kočička, já tě mám tak strašně ráda“, a ona po mně něco chtěla, tak povídám: „Tak počkej, babička zvedne ty své starý kosti“... A v tu chvíli mě to úplně tak nějak prostě... úplně přecvaklo a prostě... a od té doby je to prostě... prostě tou babičkou jsem.

A vy jste říkala, že vy jste spolu v kontaktu často, jak to, jak to funguje?

Každý den... Každý den. Někdy teda nechce komunikovat, protože vím, že tam nějaký problémy jsou, jsou tam výchovný problémy, nechce poslouchat... Takže tam je to takový, tam je to takový... „Hele, řekni Karolínce...“, a to je, zase dcera jí to musí říkat slovensky, aby jí teda rozuměla, se mnou komunikuje dcera česky, se svojí dcerou musí komunikovat slovensky... Takže je to takový: „Hele, babička ti vzkazuje... jo... nebudeš poslouchat...“ ...ted' vlastně, včera měla problém s tím, že bačkůrky... Nechce nosit. A běhala jí bosá, nemocná po bytě, bez bačkůrek. Po vytřený podlaze mokrá. Takže, takže to bylo takový... „Karolínko, babička tě chce“ – „Nechcem“ – „Pojď“ – „Ne“ – ...no tak víte, že jsem zprostředkovaně přes tu dceru jí vzkázala, že prostě bačkůrky... Ale ona vlastně to dala na hlasitej odposlech, takže Karolínka vlastně slyšela. Takže jsem jí vlastně řekla, aby ty bačkůrky nosila, jinak nebude oblečení Ledovýho království. Jo, je to takový něco za něco. Ale zatím se mi to zdárně daří. I přes ten telefon se mi to zdárně daří... Protože mi dcera něco povídala. Je to takový... Je to takový, není to takový jako když bych jí slyšela nebo když bych jí viděla, je to takový trošičku jiný.“

Tak jaké to tedy je? Přes ten internet?

Je to taková ta babičkovská láska na dálku. Hodně žárli na to, že vlastně teď se připravují věci pro miminko... takže i to ji dost trápí... že vlastně choděj balíky pro miminko, ne, nic tam není pro ni, takže, vzhledem k tomu, že je naučená spát při nějaký velký lampičce, takže babička tady koupila lampičku, jenom takovou tu do té zásuvky, u Vietnamců, růžovou, aby jí to tam krásně stínilo, a poslala jsem jí tam bílej košík... Jak ona říká, že jí umřel Filipko, panenka, po pěti letech vlastně její první panenka co jsem jí poslala, a tak jsem v balíku posílala ještě panenku. Takže byla úplně nadšená, a rozbalovali ty balíky, a byla úplně unešená z panenky. Takže mi poděkovala osobně, a... Těšilo mě hlavně i to, že vlastně ona, ona mi říkala „Babka, vieš, kde som dnes bola?“, já povídám „No nevím“... nebo „babičko“... A ona povídá „Bola som s mamou, a vieš, čo som počula a čo som viděla?“, povídám „No nevím“, a ona mi povídá „Babičko, ja počula srdiečko malého Lukaska, aj som ho viděla!“ ...takže to bylo takový... protože vím jaký to je, když můžete vidět... eh... miminko na ultrazvuku, poslouchat jeho srdíčko. Že jsem byla při tom, když dcera chodila na ultrazvuk. Byla jsem, stála jsem... My jsme bydleli společně. Takže vlastně jsem si tím prošla s ní... takže vím, jaký to je vidět, poslouchat. A když i můžete slyšet, když on tohleto říkal... (dojetím se zlomil hlas)

Neplačte... neplačte. To jsou hezký, hezký zprávy... srdíčko slyšela, všechno je v pořádku, těší se na mimčo, vše je jak má být.

Tak víte co, je to takový... protože já jsem to viděla, já jsem to zažila... Od samýho začátku. U každý kontroly, a vlastně bylo to takový, bylo to takový, vlastně, jako by se ani nenarodila, protože ona, jak už jsem říkala, dcera měla nádor a když měla jít na operaci tak se zjistilo, že je těhotná. Takže tam operaci nádoru v hlavě přerušilo těhotenství. Takže vlastně všechno jsem to s ní podstupovala, vyšetření na gynekologii, každé ultrazvuk, vlastně, byla jsem od samýho začátku u toho. Ale už jsem nebyla, už jsem nebyla u toho, u toho dokončení, vlastně u toho

porodu, což jsme měly naplánováno... Tam byl vliv vlastně už toho jejího partnera. Dcera odjela... ona... porodila v České republice, ale už se mi nikdy nevrátila. Mně ji její přítel odvezl od nás do porodnice, ale už... k mému tatínkovi. Oni se vlastně přestěhovali, tam byl vliv prostě hodně velký... už vlastně přijel ovlivněnej svojí mámou ze Slovenska, tam to bylo takový... on tam odjel, vrátil se a... odjel tam asi na týden nebo na čtrnáct dní, po čtrnácti dnech se vrátil a mně, jako mámě, nastávající babičce, manželce, já nevím komu všemu, začalo doma z jeho strany peklo. V mém vlastním. Vlastně votočila se proti mně dcera, zničehonic se proti mně votočila dcera a bylo to, bylo to, bylo to hodně těžký, hodně náročný... a vlastně, vlastně dceru když mi odváželi, odvážel do porodnice, tak já jsem to probřečela. A vlastně druhý den mi nap... mi kamarádky z práce psaly, hele, „Ahoj bábo, tak ti gratuluju“. Tak moje odpověď na to byla „Ale já bába nejsem“... Když jsem pak do té práce přišla, tak jsem jim říkala: „neříkejte mi tak“. Říkám „Nezlobte se na mě, ale když se dozvím úplně od cizích lidí, že jsem vlastně babička, a že nemaj, nemaj ani kouska soucitu se mnou, aby mi to teda sdělili, když jsem celý těhotenství zaplatila vlastně já, tak bába nejsem.“ A vopravdu rok a půl jsem... jsem proti tomuhletomu, proti tomuhletomu, že jsem babička, bojovala. Hodně jsem s tím bojovala, s tímhletem. Protože mi z jeho strany vlastně bylo šíleným způsobem ublíženo, a...

A s dcerou jste byla v kontaktu i, i potom, jako po tom odcestování.

Bohužel ne.

Jak jste obnovily kontakt?

Prostě... dcera začala mít tam problémy nějaký... že přijede, domluvila se se mnou že přijede ke mně, a vysvětlila vlastně, že po roce a půl tam má nějaký problémy. Na můj vkus to s ním vydržela hodně dlouho. To, co já... Jsem jí akorát řekla to, co já jsem viděla od samýho začátku nechtěl nikdo vidět, nechtěl to vidět ani můj tatínek, ani, ani ona... Říkám „Byla jsi zamilovaná, byla jsi zaláskovaná, nikdo jste to nechtěl vidět. Bydleli u mého táty. Bydleli. Už musím říct že tam bydleli, protože víc jak rok... pomalu dva roky, už nebydlí... Protože přes sociálku si zažádala vo azylák a loni v... loni toudle dobou se odstěhovala ke svému novému příteli. Sice je to, je to jako... vím, že ty Slováci jsou jako temperamentní, maj svý mouchy... Mám to doma... Tak, ale... Jako vycházíme.

A když se vrátíme zpátky k té vnučce, tak když jste spolu přes ten skype, pomínu ten telefon, tak o čem se bavíte? Nebo jak funguje ten rozhovor?

Co dělala, co dělala celý den, jak se má... tam je to spíš vo tom, že tam je ta jazyková bariéra... že ona i když, i když se narodila tady v Čechách, tak tu češtinu neslyšela. Ona od narození slyšela pouze ten slovenskej jazyk, takže ona vlastně... pak je to takový vo tom, že já povídám a ona na mě jenom kouká. Něčemu rozumí, něčemu nerozumí... Ale strašně se jí líbí, když jí říkám „kočičko“ a „broučku“ a „zlatičko“. To jako jo... To i dcera sama řekla, že, eh... Jí Karolínka řekla, že by chtěla, abych byla její maminka já. Protože ona „Babička mi říká kočičko a broučku“. Takže je to takový... Bylo to pro mě příjemný, milý, ale jako zase na druhou stranu jsem říkala: „Holka, kdybych byla tvoje maminka, říkám, asi bys to se mnou neměla jednoduchý, jako tvoje mamka“...

A vy si teda povídáte, nebo vy vyprávíte?

Povídáme... povídáme si, teď mi vlastně říkala že až přijedu, tak že si budeme malovat... že budeme vystříhat... že budeme číst pohádky... tak jí povídám, „Tak já si přivezu český pohádky, jo?“ „Nie, ja chcem slovenské.“ Říkám „Ne, já slovensky neumím“ (smích) ...jako umím, ale čtení ve slovenštině by mi asi dělalo hodně velký problémy... To je jako to, že ona musí poslouchat českou... češtinu, je to pro ni, i když to jsou příbuzný jazyky, je to pro ni jazyková bariéra, protože ten jazyk slyší jenom vodu mě. Její vlastně rodnej jazyk slyší jenom

ode mě. Od nikoho jiného. Já, když se mnou mluví a začne, začne na mě slovensky, tak povídám „Prosím...“, říkám „Já jsem Češka, ty seš Češka“, říkám „Mluv na mě česky, prosím“... Takže je to takový vopravdu prošení vo to, aby se mnou komunikovala v češtině. Takže jsem si to pořád nepřipustila, že prostě ona tam zůstala vlastně bez rodiny, bez... Že je vlastně prakticky všechno sama. Na všechno.

Vídá se vnučka se svým tatínkem?

Vídají. Hm. Vídají... Ale co pak slyším vod dcery, že chodí spát po půlnoci, dostává, protože ona ve svejch pěti letech má třicet kilo, ona je koule, taková docela dost... přecpává ji sladkým, k snídani dostává čokoládu, takže... Dcera se ji snaží držet na dietě, takže vo tom jsou hodně velký rozpory.“

Jak je to s Vámi? Máte možnost, vy takhle jako babička na dálku, možnost jakoby výchovně působit na svoji vnučku?

Asi jo. Así jo, vzhledem k tomu, že si včera vzala bačkůrky, letěla pro bačkůrky... a většinou když nějaký problém s ní dcera má, když jí to teda buď zprostředkovaně nebo jenom přes ten reproduktor sděluju, aby mě teda slyšela, tak... druhý den se dcery ptám, tak, aby ona nevěděla, tak mi dcera říká „Jo, mamko, poslouchala.“... o tom, co jsme spolu skončily posledně.

A co se týče toho skypu, když to na vás působí, když vnučku vidíte? Jste u sebe doma v obýváku a vidíte vnučku, která sedí zase v úplně jiném prostředí. Jaké to je?

Břečela bych. Břečela bych, radši bych ji... radši bych ji, radši bych ji poňuchňala prostě, a radši bych ji měla u sebe... Bylo by to lepší i pro mě, i vlastně pro dceru, protože... Vlastně, když se tak, když jsme se tak posledně bavily, tak mi říkala „Mamko, mrzí že, že jsem odešla“, ona si uvědomila, že udělala chyby... A to zase na druhou stranu mě, jako matku, těší. Že si říkám, že jsem zas tak nebyla moc špatná máma... Uvědomila si chyby a říkala, „Kdybych byla... kdybych tě aspoň z polovičky tak poslouchala, tak dneska jsem... dneska jsme si mohly pomoci jinak... Ty bys pomohla mně, já bych pomohla tobě...“ ...já to říkám jednoduše, protože... to zase vim... moje babička, moje babičky pro naše rodiče dělaly hodně. Tím, že si je k sobě braly. A moje maminka, to si pamatuju, říkávala, a říká, že ona pro nás a pro naše děti, vlastní vnučata, nikdy neudělá tolik, co pro ně udělaly vlastně babičky. To znamená ať už tatínkova maminka s tatínkem, nebo... maminčiny rodiče... To... Protože, ano, mamince bylo stejně tak jako mě, devětatřicet, když byla poprvé babičkou. Dohromady má vlastně... deset vnučat. V tuhleto chvíli má pět pra... V tuhleto chvíli už je na cestě pátý pravnouče... Je to o tom, je to o tom, že vlastně my babičky v tuhleto chvíli jsme asi takový... a navíc moje maminka v tuhleto chvíli stále pracuje, i když je v důchodu, pracuje. Já už říkám to samý – v životě pro vás neudělám to, i to málo, co pro vás... co pro mě udělala vaše babička. To znamená, že moje maminka, i když udělala málo, tak ale vzala si ty děti k sobě na prázdniny. Ale už toho neudělala tolik, co... co její maminka. Protože my jsme u babičky byli permanentně, to znamená když ne doma, u babičky. Prázdniny – u babičky. Tady to už bylo jenom o těch prázdnin... U mě už je to takový, takový prostě... Přijedou na návštěvu, za dvě hodiny odjedou. A navíc je toho času strašně málo. Já jsem vlastně babička a zároveň matka. To znamená, že já musím fungovat jako babička, v první řadě jako matka, a pak jako babička.

Co to znamená?

To znamená... Ano, já si sem můžu vzít vnučátko... hyperaktivní vnučátko ke svému hyperaktivnímu psovi a hyperaktiv, megahyperaktivnímu dítěti, ale za dva dny budu jako babička, i jako matka, natož jako manželka, totálně vodrovnaná. Protože do toho eště musím chodit do práce. Mám sice jenom, mám jenom úklid, ale dělám ho dvakrát denně. To znamená ráno, nebo dopoledne, a odpoledne nebo večer. Takže já to mám rozkouskovaný a ten mezičas je

tak krátkej, že vlastně...je prostě den rozparcelovanej natolik, a navíc mám, i jako babička, mám svého koníčka. Nebo hyperkoně teda. Papírovej pedig. Takže i těmahletěma věcmá dělám radost, a je to taková ta radost... truhličky a tak... dcera už je vopletená, nevěsta je taky vopletená...“

Hezké... Můžeme se vrátit zpátky k tomu počítači, je něco, co by vám – jste teda říkala, že je tam jazyková bariéra – ale s čím by se vám vnučka svěřila, nebo co by bylo jenom mezi, mezi váma?

Víte co, je to na dálku, je to takový to, že ona je pod dozorem, a tady taky někdo je... takže takový to soukromí abysme měly samy, jenom samy dvě, třeba až bude větší.“

Jak často jste přes ten skype v kontaktu?

No... Buď denně nebo vobden. Ale i na tom facebooku se dá přes kameru. A hlavně jak má náladu. Nemůžu ji nutit do něčeho, co sama nechce, že jo. To se pak to dítě. To je pak voničem. Teď řešíme i školu. Příští rok půjde do školy. Ona říkala, že půjde až ten další rok. Takže už taky plánujeme, co nakoupit do školy... vzhledem k tomu, že v tuhle chvíli, v tuhle chvíli je ve velké oblibě Ledové království, tak... asi tak, no. Ona má takový tři specifický. Nebo dokonce čtyři, protože na záclonách má Medvídku Pú... To jsem jí poslala do pokojíčku do nového bytu, tak má Medvídku Pú. Spongebob, Medvídek Pú, Minnie a tady to Ledový království. Ona má takový čtyři specifický. Ale teď se aklimatizovala na to... Ledový království. Druhá vnučka, ta má zase Minnie a myšáka Mickeyho. A ty jedou, ty jedou vod narození v tomhleto duchu. Myšák Mickey a Minnie. A my to máme, my to máme nevyhraněný. Myšák Mickey.

Jaká je vaše vnučka?

(Pauza 8s) Takový sluníčko. Pořád, pořád usměvavá, když ji vidím tak se pořád jenom směje. Jestli to maj v genech, nebo jestli je to tou mentalitou, protože vim, že v rodině jsou i Maďaři... takže je to takový, takový... ale má, má asi víc ze Slováků, protože vlastně... mojí dcery babička, vlastně jejího tatínka maminka, tak je původem Slovenka. Tak se vlastně vrátila ke kořenům. Ale bohužel... Snažím se pátrat, jestli tam náhodou někde v okolí kolem Žiliny není nějaký zbytek rodiny z otcovy strany, aby aspoň někdo, aby aspoň někoho měla. I když vzdáleného, ale aspoň někoho.

A vy jste... vy jste uměla pracovat s počítačem, než jste si začala povídat s dcerou?

Jo. No, já jsem si našla přítele přes počítač, a já už na něm řádila... Já jsem šla s dobou. Vzhledem k tomu, že mám takhle velký děti, tak jsem šla s dobou. Prostě přines se počítač, takže prostě v roce 2002 se pořídil počítač, ještě takový ty veliký krabice. Dneska už jsou takovýhle, já jsem si spíš zvykla na tohleto. (ukazuje na tablet)

Jo, vidím, vy máte tablet.

Já mám prostě svůj tablet a na ten mi nikdo nesmí šáhnout. Jsem s nima v kontaktu přes tohle. Ale dávám si sluchátka, protože přes ten tablet je to... a potom je to takový spíš, když si povídáme, tak je to takový spíš osobnější. I když je kolem hodně lidí, slyšej co jí říkám, ale je to takový osobnější, protože to, co říká ona mně, to slyším jenom já.

Zeptám na to internetové propojení mezi váma, co vám to přináší?

(dlouhá pauza – vyrušení z rozhovoru, zvonek u dveří, přišla pošta, poté návrat zpět po 7min)
Tak na co jste se ptala?

Jestli, jestli to propojení přes ten internet vám přináší něco? Jestli to jakoby nějakým způsobem obohatí váš život?

Hmm, tak asi to, že můžu tu vnučku vidět. I když je takhle daleko... tak že ji můžu vidět. To je to nejlepší na tomhle. Že i když je, já nevím, nějakých pět set kilometrů ode mě a ještě za hranicema, tak že vlastně ten internet mi ji aspoň na těch deset patnáct minut, co na sebe koukáme, nebo já povídám a ona na mě kouká, tak jsem s ní, tak to je to.

A je něco, co vám to naopak bere? Co vám chybí?

To vobejmutí. Vobejmutí, ten přímý kontakt. Ten internet to neumí a to mi to asi nikdy nenahradí. (ticho) ...to je to jediný, co ten internet ještě neumí. Ale nebude to taky ono. Nebude to ten přímý naživo kontakt. A nebude, nebude... nebude... nebudu cejtít to její srdíčko, který jsem... kdysi dávno jenom slýchala, než se vlastně narodila. Ale tady můžete vidět, že prostě ten citovej vztah k té vnučce, bylo to první vnučce, a je, je hodně silnej. I když jsme spolu hodně dlouho nebyly, nebo viděla jsem ji až po hodně dlouhý době, tak... neříkám, mám všechny vnučata ráda, i ty, co nemůžu vidět vůbec... nebo jenom potajmu šmírovat profily maminek a koukat se na jejich fotky... mám je ráda. Ale já to říkám jednoduše, můj čas, jako babičky, přijde.

A jak vám vyhovuje takováhle role babičky přes internet?

No to víte že bych byla radši, kdybych je měla u sebe, ale když se nedá nic dělat... musím přijmout... musím ten fakt, že je pryč, prostě to přijmout jak to je... Ona má svůj život, svoji rodinu, dala se touhletou cestou... Je to prostě tak, jak to je. Vyhovuje mi to, i když ne tak, jak bych chtěla.“

Jak byste se, jak byste se popsala jako babička?

Já? (pauza 6s) Já vám to řeknu tak, jak to říkám já svejím dětem. Nebo kdysi dávno jsem jim to říkala. A za tím si stojím. „Až vy jednou budete mít svoje děti, a budete ke mně, budete ke mně jezdit, tak budete svejím dětem říkat:“Pojďte, pojedeme za tou vaší praštěnou babičkou“ (smích) Takže já jsem... já, vzhledem k tomu, že mám... já nevím, já si částečně připadám jako dítě. Jsem dítě. Jsem, ehm... dcera své matky. Jsem sama matka, jsem babička... ale prostě praštěná. Se mnou si... dokážu, dokážu... dokážu zvýšit hlas, dokážu i třeba po ručičce plácnout, ale prostě ta prdlost, ta praštěnost, ta mi asi zůstane... ale to bohužel má dcera po mně. Ta na tom Slovensku. Já jsem taková praštěná babička. Praštěná babička.

Díky za Váš čas.

Nemáte vůbec za co. Doufám, že vám to pomůže.

Rozhovor č.5 - paní KR ze dne 7.12.2015

Já vás poprosím o vyslovení souhlasu s nahráváním rozhovoru a následným zpracováním a užitím pro potřeby mé BP.

Ano, souhlasím, i když nevím, co ti tady budu povídat (smích) To až pak budeš porovnávat, tak si řekneš: Proboha, tohleto byla moje profesorka, tohleto? (smích)

Ne, nebojte, já vím, že to bude v pohodě. To dáte. Tak jaké bylo vaše dětství, paní profesorko? Co se Vám vybaví jako taková hezká vzpomínka z dětství?

No, tak ne, že bych neměla dětství pěkný, to jako bylo hezký dětství. Ale že by to bylo něco, co mně zapustilo v paměti, počkej. No, moji rodiče byli hrozně fajn, byli takoví důsledný. Táta prostě byl peněžní úředník, tak to prostě to, ten byl prostě pinklicht na všechno. Ten po nás vyžadoval prostě přesnost a běda, když jsme třeba ho v něčem podvedli, v takový tý dětský blbosti. No, tak to jsme měli výchovu v tomhle tom. No a jinak si myslím, že, naši už byli trochu starší, ale snažili se, abychom toho poznali co nejvíc, no a taky byli ohromně spravedliví a hodný. No, to víš, tenkrát to bylo trochu jinak. Jiné požadavky, byli jsme takový skromný. No, tak teď, takže nemám nejmenší důvod říkat, že jsme měla dětství špatný. Jezdili jsme hodně teda na prázdniny k rodičům mojí maminky, takže teda tak jsme byli tam na střídačku se sestrou, nebo s mojí sestrou. No a byli jsme teda už samostatný, takže už, no já nevím, asi nám bylo 8 let, posadili nás do vlaku, tenkrát nebylo auto, a ze začátku s náma 2x jeli. No, museli jsme jet vlakem do Prahy a sestra moje je o 13 měsíců starší, tak si myslela, že já ji musím poslouchat, tak já jsem samozřejmě byla neposlušná a furt jsem vymýšlela nějaký hovadiny. No a v Praze jsme sedli na tramvaj, musela jsme cestovat tramvají, pak zase sedli na autobus a takhle samostatně jsme teda byli jako vedený. Dneska si neumím představit, že bych děti posadila na vlak a poslala je někam. No, tak to asi tak byla ta náplň mého dětství, no. Pak jsme MŠ zvládali. Chodila jsem tajhle u kláštera, sestra Voršila mě tam měla, no a. No a já jsem byla v dětství taková jako hodně udělaná, já jsme ve třetí třídě měla 58 kg (smích) My jsme bydlívali tajhle nahoře, jak pak byla matřešská školka. Tak tam jsme bydlívali, měli jsme ten krásný byt, jak je ten balkon, to bylo součást našeho bytu. A do školky jsem chodila do kláštera a tajhle nahoře byla taková parta lidí, nebo dětí, meich vrstevníků a oni vždycky skotačili, rychle tajhle běželi těma uličkama, ajá jsem supěla, takovej cvalda prostě (smích). Ironie byla, že já jsem pak přivdala do tohodle baráku a řada lidí, který mě znali, říkali, to snad není pravda, tohleto, my tě pamatujeme jako takovej cvalík, kterej běžel tou Českou ulicí. A tatínkovi pro pivo, no, takže, asi takhle to probíhalo. A Pak jsem tady moc nebyla, protože jsem po gymplu šla do Prahy, no.

Já se ještě vrátím k tomu, jak jste říkala, že jste jezdili k té babičce za Prahou. Kde bydleli?

No, oni bydleli ve Vodochodech. To byli rodiče mojí maminky, z Vodochod pocházela moje maminka. Takže tam jsem já teda vlastně prožívala prázdniny celý dětství. No a pak přes řeku, přes Vltavu, tam pak jsou Libčiče, Úholičky a Velký Přílepy. Možná ti to taky něco říká, tak tam zase žila mamčinina sestra, čili naše teta, tak tam zase teda jezdila spíš moje sestra, ta Anežka. Čili, my jsme jeli, Anežka, tak jako starší, mě dovezla do Vodochod, jo? Tím autobusem. JO? No a dědeček, to znamená mamčinin tatínek, vzal potom mě a jeli jsme do těch Libčic. Tam převozník jí převezl přes řeku. No a to dřív nebyly telefony, to jsme si všechno museli dopsat. Rodiče to napsali dopisem, že přijedeme, kdy, jo? A takdál. No a tam na druhý straně tam na ni zase čekal strejda, manžel tý tety, mamčininy tety, no a Anuška byla tam měsíc, jo? Rodiče chodili do práce a já jsem celý měsíc trávil ve Vodochodech, Anuška v těch Úholičkách a pak na konci měsíce zase se napsal dopis. Já si to teda neumím představit, jo. NO a pak jsme se teda vyměnili, to už teda jen na těch 14 dnů.

No, a že jste byli takhle rozdělení, to si ani neumím představit. Proč jste byla každá zvlášť?

No protože chtěla jak babička ve Vodochodech, chtěla v těch Vodochodech, maminka maminka, chtěla. No my jsme tam nebyly spolu. No, měly jsme vztah k sobě jako dobřej, ale rodiče chtěli vyhovět, jak babičce, tak. No a babička by nás tam obě jako nezvládla, jo? NO a já jsem byla takovej mazánek jako babičky a ona zase tý tety, takže pak už jsme tam byli jenom já 14 dnů v těch Popovičkách a Anežka tady těch 14 dnů v těch Vodochodech. No, takže tak probíhaly ty prázdniny.

A co jste tam dělali, na těch prázdninách?

Ježíši, to bylo krásný tam. To tenkrát já jsem ráno, jak to tak bývalo, děda šel na tu zahradu, vid'. Tam byla chata taková ňáká, jako zahradní bouda. Na zahradě bylo plno ovoce. No a děda teda ráno vstal, šel na zahradu a já jsem v osm hodin, babička mi nandala do košíčku jídlo pro dědečka. Já jsem vzala žebříňáček, já cvalík, jo? A jela jsem přes náves, kde byly husy, teď na mě kejhal. No a jela jsem s žebříňáčkem za dědou na zahradu. Tam jsem mu pomáhala trhat švestky, třešně, jabka, vid'. No a pak jsem s žebříňáčkem, naložil mi tam třeba ňáký seno, tam měli hospodářství. To bylo lehoučký, no tak jsme pak zase s žebříňáčkem dojela tam. No a v těch Ouholičkách, tam taky, tam byly takový pokusy. Taky ta teta se strejdou byli dá se říct po dnešní stránce živnostníci, protože oni tenkrát žili jen ze zahrady. Měli pak problém s důchodem. S důchodem to bylo pak těžký, protože oni žili do poslední chvíle jenom z toho, co jim dala ta zahrada. No a tam se taky pracovalo na zahradě, no. No, ono to bylo o tom, že my jsme ráno tam dojeli tam za tím dědečkem nebo pak za strejdou, přivezli jim jídlo, kafe vždycky v bandasce. No to už se dneska ani nezdá. No a pak jsme pásli husy, třeba, chodili jsme na klásky. V zimě, když se sklídilo obilí třeba na polích, jo? No a tak to bylo povoleny, že teda můžeme sbírat klásky, jo, drhli jsme zrní pro slepice, jo. No, prostě, byly to vzpomínky, který prostě dneska jsou úplně neskutečný. Když třeba bych o tom vykládala, no říkám třeba Andrejce, Klárce, když se ptají, „Jak vy jste trávili to“, no tak jim to říkám a oni na to, „to by mě nebavilo, asi“ No a tak jako, jo. Každá doba má svoji, no. No a pochopitelně potom, no nebylo to až do 8 třídy, to potom jsme jezdili na tábory, třeba ty pionýrský. A tam už jsme jezdili se třeba jen podívat, nebo k tý tetě do Úholiček, no. To bylo spíš tak ňák to raný dětství, no.

A rodiče tatínka byli tady?

No, on tatínka už neměl. Ten ňák byl zastřelenej, No, tak tady žila už jenom jeho maminka, která bydlela tady v tom baráčku, takhle naproti přes ulici takhle k nám. No a s tou jsem se vídala vlastně, ona to měla tajhle nahoru do Český kousíček, vid', no, takže s tou jsem se viděla přes rok normálně. No, my jsme ani moc jinak dělat nemohly, trávit ty prázdniny, protože ona bydlela tady v tý Český ulici, a měla svoje 4 sestry s nima se scházela a to byly takový ty, no, Nanyňka a Babinka a Tonička a já nevím už jak. No a tak to zas bylo trošičku zas jiný, z tý tatínkovi strany. No a já díky tomu to taky zaplnilo to moje dětství, ty prázdniny. No a do školky, no během roku jsme chodili do školky, do mateřský školky. Jako to první, první roky dětství, to asi bylo to, že jsme byli s maminkou doma. A maminka pak šla do práce, no. Maminka dělávala, ona byla mzdová účetní, ona byla v těch Vodochodech, když byla, tak učitelský ústav tam je, v těch Libčicích právě, tak ona tam dělala nějakou pracovníci tom učitelským ústavu a tatínek, ten byl v tý hospodářský záložně, tam dělal peněžního úředníka. No a oba dva byli sokolové, tak se vlastně na sletech potkali. No, ty fotky nám ukazovali, v těch krajích. No a já byla po něm, on byl taky silnej. No a právě, že oni byli zvyklí si doma všechno říkat. No a právě to já jsem zjistila, že to mi u Roberta, to mi chybí. Tatínek dělal v peněžnictví a maminka byla, to byla Oděva, družstvo oděvníků.... Čili já jsem jsem vlastně trávila dětství u lidí z maminičky strany, tam byla ta sestra. No, takže tam se to vezlo z tohoto úhlu.

Jak Vás teda vedli Vaši, můžete to nějak upřesnit?

No, tak oni byli pečliví, důslední, tak jako nějak, jim šlo o to, abychom nelhali a chovali se tak, abychom nedělali ostudu, prostě, no. Říkali, „když jsi Bodová, tak se podle toho chovej“, říkali. No, to bylo do vejšky, tam se mě ptali, jestli nemám něco společného s Bodem ve spolkové republice. No tak, to ne (smích), s tím nemám nic společného. NO, tak asi takhle, no a já jsem šla po gymplu na mat-fyz, no a sestra moje, ta se ubírala zase jiným směrem, ta šla na ekonomku v Kolíně, no. No a prostě ona se pak brzy vdala, no a taky bohužel brzy ovdověla. No se pak ten můj život začal zas jinak odvíjet. No, já jsem se vdala až ve 30-ti letech, vlastně. No, protože jsem neměla na to čas. No a Anuška, ta se vdala hned po maturitě.

No, a co jste dělala, když jste na to neměla čas?

No, měla jsem zájmů plno, takovejch jinejch, jo? No, jednak vejšku, to jsem o tom vůbec neuvažovalo, že jo! Že bych měla takový ty nějaký známosti, to sem tam byly, ale prostě to nikdy nevypadalo na nic tak jako vážnýho. To bylo spíš bavení v partě a ve společnosti. No a potom jsem šla do tý Poličky, no a to se na mě, podle mě, pozitivně podepsalo. Maminka z toho pak byla nešťastná, protože to tam byla fajn společnost a příjemný prostředí a já neměla ani čas na nějaký známosti, no. A to třeba když to vypadalo, že bych zakotvila v Kutný Hoře, tak to když si vzpomínám, tak nevím na čem Tam v Poličce, tam byli ochotníci, vid'. Tam byl ředitel, já tam přišla a já byla, no když jsem začala učit, mně bylo 22. No a pan ředitel, když jsem tam přijela, tak říkal „No a Mařenko, co vy tady budete dělat, no víte, co. Vy musíte, já se o vás postarám.“ Povídal, no o už byl starej, měl už i důchodovej věk, ale on byl vzornej. Byl takovej Pan ředitel, bělovlasej. Měl péči o mě, takže musela jsem jít do ochotníků, jo? No a tam to byla taková báječná parta.

Jaká byla vaše nejlepší role?

Smích.... Nejdřív já jsem říkala: „jó, soudruhu řediteli, ale já hrát nebudu“ Takže nejdřív jako náповěda, jó, dobrý, což bylo zážitek velkolepej, krásnej. Já jsem vždycky znala tu roli, protože to bylo zkoušet, vid'. To byli ochotníci, takže to muselo nějak vypadat, takže to Polička, to bylo takový městečko, který si na tom zakládalo. No a takže tam jsme to opakovali, zkoušky. A když někdo chyběl, tak jsem za něj zaskočila, protože já jsem to znala všechno z paměti. No a takže tu náповědu a on pak říkal: Mařenko, Mařenko, vy musíte jít na ty prkna, sem. (Smích) No a byla tam taková šikovná parta tam. Tam bylo od ševce, řezníka, až po ředitele nemocnice, až po kolegy ze školy. To byla taková ta chamrad', tak říkal ten ředitel z nemocnice tenkrát. No a takže nakonec hráli Lucernu a on mi říká: My, teda já, tam mám pro Vás roli, jo? No, takže komornou Terez, jsem hrála, jo. No a já jsem ani nevěděla, že tam nějaká komorná je. (smích) No, ale pak teda jsme se byli podívat, on si vyžádal z archivu filmařskýho ten film, ten úplně první, kdy Lucerna se hrála. Tak jsme na to koukali, ty role a tam právě byla ta komorná Terez, tak jsem hrála tu komornou Terez. No a pak jsem hrála tu ještě další role, no prostě takový nějaký. No, bylo to náramný, no. Dokonce mám fotky i od Vojtěcha Jasnýho, protože v té době tam natáčeli v Jasným a on se byl na nás podívat, pak s námi poseděl, protože po každý zkoušce se sedělo. No a tam jsem byla těch 5 let a já jsem jezdila domů čím dál tím míň. Ty neděle se tam hrál volejbal. To ředitel vždycky zajásal, že dobrý, že budu hrát. Asi hlavně, že nechodím nikde po hospodách (smích). Prostě to všechno, nebyl čas nějaký větší vázání a no a léta letěli a maminka ta měla z toho, no Anuška už měla vlastně druhý dítě, a ona říkala: Ty pořád nic. Furt ta Polička, nemůžeš žít furt jen toou Poličkou. No a teď ten ten tatínek byl nemocnej a on by byla ráda, kdybych tady byla. Tak já jsem se musela, s těžkým srdcem teda, musela jsem to po těch 5-ti letech skončit v té Poličce. No a těch 5 let pro mě teda znamená život. Polovina života, protože já jsem jsem to tam měla opravdu ráda. No a já jsem se snažila dostat zpátky do středočeskýho, protože to tenkrát bylo na umístěnky, tak jsem já pak teda byla 2 roky v Příbrami, tam na gymplu. No a pak se teda uvolnilo místo v Kolíně na gymplu, no a vlastně já jsem přešla v tom 73 do Kolína gympl a tam mě posadili do sborovny a tam mě posadili ve sborovně, to tenkrát ještě nebyli kabinety, tak mi

říkali: Maru, kdo si na tuhle židli sedne, tak do roka se vdá, nebo otěhotní. A to já na to, že to se mně nemůže stát. (smích) No a pak jsme v roce 74 potkala toho Roberta, přes jeho mámu vlastně. Toho svýho osudovýho muže, teda. A tak jsem se v těch 30 letech teda vdávala...

(Pauza 10 min – respondentka šla udělat čaj)

No, moje maminka teda, jak byla pedant, jak nás měla ráda, ale když nebylo po jejím, tak. No, ona teda, to bylo s tou rákoskou. No a já jsem byla hrozně vzteklá, teda. A maminka, jak už byla ze mě nešťastná, tak říkala říkala, že jí i doktor doporučil, aby si mě v tom vzteku švihla rákoskou. No, říkal, ona bude třeba dělat, že ztratila dech, nebo třeba omdlí, nebojte se toho. Tak ona mi potom teda vyprávěla, že jsem byla asi v 1. třídě a já jsem se vztekala tak hrozně, tak ona měla v bytě na kredenci tu rákosku a pak stačilo už jenom zakoulet okem po té rákosce a já se uklidnila. To mamince už zůstalo, teda. No a pak když to byla Lenka vlastně, už i Lenka s Jitkou, tak to chodívali k babičce třeba do Kolína, ji navštívit, tak říkali: Mami, proč ta babička na nás tak koulí těma očima? (Smích) No, když ona na nás zakoulela těma očima, tak to jsme už museli teda stát v pozoru, jo? No a maminka mi říkala teda potom, teda, ty máš ty holky teda, já když jsem na Vás zakoulela těma očima, vy už jste byli... No a já jsem říkala: Mami, to na moje holky teda neplatí. No a takhle to bylo.

A jak to bylo teda u Vás, když vy jste nekoulela očima to.

Já jsem nekoulela očima. Já jsem to nedělala. No u nás byl problém s tím Robertem a jeho pitím. No tak jako díky tomu všemu, co bylo, tak jako jsem jako neměla žádný... Já mám pocit, že ty holky byly tak jako v celku bezproblémový, to byly takový ty v celku běžný záležitosti dětský. Se to vyvíjelo v celku tak jako v pohodě. No a tak jako oni si to tady užívali krásně, protože oni celou zimu tady sáňkovali tou uličkou, bylo tady plno dětí jejich věku. Takže jsem neměla ani nutnost s nima chodit jinam. Se to odehrávalo všechno tady u nás. Tady se hrály karnevaly, ohňostroje, kde se seběhly všechny děti a prostě to byla taková výchova, že tady bylo tak osm, deset dětí. No tak to bylo, opravdu tady bylo hodně dětí. Tady byla parta dětí, karnevaly jsme tady dělali, ohňostroje, teda lampionový průvody jsme tady dělali. Jsme tady chodili lampionový průvody. No a pak, když už byly starší, tak si to samy organizovaly. Nebylo ani potřeba, no vždyť díky tomu Robertovi jsme vlastně ani nemohli nikam vyjždět, protože on jak byl pak teda závislej na tom alkoholu, tak to nešlo. Díky tomu, že nedělali žádný hlouposti, no pravda je, že mně jako babička mi jako hodně pomohla, prostě v její rodině to bylo, alkohol byl v její rodině, tatínek, dědeček. Ona mi to jednou vysvětlovala, že to bylo z její strany. No, takže možná si vědoma toho, že to takhle bylo, i když za Robertova života jsme o tom nikdy nemluvili, takže se o ty holky starala. A bylo to až někdy... No, to třeba když pak byla v důchodu, tak tady vlastně měla. Ráno brzy přišla, to se narodila Lenka, pak teda jsem si teda říkala, no tak to teda jo, jo? Abych tady strávila, dvě jsme jako byly, takže byla jsem, měla jsem na ní spolehnutí. Ona pak teda byla i jako ráda, že jsme spolu domluvili. Vlastně druhý rok, co se narodila, takže pak za rok jsem šla učit. Jsem šla v září normálně učit. No a babička sem vždycky ráno v sedm přišla, měla tady připraveno, co se bude vařit. To ona jim uvařila, no takže po týhle strážce to bylo dobrý. A když děti už chodily do školy, tak ona je ráno vodila do školy. Tak jsem jako měla tu možnost jít do práce. Holky jsou od sebe 4 roky a mezitím teda byly nějaký ty potraty. No bylo to teda jako hektický, když si to teď promítnu, tak to bylo teda hektický. S babičkou jsme se teda u holek střídali.

A Vaše maminka bydlela teda tady v Hoře taky?

No, moje maminka teda. Ty bydleli dole a tak tatínek v roce 80-tým nakonec umřel. V březnu tatínek umřel, můj. No a maminka bydlela sama. No a potom, když jsem se já... NO sestra moje bydlela v Kolíně a tam se uvolnila na tom patře garsonka, tak jsme to pak teda nějak domluvili a

maminka šla teda do toho Kolína. Tak maminka teda nakonec bydlela s tou mojí sestrou na jednom podlaží. Ona tam měla garsonku a hned vedle měla moje sestra bydlení. Maminka zatukala na zed' a tak to tam měla tak jako ideální, teda. No a já jsem vlastně jezdila do Kolína do školy, tak jsem se kolikrát šla podívat za tou tou mamkou domů. No a tam jsme se ani neposadila a už jsem zase musela na autobus, no. NO nic, takže maminka bydlela tam. A holky potom, tam jsme potom jezdili za maminkou. A tam pak byly takový ty situace, kdy maminka teda zjistila, že ta výchova je teda úplně jiná, než ta, prostě kterou ona aplikovala na nás, teda jo. A takže No a maminka potom teda umřela umřela. No, takže takhle to teda bylo s tou maminkou. No a holky teda u tý babičky trávili to dětství. Když byly malý, tak se jim přes rok věnovala teda babička a občas jezdili k mojí mamince. No a o prázdninách teda jezdili k tam, ale ona tam měla jenom teda garsonku, tak jsem ji třeba přivezla sem a ona byla s holkama tady. No, ale znáš to, tyhle lidi jsou ve svém věku radši už doma. No a ona měla zdravotní problémy, tak já jsem teda asi radši jezdila do Kolína a ten den jsem tam teda byla. No a holky jezdili teda potom o prázdninách teda hlavně na tábory, třeba vodák, že jo? No a já měla prázdniny, ty prázdniny jsme... no pozor, my jsme teda taky začali v roce s Robertem stavět tu chatu v těch Zderadinách. To si teda pamatuju, že jsem tam s nima jezdila teda tím autem. Znáš to, co se nesehnalo v hospodě, to jako by nebylo. Takže to Robert trávil hodně času tam. Najednu stranu se to vyžadovalo, ale na druhou stranu to teda přispělo k tomu jeho zvyku. No, tak díky tomu, že chodil do tý hospody, tak jsme měli pomoc od těch domorodců, teda. Tam byla hrozně fajn parta. Ale jako... Ale teda díky tomu jsme to teda víceméně teda postavili s tím Robertem. Robert tam jel v pátek, já s holkama v sobotu jsem naložila na vlek tady suť, co se bouralo, když stavěli tady tu Českou. Takže tam byly cihly, vid'. No takže Robert říkal: „Tak hele mamko, tak ráno zajed'. Nalož cihly na valník, jo“. No a já teda jela naložit cihly, napekla a navařila jídlo, abychom tam měli. Holky posadila do auta, to tenkrát ještě byly ty sedačky teda ty primitivní. Tak jsem tam s těma cihlama a dětma jela. No, ale takže jsme teda ty prázdniny trávili v těch Zderadinách. No, když byla Lenka s Jítou v tomhle tom dětském věku, tak tam bylo teda od těch místních, nebo chalupářů zase hodně. Takže oni mají ty vzpomínky na ty Zderadiny pěkný. No, tam jsme bydleli v tý maringotce, v tý takový vojenský, tam se spávalo. Pod hlavou jsme teda měli myší hnízdo, ani jsem to nevěděla. (smích) Tak oni se tam vyblbli, tak k těm dětem, my jsme teda stavěli. No já jsem měla prázdniny, tak jsme bydleli i přes ten tejden, Robert tam za náma přijel. tam se bydlelo v tý maringotce, vařilo. Takže teda jsme to trávili víc teda tady. A když jsem měla ty prázdniny a holky byly na táboře, tak jsem měla volno, tak jela pomáhat mamince, nebo i za kamarádkama. No, ale hlavně pak jsme byli v těch Zderadinách.

Jak závažné byly problémy Vašeho manžela s alkoholem?

Lenka maturovala v den, kdy jsme měli rozvod u soudu a nebejt toho, že tam Lenka přišla, tak bych asi nedokázala prostě... No, no, prostě, to je... Já bych mohla na to téma napsat knihu – Život s alkoholikem. To byl člověk, kterej byl ohromně chytrej a v podstatě hodnej a teď tohle. To, jo, že dosáh prostě na takovouhle úroveň. No a když potom nám říkal, že nás zabije a ... že jsme stejně jenom kurvy, jenom kurvy... v životě bych to neřekla, co ten alkohol, co to udělá. A pak když pak pro mě přišli, to už Lenka maturovala a teďka jak on tam tam spílal, jak se vrátil z tý hospody, tak Lenka povídala: Mamko, tak pojd', pojd' se nechat rozvíst. Tak já jsme teda šla a pak on pak tam šátrat do ložnice a já jsem tenkrát už spala s holkama v jednom pokojíku. Rozumíš? A tohle to, jak se ten člověk prostě změní, ten člověk. A pak jsme teda už byla rozhodnutá. A my jsme se dozvěděli, že v tomhle stádiu může ten člověk, už teda opravdu, nám něco udělat, normálně by to neudělal, ale takhle v tom stavu už jo. Tak jsme vzala holka a jeli jsme spát někam jinam. Jsou to hrozný takový zážitky, který jak si říkám, že zaplat' pán bůh to nepoznamenalo ani Lenku, ani Jitku na tolik, že by jim to náck pokazilo vývoj, nebo něco takovýho. A bohužel, Jitka ta byla moc maličká, na to aby vnímala, že se vracel domů, když jsem opravovala písemky, nebo něco takovýho, jo? A tu jsem teda chránila a to pak bylo v noci, to

jsem ji chránila. Ta teď teda objevuje a říká: Mamko, povídej mi něco o tatkoví. Třeba, jo? A nebo já jsem tamhle našla něco, když jezdil na to léčení, to pak bylo pozdějc, to si psal takovej nějaký deník, jak trávil dny. A já když jsem to pak četla, tak ta chtěla taky, jo? A třeba ho tak jako i litovala, jo? No a mně je to teda taky jako líto, že takhle dopadnul, no ale Lenka, ta je o 4 roky starší, tak ta to vnímala úplně teda jinak. No, ale nemůžu říct, že by Jitka k němu měla teda nějak vysloveně negativní vztah, Lenka nakonec, když jsme se teda rozvedli, tak jsme se teda domluvili a Lenka ho sem přivedla. Tak ho, Lenko, prostě přiveď k nám. Tak tady se od Lenky nechal i vykoupat, umejt, jo, pak si tady i oholil vousy a oblič a něco takovýho. No, to Lenka snad už byla na vejšce a pak ňák... On teda umřel 2001. No, to už je jedno, no tak prostě, Lenka si s ním zažila. No, je to prostě špatná epizoda života, máho. No, tak jako, každěj má takový něco.

Tak se vrátíme k holkám. Vy jste říkala, že vy jste měla takovou tu přísnou výchovu, holky už to měly jemnější?

No tak víš, co. To je vidět ta jiná generace. Oni tak jako úplně jinak přistupují k výchově těch dětí, protože... Já si toho teda na jednu stranu vážím, protože Lenka upřednostňuje a Pepa taky, ten se snadno přizpůsobí. „No tak mamko, tak víš, tak nemám, když k nám přijdeš nahoru, tak nekoukej, že nemám vyžehlený prádlo, tak já prostě se musím věnovat těm holkám.“ Tak to já ji jako obdivuju, že jim věnuje maximum toho času, co se týče vymejšlení té zábavy a těch aktivit jako dalších. No a o Jitě ani nemluví. Tam to je úplně jinej život. Tak když zůstanu u té Lenky. Já bych na to ani neměla ty vlohy. Tak vy to máte tahle všichni. Výtvarný činnosti, navlíkat korálky, spousta nápadů, to teda nevím, kde to pochytila, ode mě to teda nemá. (smích) Mně to teda občas leze na nervy, tak to právě furt si říkám, pořád ňáký skleničky někde s dětma a maminkama. Tak to ona zase říká, že je třeba jim dát jen ten impuls. Tak víš, co... Vy jste teďka náchylný k tomu, posedět si spolu s těma dětma. Přijdou děti k nim, je nějaká ta párty, přijdou teda i rodiče. Posedí se. To za nás teda nebylo. Děti byly venku, já měla výhled z kuchyně a už jsme na ně viděla až na konec uličky. No a já jsem přitom vařila, žehlila, spravovala. No a oni si přitom povídají. (smích) Tak je to všechno o generaci jiný. Takže...

Vy máte teda 2 děti, holky, a ty už mají svoje děti?

Jo, mám, 2 holky a 2 kluky. Lenka bydlí s holkama, Andrejkou a Klárkou, tady kousiček, v Jakubu. Předtím bydleli u Prahy, tam jsem za nima dojížděla. To by teda časově náročnější, trvalo to i s přestupama 4 hodiny. Tak tam jsem u nich moc často nebyla. Pak teda našťestí se přistěhovali sem, tak teda v tom Jakubu bejvám dost často, no. No a nebo, třeba víkendy, oni jsou třeba tady. Já pro ně jedu, pak jdou na skauta, já je tam vyzvednu a Lenka, když jde z toho plavání, kde dělá ty aktivity s těma dětma, tak se v půl osmý tady zastaví. Někdy tady přespí do rána, někdy jedou domů. No a tak jsou tady někdy i přes ten víkend, zvláště, když je hezky, to je náš obligátní výlet. Jedeme na Sion. Jedeme vlakem do Malešova a jim se to líbí (smích) Nebo támhle jdeme na Rovina, jdeme po značkách, tak tam mají zas něco jinýho. A... Jó... Takže...Někdy jsou tady na ten víkend, přespěj tady a maj zase jinej druh zábavy.

A s Jitčinejma dětma? Jak jste v kontaktu?

No a s Jitčou, tak tam je to zas jiný. Tak jezdím tam v podstatě tak 3x, někdy 4x do roka. Jitka bydlí kousek od Birminghamu. Kdyby sis hodila do vyhledavače někdy Knowle, takže tam je to takový malinký městečko malebný. No, vlastně, zrovna nedávno jsem tam byla, jsem se vrátila 17. listopadu. No a vlastně o prázdninách tady byl Lukáš, no pak jsem tam jela někdy teda 6. listopadu, maximálně jsem tam teda byla těch 14 dní. Zase kvůli tady těm holčinám, jo. No a Lenka nakonec mi řekne taky: „mamko, ty jsi víc v Anglii s dětma, než s těma mejma dětma, taky jo?“ (smích) No a takže jsme právě vzpomínali, když jsem tam teď byla, s Lukáškem, no s ním se dá už mluvit pěkně česky, no. A dokonce mi říká: „babino, mlč.“ Protože tu moji

angličtinu to, no. (smích) Ale tak jsem vzpomínala, jak jsem tam byla na jeho 1.vánoce. On se vlastně narodil v listopadu. No, v roce 77, teda 2007. Je stejně starej jako Andrejka. No a tak na ty vánoce první jsem tam byla. V kočárku jsem ho vozila po mně neznámých místech. Vůbec jsem... Netuším do dneška, že jsem nezabloudila, že jsem... No on začal hrozně řvát, šíleně, to tam byli i Lyndnovi rodiče, tak jsem řekla: „dej mi ho do kočárku, já ho uspím.“ Jenže on nechtěl, tak jsem to tam vobjížděla. Pak mě honil i Lyndon. Jsem s kočárkem někdo o půlnoci, jsem se zamotala do těch uliček.(smích) Ted' tam to vypadalo tak vánočně, všude těch světýlek. Tak ted' jsem na to tam vzpomínala. No a byla jsem tam celkem za tu dobu asi 2x specielně a vánoce, na ten štědrej den a jinak tam tak 3x 4x do roka jedu. A jako je to fajn. To zase Jitka jako teda: „mamko, ale seš tu proto, abys poznala jak tu žijou děti. Tak žádnou práci, nic“ Tak žádnou práci nesmím dělat, když jsou v práci. No a takže to se tam s nima chodí zase na ty všechny aktivity teda. A na to Jitka teda... Taky ji obdivuju, teda, protože našťestí po mně nezdědili takovou tu vlastnost – za nás se ještě žehlily i plíny, vid' – dokud jsem neměla všechno vyžehlený, všechno umytý to nádobí, když ke mně přišla ráno ta tchýně na to hlídání, tak jsem prostě nešla spát. Jsme šla spát třeba ve dvě ráno, opravovala jsem písemky a tak. A tak oni klíďo píďo (smích) Je myčka, tak co. Já si myslím vždycky, když jsem v Anglii, že když to nádobí neuklidím, tak to Jitka nestihne, jo? A ona vždycky: „mamko, řeknu ti plán, jo? Pondělí, úterý, středa jdu do práce.“ Ona má poloviční úvazek, tam. „No a čtvrtek, pátek, to už mám naplánovaný, prostě. Kluci budou ve škole a my půjdeme tam, tam, tam. To hle to a tohle to. Dneska večer k nám přijde na návštěvu tahleta, už se těší, jak si poslechne tvojí angličtinu, srandovní. Tyhle ty a tohle.“ A ted' je tam hodně takovejch jako Jitka, ty češky, který se tam přivdaly a oni jsou vždycky šťastný, že si se mnou popovídaj česky a já jsem šťastná, že s nima můžu mluvit normálně česky, teda. Jsou zhruba ve věku jako je Jitka, třeba. No a ráno teda musím. Ráno musím vstát. Musím teda i s Lyndnem kluky dovést do školy. Jitka mi vždycky říká, že se na to kluci těšej. Jitka mi říká: „Mamko, v půl devátý Lyndon vyráží, tak buď připravená teda na půl devátou.“ Tak jsem říkala, že jednou puďu, no. „No a musíš, protože Lyndon řekne paním učitelkám, že ty je vyzvedneš.“ No, takže já musím jít a Lyndon tam řekne, babička je tajhle vyzvedne. A učitelka už mě zná, vždycky řekne: „Hallo“ (Smích) Známa firma. Já si to musím pamatovat, kudy mám jít. Tam se jezdí na koloběžkách do školy, tak Lyndon ráno nese tašky, to pak musím já, když je vedu. No a pak Lyndon vezme ty koloběžky a nese je domu. No a já, když pak pro ně jdu, tak musím vzít ty koloběžky a oni my hoděj tašky, ty batohy a já s batohem za nima poklusávám. A říkám: Kluci, musíte na každý křižovatce čekat.“ To oni jsou teda vycepovaní. A pak já jsem jim teda řekla: Já pro vás teda dneska přijdu, ale bez koloběžek, jen půjdeme spolu pěšky a tak.“ Tak oni na to přistoupěj. No, ale to není všechno, to já jsem ucaprtaná, že si dám doma kafčo, tak to Jitka povídá: „mamko, nenene, to ted' kluci maj karate, plavání a tak, a to musíš jít s náma. Pak maj párty tam u toho, to musíš taky jít.“ No, prostě furt tam maj program a já se pak těším, no většinou to plánujeme tak, abych tam byla aspoň přes jeden víkend, celej, aby si mohli jít spolu někam sednou. No a já se pak těším, až budu doma konečně moct doma udělat to prádlo, něco takovýho. A to Jitka konečně povídá: „ted' ti už nebudu bránit (smích) Dělej si tady, co chceš. (smích). Můžeš nábytek, lustry, všechno, co chceš. (smích)“ No, jenomže oni odejdou, kluci jsou teda už po večeři, já teda si s nima pohraju, dám je spát, přečtu jim pohádku. Českou pohádku. No a pak to čtu anglicky. Nejdřív teda Lukášek chce, abych to četla česky, a pak teda pro Marečka ještě anglicky. No a Mareček mi říká, že mi nerozumí, tu moji angličtinu, teda. (smích)

A Mareček češtinu zvládá?

Mareček ted' už začíná závidět, že se s Lukáškem bavíme česky. No a ted' jak přijel Lukáš z toho pob ytu v Čechách. Tak když to vykládal, co všechno tady zažili, jo, tak Mareček pak hrozně chtěl, on byl z toho hrozně rozčarovanej, tak si pak večer sedli s Lyndonem do ložnice na zem a Lukášek začal všechno vyprávět anglicky, co tady zažil. Tak Mareček koukal tak jako vykuleně a

říkal, což Jitka nelibě nesla: Já tam příští rok pojedou taky!“ (smích) No, tak si teda plánujou, že pojedou příští prázdniny oba dva sem. No a Mareček začíná s tím, že má zájem o slovíčka, už se sám zajímá, jak se co řekne. A Jitka se už taky víc snaží. A já když tam pak přijedu, tak Jitka mi řekne: Tak mamko, teď tu bude mít vystoupení Mareček.“ A on už má nacvičený slova český, který už umí. Třeba židle, jo? (smích) A nebo: „Kryndy pindy“ (Smích) To já se takhle neudržím a občas říkám kryndy pindy, nebo ježkovy oči. To se jim hrozně líbí, teda jo. No tak jo, snaží se teda, tak jí si myslím, že to taky půjde. No, Lyndon teda odolává. No, on teda rozumí, Jitka říká. Teda hlavně, když vykládám, tak jakmile řeknu slovo Lyndon, tak už jako ví. Tak Jitka vždycky říká: Nezlob se, mamko, ale tohle mu už musím přeložit, to ví, že se mluví o něm.“ (smích) Tak já pak třeba říkám:“ Hele, ten Vašek, třeba.“ (smích) Tak já třeba, třeba ten Mareček, na skype, když mluvíme, když jsou tady holčiny, tak ona na to taky není tolik času. Takže tam třeba ani na skype nemaj čas, ale když jsou tady, tak já zavolám, že jsme na skype. No a tak to tam s těma klukama brebentěj, no a Mareček taky zjišťuje, že nerozumí tomu, co si tam s holkama Lukášek povídá, jo? No, tak to ho vede k tomu, že se chce teda naučit česky. A takže věřím, že tohle ho teda nák přiměje.

Vy jste na skype s Jít'ou od jejího odchodu do Anglie, nebo až teď s dětma?

No, tak to si říkám že, no, ona tam odešla teda v roce 2001, nebo kdy, tak to asi ne. No a v roce 2005 měla Lenka svatbu, tak to taky neměla skype. No a za rok na to měli svatbu tady v Hoře, tak možná až když... Pak se narodil Lukáš 2007, tak možná až od 2010, nebo tak nějak.

A do té doby, jak jste byli v kontaktu?

No, psali jsme si dopisy. Dlouhý. Ty mám všechny tady. Mělo to něco do sebe, ty dopisy. Mám je schovaný a někdy si je čtu ty její dopisy. „A moje maminečko zlatá, já vím, že jsem ti utekla, ale neboj se, já..“ (hlas selhává dojetím) No a to se na tom internetu nezachová, dopis je dopis. No, nic a potom teda nakonec, když už začali kluci mluvit, tak 4 roky máme ten skype. No, tak ze začátku jsme byli v kontaktu dost často, to kluci ještě neuměli, tak já jsem si povídala hlavně s Jítkou a na kluky viděla. Tak jsem vždycky říkala Jítce: „Přelož jim to.“ A tak, tak kluci byli vždycky rádi, že jsme se viděli a zamávali jsme si. No a teď, když už Lukáš mluví, tak to jsme tak nák teda, já nevím, 1x za 14 dnů určitě. Tak 1x za 14 dnů se na ten skype dostaneme.

A o čem si povídáte?

No, tak jak se maj. Lukáš mi tam hraje na piáno a na flétnu, co jsme mu přivezli. A ukazuje mi ty svoje úkoly, jak choděj na to /tejkvondo/, to karate jejich. No a Mareček taky, takže v rámci našich jazykových možností si řekneme jak se maj, co ve škole, že měli birthday party a tak. Zase ty převleky mi ukazují, tam jsou v těch převlekách. Tak je to moc výborná věc, že je vidím, než tam přijedu. V průběhu toho je vidím. No a tak vidíš, dřív jak se psaly ty dopisy, mělo to něco do sebe. Teď už jsou lidi líný psát. Tak jim třeba pošlu nějaký ten pohlídek, nějaký takovej ten legrační. Ale tak to psaní, to ož je.., No je to výhodnější, že je přítom můžu i vidět. No, bohužel do té jejich výchovy, no, možná je to lepší i pro tu jejich stranu, takovou tu výchovu, na kterou jsme byli zvyklí my, v Česku. Třeba, když je něco dobrýho, poznávaj i naše zvyky a já poznávám ty jejich. To když tady byli, když tady byli sami. Tak jsem říkala, že když je něco dobrýho, třeba takový ovocný knedlíky, když jsou, ty jsou úplně nejlepší, tak já jsem řekla: „Víš, co já dělám? Já třeba vylížu i talíř.“ No a jemu se to tak hrozně líbili, no a tak když jsme byli v Anglii, tak tam něco bylo a já povídám:“To je tak hrozně dobrý“ A Lukáš ten jako už jako to pochopil. A Lukáš začal vylizovat talíř. A když to Lyndon viděl, tak na něj: „Co to děláš??“ (Smích) Teď Lukáš nevěděl, vid', že jako já jsem ho to naučila, tak to asi bude v pohodě a te'd táta jak zvýšil ten hlas, co on teda normálně nedělá, tak. A Jitka mu říkala:“ Prosim tě, to my jsme doma dělali normálně.“ Tak Lyndon jen tak zakroutil hlavou, nevyhuboval mi. Tak jsem řekla Lukáškovi, že tohle může jen, když budeme doma sami.(smích)

A když jste s Lukáškem přes skype, o čem si povídáte?

No, tak takový ty dětský věci, že měli párty. Jo a já říkám: „Byla tam ta tvoje, ta tvoje holčička?“ A on: Jo, byla.“ Že tam měli toho, konferenciera. Takový jako ty věci o párty. Musím spíš jako z něj. Jak on není tak zběhlej v tý češtině, tak musím spíš dávat otázky. Třeba jako co fotbal. Tak prý dal gól, že maj turnaj, zase. No, tak ta Anglie na ten fotbal trpí, tak je do toho zblázněnej. Že dostal další pásek v tom Takewondu. Nákej ten další stupeň. Je to takový ještě trochu, ne tak úplně na úrovni, že on není schopen ještě mluvit tak dobře česky. Ale důležité je, že on rozumí česky, tak já říkám třeba o holčínách, že tady byly holčiny, v sobotu, v neděli. Ptal se, co oni dělaj, no a ať je pozdravuju. Takový jako. Myslím, že se to bude časem vyvíjet. No a já myslím, že ještě vydrží nějaký ten rok jezdit do tý Anglie.

Myslíte si, že máte možnost na ně prostřednictvím skypu nějak působit, ovlivňovat je? Nějak?

No, tak jako.... Teď nevím, jak bych ti to řekla... Tak jako rozhodně je nechci ovlivňovat co se týče výchovy, protože jako oni jsou vedení dobrým způsobem. No je teda pravda, oni nemají teda žádnou jinou babičku. Lyndna maminka, co byla tady na svatbě, ona to už věděla, že má 4 měsíce života. Pak jsme si to zpětně brali, že už měla problémy s trávením. Byla hrdina, byla statečná, protože ona věděla, že ten Lyndon našel svoji životní partnerku a jako věřila tomu. A ona mi to jako říkala, i když tenkrát jsem anglicky neuměla tolik, abych se s ní jako domluvila, ale ... Dokonce tenkrát jsme asi byli sami. Ona mi chtěla něco povídat, ta Jill, tak Jitka mi to musela překládat. To bylo vidět, že Jitku má hodně ráda, nebylo to strojený, to bylo vidět, že jí má hodně ráda. Že teda mě může ujistit, že když cokoli bude, tak vždycky bude na straně Jitky a že se teda tý Jitky vždycky zastane. A že nevěří, že by někdy udělala něco takovýho, co by bylo v rozporu s jejím myšlením, nebo tak nějak. Po té hostině ještě potom v Anglii, jsem si pak zpětně uvědomila (hlas zlomený dojetím) jsem si pak uvědomila, jak tam spolu s Dereckem tančili, jak tam byli spolu, že si tak nějak uvědomovali, že jsou asi úplně naposledy takhle spolu všichni. V takovýhle velký společnosti, pak to vzalo takovej rychlej konec. No nic, takže jsem si potvrdila, že je tam Jitka šťastná. Že je dobře, že má kolem sebe všechny ty lidi, co byli na svatbě. No, Jitka je úžasnej smíšek. No a tak Dereck na tý svatbě říkal, že jednoho dne kolem Lyndna zasvítilo sluníčko a to sluníčko ho začalo provázet životem (dojetí, slzy v očích) a pak to sluníčko rozsvítilo Lyndonovi život. Doufám, že budou šťastný, že ta Anglie není tak daleko, a tak se budou kluci scházet s holčínama. No, ona Jitka se Lenkou jsou spolu pořád stejně v kontaktu. Mezi nima je takovej pěkněj, teda.

Co Vám přináší propojení přes skype s klukama?

Je to taký prima, že seš, máš možnost bejt s nima v kontaktu. My třeba se jenom prozvoníme. Když vidím Jitka a vzápětí je to teda položený, tak to je signál, ať jdu na skype. A zrovna tak já, ne vždy se mi to teda podaří. Oni mají hodně aktivit. Jitka má ve čtvrtek svůj den, ona chodí s holkama. Když jsem tam, tak chodíme společně.

Takže ve čtvrtek nevoláte?

Ne, ve čtvrtek ne, teda moc ne, i když teda teď teoreticky vím, že třeba v neděli s nima Jitka chodí plavat, tak když jsem tam, tak máme třeba tu neděli pro sebe. Kluci se třeba dívaj na český filmy. No a taky ho to tak láká, Marečka, třeba řekne, co si to tam povídaj? Tak to je taky motivace k češtině. Tak buď Lukášek mu řekne ten děj a Mareček si to pak pamatuje v hlavě, no tak to se už třeba česky naučí slova tý písničky, třeba z Ať žijí duchové, to se jim líbí.

Vy jim třeba přes skype čtete?

Přes skype to teda ne. Ale přes ten skype ne, to oni nevydržej na tom skypu. Oni jsou teda

aktivní, furt mi ukazují ty jejich kostýmy, nějaký tyhle ty párty, co jsou v nějakém duchu – spiderman, superman a tak. Tak to se mi tam předváděj v kostýmech. Takže ne, abych jim četla po skypu, to teda ne. Ale když tam jsem, tak jo. Nebo třeba písničky, tak to chce český písničky, ale zase jen když jsem tam, přes skype ne. To ne.

Když porovnáte osobní návštěvu přes spojení přes počítač?

No, to si říkáme takové to bezprostřední, třeba z toho fotbalu, co se událo. Ale když jsem tam, tak třeba s tím Lukáškem si hrajeme na to piano, nebo na tu flétnu, kytaru. I to čtení, třeba zase. On mě učí třeba zase anglicky. Teď jsme ve fázi, že on to čte česky a já ho zase opravím. A pak se ho ptám: A víš, o čem to jako je?“ No a tak on se mi česky snaží říkat, že třeba Červená Karkulak, že ji maminka někam poslala. A já pak říkám, že to budu číst anglicky, no a tak čtu a on mi říká: „Ne, babino, to se čte takhle!“ No a pak říká, když já to potřetí opakuju: „Tak jo...“ (Smích) že už to se mnou lepší nebude. Je to rozhodně lepší, když člověk je s nima v přímým kontaktu s nima. Ten skype je dobrej, že neztratíme spolu takovej ten kontak, že vím, jak vypadaj oni a tak. A to, že se vidíme, ale není nad to, když člověk je tam s nima, prostě. A je to takový příjemný, prostě lepší. No.

Co by kluci řekli, jaká jste babička?

(smích) No, tak asi jo. Asi by řekli, že je se mnou legrace. No a tak víš, co, oni to hodnotěj ze svýho dětskýho pohledu. Aby řekli, to je moudrá babička, tak to rozhodně ne! (Smích) To neřeknou, to ještě nemaj takovej ten... Zase asi tak moudrá nejsem, aby je to nějak zaujalo, teda. Spíš člověk se snaží být s nima na takový tý jejich úrovni. No, tak aby to nevypadalo, že jsem taková nějaká paní učitelka, aby museli mít respekt přede mnou, tak to ne. To je třeba hezký, když jdeme do tý školy, že se k tobě rozběhnout. A „Babino“. Jo a učitelka říká, jo, tamhle je babička. Tak víš, má to svoje taky. Ale tak člověk to musí ňák zvládat. Já se musím snažit, abych stíhala letadlo, abych zvládala nastoupit do letadla a zase vystoupit. (Smích) Prostě, život se ubírá trošku jiným směrem, než by si člověk představoval. Ale tak prostě, asi nejvíc je dobře, že si myslím, že jsou šťastný. No, tak to jsou asi všechna moudra, co jsem ti řekla. Já uznávám, že by třeba jinej o tom mluvil jinak, ale snad máš z čeho čerpat. (smích)

Určitě, děkuju moc.